

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

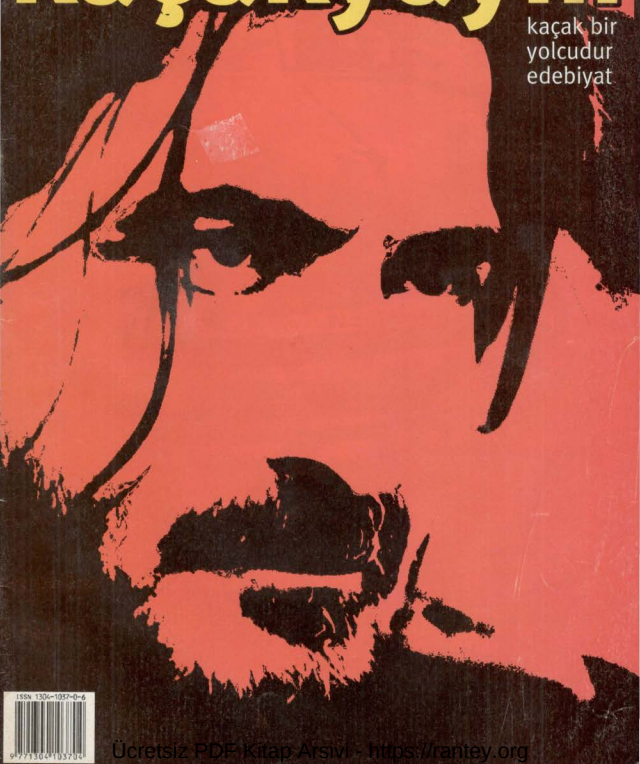
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

mayıs-haziran 2006 sayı: 37

3 YTL. kdv dahil

kaçakkyayın

kaçak bir
yolcudur
edebiyat

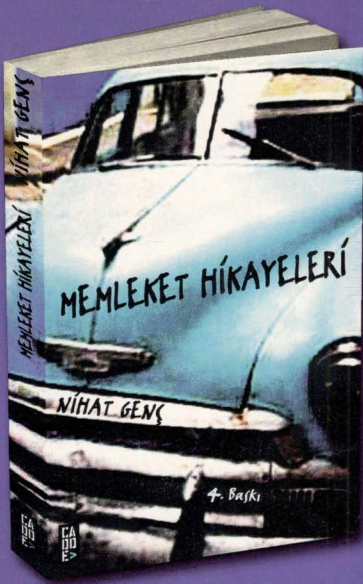

ISSN 1304-1057-0-6

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantev.org>

DEUTSCHLAND 3.40 - ÖSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF - NEDERLAND 3.50 - BELGIQUE 3.50 - FRANCE 3.50 - GB 2.70 - KKTC 3.250.000 TL

Nihat Genç

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>
Tüm kitapçılarda

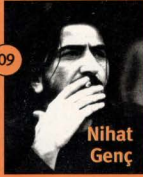
Deftardar Yokuşu No:47 Cihangir-Istanbul
Tel: 0.212.292 95 65 • cadde@leman.com.tr

Sonsuzluğun Şairi

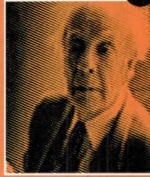
JORGE LUIS BORGES

55

Nihat Genç

09

**Atilla Birkiye
ile söyleşi**

42

Hayyam
Hüzün
Tercümanı

Ata Erad

Jack London

12

27

**Cüneyt
Özdemir**

17

Cezmi Ersöz

32

**II. Katharina
(1729-1796)**

**Napoleon
Bonaparte
(1769-1821)**

**Ünlülerin Kısa
Aşk Hikayeleri - VI**

35

**Tanja
Dücker**

18

Oktay Taftalı

KAKAÇ

Sayı 1 37
Mayıs-Haziran 2006

2 Aylık yerel
süreli yayındır

Sahibi

LM Basın Yayın
Ltd. Şti. adına
Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni

Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı

Adnan Özer

Editor

Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu

Yazışları Müdürü
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım

Tanzer Ercanpolat

Fotoğraf Editörü

Sinan Göksel

Dizgi

Nurgül Sedef Kıran

Düzeltili

Nafer Ermiş

Müesseses Müdürü

Ali Yavuz

Baskı Sorumlusu

Ali Polat

Abone-Reklam

Sevinç Selvi

0212 - 292 94 50/119

E-Mail

kacac@leman.com.tr

Telefon

0212 - 292 94 50

0212 - 292 94 51 (4 Hat)

Fax

0212 - 292 44 91

Adres

Finuzaga Mahallesi

Defterdar Yokuşu No:47

Beyoğlu / İstanbul

Baskı

LeMan Matbaası

Telefon

0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım

BBD Merkez

- 04 Amele Bayramı Eflatun Nuri
06 Yarınlr Mazi Oldu Ömer Türkeş
10 Mayıs, Şiir ve Ölüer Salih Bolat
10 Kaçak Şiir Kemal Gündüzalp
16 Şizofren Ender Özkan
20 Antoni M... Antoni M...
21 Her Yerde Balkanlar Var Hasine Şen

- 32 Kaçak Gezi Metin Kaçan
24 Resim Yasagı ve Roman İlyaz Bingöl
28 Şiirin Sesini Yitiren Kent: Lübnan Metin Fındıklı
30 Suriye'yi Seviyoruz Özgül Apaçe
31 Kaçak Şiir Cüneyt Özdemir
32 Sevgiliyi Unutma Teknikleri-V Nafer Ermiş

- 40 Bahar Düşleri ve Ceza Metin Aksoy
41 Bir Bilet Gidiş Erkan Tuncay
44 Kaçak Anlatı Refik Toksoy
44 Kaçak Şiir Beşir Sevim
45 Kaçak Yaşam Cengiz Özdemir
46 Alanya Haber Gültekin Emre
48 Kanat Alıstıranlar Kaçak Akılın
54 Kitap Arkası
62 Kaçak Çizgi

Ücretsiz PDF Kıtıp Arsivi - <https://rarfile.org>

AMELE BAYRAMI...

Keçimiz iki yavru doğurdu. Kır-lar-da kuzular doğaldı. Yumurtaların-dan çıkmış yavru kuşlar yuvaları-nın uçlarında, kanat çırpıyorlardı. Ağaçların tomurcukları patlamış, hep-si çiçek açmıştı. Erik ağaçlarının üze-ri sanki kar yağmış gibi bembeyazdı. Aralarında badem ağaçları toz pembe çiçekleriyle, mor salkım çiçekleri geri-de bırakıyordu. Kırmızı başlı sakalar, ispinozlar, isketeler, serçeler, bül-büller rengârenk kuşlar, sevinç içinde çılgın gibi o ağaçtan, bu ağaca o dal-dan bu dala cıvıdayarak kanat çırpı-yorlardı. Gökyüzü süt mavisi; yer kar yağmış gibi papatyalardan, yemyeşil kırlar örtülmüş, aralarında gelincikler, sarı papatyalar, balıbbabalar mavi çi-çekli hindibalar, binbir renkli kır çi-çekleri sanki serpiştirilmiş gibiydi. Yalınayak, başı kabak yırtık, pırtık giysiler içinde çocuklar koşuşturuyor-lardı. Kiminin elinde bir şeytan uçurt-ması, kiminin elinde tuz, kekik, kara-biber serpilmiş bir parça ekmeği iş-tahla ısırlıyorlardı. Ama hepsinin gözü erik, kiraz, badem, muşmula armut ağaçlarında "neyse çiçek açtılar ya, biraz daha sabredeceğiz!" diye avun-maktan başka çareleri yoktu!

Tüm Muhacir Mahallesi'nin, yaşlısı genci, kadını erkeği, çoluğu çocuğu sokağın karşısındaki uçsuz bucaksız kırlara, adeta yayılmışlardı. Renk renk kelebekler, arılar kır çiçeklerinin ara-sında dönüp duruyorlardı. Mavi, kır-maz kanatlı çekirgeler, kırdı koşu-şan, çocukların önünde ziplayıyorlardı. Karıncalar çoktan gün ışığına çıkmış-tı. Uğur böcekleri, peygamber devele-ri, zinalar kara sinekler ortalığı sar-mış, vizitlerini duyuluyordu. Kimisi bir partal kiliim, kimisi bir hasır, yahut pala sermişti.

Kızlar ellerindeki şişeler gelincik yapraklarını, ince bir dala iteleterek dolduruyorlardı. Bu şişelere bir diş

sarımsak büyüklüğünde limon tuzu, su konup mantar tıpayla şişenin ağzı kapatılıyor; sonra da güneş için gelin-cik şurubunun özü oluşuyordu. Birçok kadın ellerinde birer tasla, birer bıçak, labada, ebegümeci, ısırgan, arapsacı, salata için de hindiba, kuzukulağı topluyordu genç kızlar, çocuklar çam-lıca eteklerindeki bu uçsuz bucaksız kırlarda mantar topluyorlardı. Mantar-ların zehirli olup olmadığını anlamak için, içine bakmak yeterliydi. İç tara-fındaki renk, bir kadın memesinin ucu etrafındaki kirli pembe renge benze-mesin diye bakılıyordu. Ma-hallemizdeki kadınla-rın genç kızların

çoğu Üskü-dar'daki İnhi-sarlar İdare-si'nin bütün kısı-mında (Reci) tü-tün işçisi olarak ça-lışıyorlardı. Erkeklerin bir kısmı Paşabahçe Cam Fabrikası'nda, bir kısmı da Beykoz Kundura Fabrika-sı'nda çalışıyordu. Ama geri kalanı ya işsiz ya da gündelikçi olarak orada burada çalışıyorlardı. Yalnız, Rüstem Amca Zonguldak Kömür İşletmesi'ne, iyi bir yevmiye ile maden işçisi olarak gidiyor. Daha sonra askerden dönen oğlu da babasının yanına gidip, o da maden işçisi olarak çalışmak ister. Ba-bası "Olmaz ikimiz de göçük altında kalırsak anana, kim bakal!" der. Bir-kaç gün sonra bir poliste muhtar Rüs-tem Amca'nın evine gelir. Halime Tey-ze'ye, ortasından ipe bağlı tahta bir valize, otuz iki buçuk lira verir, "Baş-şın sağolsun!" der.

Oğlu, babasının cenazesini almaya gider ama; babasından geriye bir par-çasını bile bulamadıklarını söylerler. Oğlu Kerem'i babasının işine alırlar. Tam üç ay sonra Muhacir Mahallesi muhtarına telgraf gelir, Halime Tey-

ze'nin oğlunun da, babası Rüstem Efendi gibi, göçük altında kalıp öldü-ğü haberi verilir.

Muhtar ihtiyar heyetini toplar. On-lara durumu anlatır. Aralarında söz verilir, Halime Hanım'dan oğlu Ke-rem'in öldüğünü gizleyeceklerdi.

Aralarında para toplayıp her ay Hali-me Hanım'a "oğlunuz sana gel-di!" deyip vermeye karar verdiler. Çünkü yaşlı kadın kocasının ölümün-den sonra, bir ağlar bir güler olmuştur.

O yüzden daha kötü olmaması, çı-dırıp aklını yitirmemesi için... Arada bir de muhtar "oğlunuz ma-ketup var!" diye kendi yazdığı mektupları

Halime Hanım'a veriyor, o da konu komşuya okuyup sevinip duruyor-du. Ama bir gün Ha-lime Teyze'nin kapi-sında Kızılay'ın can kurtar-arabası durdu. Oğlu Kerem gel-mişti, annesi pencereden onu görün-ce koşup oğluna sarılıyor, ama oğlu Kerem annesine sarılmıyor çünkü iki kolunu maden ocağında bırakmıştı. Tam yedi gün maden ocağında göçük altında kalmış, öldü diye bildirimmişti! Biraz ileride oturuyorlardı. Yanları-na gittim, halhatır sordum Kerem Ağabey sesinden tanıdı; çünkü iki gözü de o kazada kör olmuştur.

- Nuri, neler yapıyorsun, çizimlere devam mı? Aman leriye fazla gitme ortalık nazık, ama geri de dural de-di, gülistük.

- 1 Mayıs'ın pazar gününe raslama-sı iyi oldu, dedim.

- Nuri, baharın geldiği nasıl da bel-li, değil mi? dedi. Şu kuş civıltılarına kulak ver, duy, kır çiçeklerinin koku-sunu al, burnuna çek, bu ülkede bir bunlar, bir de hayatımız bedava!

Yalan mı?

YÖN

HAFTALIK GAZETE

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

(BAŞEN ANILAK YASASINA UYMATI TAHHÜT ETMİŞTİR)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

İDAREHANE: BAKANLIKLAR — AKARA,
ATATÜRK BULVARI 137/8,
Tel: 12 72 88 & İstanbul Bürosü: Mollafenari
Sokağı 32 Çarşıoğlu. Posta kutusu 512 — İstan-bul, Tel: 223 2515 — 223 2516 & Dışişleri basıncı var!
YATAN Gazetesi'nin İstanbul'da yayımlanması için bir mevsimlik

ABONE Yılı (92 sayı) 58 TL. altı aylık (46 sayı) 35 TL. Be aylık (12 sayı) 12.50 TL. 1982 yılı için özel indirimli abone tarifi: Yılık 48 TL. altı aylık 30 TL. Be aylık 12.50 TL. 1982 yılı için özel indirimli abone tarifi: Yılık 48 TL. altı aylık 30 TL. Be aylık 12.50 TL. 1982 yılı için özel indirimli abone tarifi: Yılık 48 TL. altı aylık 30 TL. Be aylık 12.50 TL.

İLÂN: Beher altında satılmıyorsa 25 TL. der. 1, 2, 4, 6, 8 ve orta sayılara ilan kabul edilmaz. Renkli İlanlar 80 kırıya ve pazarlığı 50 kırıdır. Devamlı çıkacak İlanlar için özel anlaş yapılabilir. Her bir mevsimlik

YÖN

Ücretsiz PDF Ktıp Arşivi <https://trantey.org>

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranfox.org>

İŞÇİNİN SONU

MORRISON'UN SONU

Toplumsal kaygılarla yazılan 12 Mart romanı, ağırlıklı olarak gerçekçidir, ancak çoğu kez politik bakış ile gerçek yer değiştirir. Bu dönemin romanı, gelenek olarak, sömürüye başkaldıran eşkiyayı anlatan Anadolu romanının devamıdır diyebiliriz. Ancak önemli bir farkla; Anadolu romanının eşkiyası, 12 Mart romanının devrimci tiplemesine göre çok daha etkindir.

Günlerin, ayların, mevsimlerin, yılların herkes için farklı anlamları vardır; bir zamanlar Mart ayını 12 Mart darbesiyle, darbenin çağrıştırdığı anti-demokratik düzenle, faşizmle, devrimci gençlerle, işkence ve yargısız infazlarla hatırlardı bu toplumun insanları. Ama Türkiye’de geçmişin belleklerden silinmesi çok hızlı oluyor; hele ki o geçmiş sistemi tehdit eden toplumsal bir başkaldırını hatırlatıyor, o başkaldırının özneleri hayatlarını hala sürdürüyor ve hatırlama ana insanları kendileri ile yüzleşmeye zorluyor. Belleğin yitimi ve tarihe yönelik tahriyat o kadar ağırlaştırıyor. Toplumun hatırlamakta ısrar ettiği tarihin kara deliklerinin izini en iyi sürmesi beklenen entelektüel pratik olarak genelde edebiyat ve özelde romanın da 12 Mart’tan 12 Eylül’e ve oradan bugünlere uzanan zaman dilimi hakkında yeterince aydınlıktı olduğu söylenemez. Türkiye’nin son otuzbeş yılına dair elbette bir çok roman var yazılan, ama ne teker teker, ne de bir toplam olarak dönemin atmosferini canlandıramıyorlar.

Anlatılan Kimin Hikayesi?

Osmanlıya daha ilk baştan toplumsal bir projenin aracı olarak ithal edilen roman sanatı, bu coğrafyada serpilip gelişirken siyasetle hep iç içeydi, ama yine de siyasi romana gerçek bir tür vasfı kazandıran tarih 12 Mart’tır. O zamana dek görülmedik bir baskı ve şiddet içeren bu siyasi tarih romanların, öykülerin, şiirin ve müziğin merkezine yerleşti. Bu özel tarihte, öykü ve roman alanında ismini duyuran yazarların önemli bir bölümü 68 öğrenci hareketi ile ilişki içinde olup, darbenin ardından toparlanmaya başlayan sosyalist örgütlenmelere yakınlık duyan insanlardı. 12 Mart romanları, işte tarih ve siyaset tarafından üstbelirlenmiş bu psikoloji ile yazılmışlardı. Ne var ki, kendilerinin de bir parçası oldukları dönemi “gerçekçi” bir biçimde ele almayı çalışan yazarların “iyi” niyetleri -tek başı-

na- “iyi” edebiyat yapmaya yetmedi. Gerçek, sol hareketin içinden gelenlerde politik bakışla, gençlere sevgi duyanlarda ise romantik duygularla yer değiştirirken humanist bir bakış açısı öne çıktı. Masumiyet, yurtseverlik, halkçılık, fedakarlık gibi kavramlarla ifade edilen hareket basit bir gençlik isyanına indirgenirken 12 Mart’ın ekonomik ve toplumsal nedenleri ihmal edildi; işçi grevleri, köylünün toprak işgalleri, hareketin Marksist-Leninist karakteristiği unutulup gitti. Yazarların devrimci hareketle kendileri arasında bir ilişki kurma çabaları, hareketi kendi ideolojik perspektifleriyle damgalamalarına, 12

Mart’ın devrimci eylemcisini -hareketin masumiyetini ve meşruiyetini de sağlama alacak bir biçimde- Kemalizm’e yamamalarına neden oldu.

Yazılmasının üzerinden tam otuz yıl geçen “Yarın Yarın” da benzer bir ideolojiyle yazılmış. Arka planına 12 Mart öncesi ve sonrasında tarihsel toplumsal olayların alan romanda darbe etrafında gelişen bir hikaye anlatılıyor. Daha doğru bir ifadeyle Selim ve Seyda’nın imkansız aşklarının hikayesi bu... İkisi de zengin çevrelerde yaşayan, ikisi de çevresi ile uyumsuz ve yalnız insanlar. Selim, Paris’te geçirdiği yıllarda 68 hareketinden etkilenmiş, Türkiye’ye dönünce radikal sol bir örgüte katılmış. Seyda’nın ise politik bilinci yok. Okulun son yılındaki başarısızlığı nedeniyle kendisini apar topar zengin bir adamın kollarına atıvermiş. Kendi deyşi ile, “kişiliğini geliştirememiş, tüm hazırlıkları boşa gitmiş, kişiliğini bulacağına Oktay’ı bulmuş”. Kocasını Oktay zengin bir iş adamı. Bütün hayatı işi ve metresi Aysel etrafında geçiyor. Romanın önemli karakterlerinden birisi de Aysel. Yazar onu, küçük yaşta evden kaçıp İstanbul gece hayatının içine düşen, kurtuluşu vücudunu satmakta bulan, ancak para için girdi-

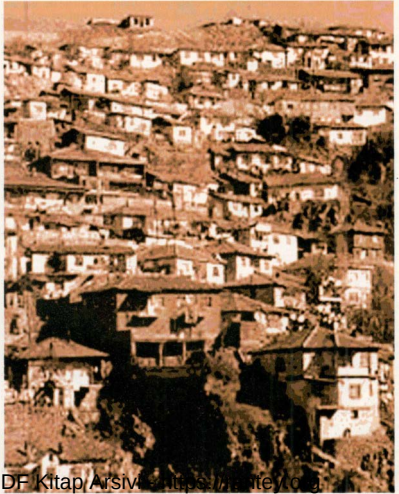

ği ilişkilerdeki iş adamlarından daha ahlaklı bir kadın olarak tanımlamış..

Yazarın diğer romanlarında olduğu gibi, kahramanları yine sıradışı, sınıfsal aidiyetleri ile çelişkili, yaşamın kıyısında bir tür "marjinal" kişiler. Küçük burjuva insanı anlatırken çok başarılı Pınar Kür. Psikolojik ayrıntı zenginliği içerisinde çizilen bu tipler, kendi çevreleri içindeki ilişkileri içerisindeyken hikâyede hiç bir sarkma yok. Yavanlık, Selim'in siyasi yaşam pratiğine gelindiğinde çıkacaktır ortaya. O, devrimci gençliğin temsili olmaktan çok sanki maskeli kahraman Zorro!.. Bir yandan zengin sofralarında, yalılarında gezip tozarken diğer yandan gecekondu bölgelerinde eylem planları yapan Selim ile zengin iş adamının mutsuz karısı Seyda'nın aşkı Hollywoodvari bir macerayı hatırlıyor bize. Ne var ki gecekondu semtlerindeki işçilerle, devrimci arkadaşlarıyla eylem içerisindeki Selim donuklaşıyor, tarihsel toplumsal gerçekliğinden uzaklaşıyor. Bu durumu yazarın ideolojisiyle ve bu ideolojiyi devrimci gençlere atfetmesiyle açıklamak mümkün. Zaten Pınar Kür de geçtiğimiz yıl verdiği bir söyleşide 68 kuşağını kendine yakın hissettiğini, 80 öncelerini ise benimseyemediğini söylemişti. Bu benimseyip benimsememenin sınıfsal bir refleks olduğunu düşünüyorum.

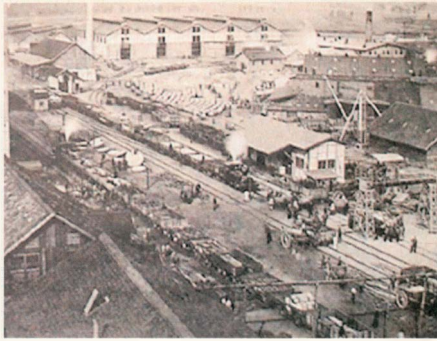
"Şirin mi şirin gecekondu evleri"

60'lı yılların sonunda, gecekondu mahalleleri kentleri kuşattımsı arkasına devleti de alan zenginlerin başına ve so-

mürüsü altında, bu derme çatma evleri bile her an yıkılma korkusu ile yaşayan yoksul insanlar, kentin değişmez bir parçası olmuşlardı. 60'lı yılların ikinci yarısı, Türkiye'de yeni bir siyasi hareketin, ifadesini TİP'te bulan sosyalist solun da yükseldiği bir dönemdi. TİP içinde ve dışında yer alan devrimci gençler için ise büyük kentlerdeki gecekondualarda yoksul yaşayan insanların önemli bir potansiyel müttefik görünümündeydi. Dahası, sınıf karşıtımlarının zengin-yoksul karşıtlığı içinde işlemeye müsait bir alandı gecekondualar. 70'lerin hemen öncesinde devrimcilerin halkla buluşmasının mekanı olan gecekondu semtleri, 70 sonrası romanın merkezine yerleşti.

Gecekondualarda yaşayan insanların siyasi yaşamda önemli bir güç olabileceğinin farkına varıldığı bu yıllarda, yazarların yoksul semtlerdeki yaşantıyı tasviri de, kendi sınıfsal aidiyetlerini inkar eden bir nitelik taşıyor; "şirin mi şirindir" onların anlattığı gecekondualar. Pınar Kür de siyasi mesajları açısından çok tartışılan romanı "Yarın Yarın", gecekondu yaşamı ile zenginlerin semtlerini, siyasi karşıtlığın bir simgesine dönüştürüyor, ve geleneğin içine yerleşiyor.

özetlemişti Engels; "İngiltere'de işçi konutlarının büyük fabrikaların yakınında ve fabrikalarla birlikte kurulması, altmış yıldır, ya da daha uzun süredir bir kural olarak yerleşmiştir(...) Yönetici sınıfın en açık göz liderleri proleterya karşı bir ordu kurmak amacıyla, her zaman küçük mülk sahiplerini arttırmak için çaba sarfetmişlerdir. Bu evleri almak için işçi ağır ipotek borçları altına girmek zorunda kalıyor, ve dolayısıyla işverenin tam anlamıyla kölesi oluyordu; evlerine bağlanmışlardı, bir yere gidemiyor ve kendisine teklif edilen çalışma şartları neyse onu kabul etmek zorunda kalıyorlardı". Pınar Kür'ün işçisi sanki Engels'in tesbitini güncelleştirip İstanbul'a uyarlamış; "buralar son zamanlarda çok gelişti. Fabrikalara yakın olduğundan... Sigorta kendi de evler yaptırdı burada.. Sonra mesken kredisi var ya altmış bin lira..

Üç buçuk kuruşluk ev yapıp milletin altmış bin lirasını kapaçım diye bir sürü yapıp şirketi türedi.. Son bir iki yıl içinde doldu hep buralar.. Önceleri kırıklık."

Toplumsal kaygılarla yazılan 12 Mart romanı, ağırlıklı olarak gerçekçidir, ancak çoğu kez politik bakış

min romanı, gelenek olarak, sömürüye baskaldıran eşkiyayı anlatan Anadolu romanının devamıdır diyebiliriz. Ancak önemli bir farkla; Anadolu romanının eşkiyası, 12 Mart romanının devrimci tiplemesine göre çok daha etkindir. Üstelik Kür, egemen ideolojinin fazlasıyla etkisinde kalmış, eylem deyinice aklına hemen fide için çocuk kaçırma girişimleri getmiş. Devrimci hareketin küçük burjuva bakış açısından eleştirildiği pek çok metinde olduğu gibi, "Yarın Yarın'da da hareket birkaç "silahlı külahlı" eyleme indirgeniyor

Yazarlarımız, bir dönemi anlatırken, Mahir, Hüseyin, Ulaş, Deniz, Sinan, İbrahim gibi, olayların gelişiminde özgür iradesiyle var olan, siyasi bir özne olduklarını hiç bir zaman reddetmeyen ve inançları adına ağır bedeller ödeyen devrimci gençler yerine, nedense hep masum, edilgin küçük burjuva kökenli gençlerin işkencehanelerde geçen yaşantılarını işleyerek, dönemin gerçekçi bir tasvirinden uzaklaşmışlardır. Roman olarak başarılı olsalar bile, politik romanın yapıları gereği ele aldıkları dönemin politik gerçekliği ile de değerlendirilmelidir. Bu anlamda, Pınar Kür'ün "Yarın Yarın", aynı kuldarda yer aldığı bir çok roman gibi eksiklik duygusunu uyandırıyor ve başarısız

Siyasi tercih ile mekan arasındaki ilişkisi; "Recep, babasından aldığı kira paralarıyla geçiyor. Babasının evi Üsküdar'da değil de Bebek'de olsaydı aramızda olur muydu?" sorusu ile somutlaştıran yazarın, işçi konutlarını değerlendirmesi de Engels'ten farksız. 1872'de yazılan "Köylü Sorunu"nda sosyal konut gerçeğini ya da emekçilerin

NİSAN SUYU

Mevleviler nisan yağmurlarını bir tasta toplar. Bu tasın adı da nisan tasıdır. Yani, kırkikindilerin ilk suyunu. Bu suyu okuyup üfller. Mevleviler yüzyıllarca yaşatır bu geleneği. Mevlana ziyaretine gelenlere bu dualı, okunmuş nisan suyundan ikram ederler.

Abdülkâki Gölpinarlı'nın Tasavvufun Dilimize Geçen deyimler ve Atasözleri kitabı müthiş güzel. Yüzlerce kaybolmuş adet, gelenek, tören, ayrıntısıyla ama herkesin anlayacağı basitlik içinde kâleme alındı. İnkişap Kitabevi'ni kutlarım. Genç nesiller, tasavvufu, Ale-viliği, Bektaşiliği, Melamiliği, Mevleviliği ve daha nice şeyi özetle ve bir çırpıda öğrenme imkânına kavuştu. Benden sık sık kitap soranlar, buyrun...

Bu fırsattan istifade, "Siga Kardeşliği"ni anlatalım. Ahiret kardeşliği demek. Günümüzde hâlâ yaşar. Birini kardeş edinmek, kardeşlik demek. "Bilhassa Zilhice'nin, yani, hicri yılın son ayının on sekizinci günü, iki kişi, el ele tutuşur ve dua ederek "seni kardeş edindim" der. Diğer de duasını yapıp "kardeşliğini kabul ettim" der. İşte bu kardeş tutunmaya siga kardeşliği, günümüz diliyle ahiret kardeşliği denir.

Binlerce yıl tarikat mensupları birbirlerine "ihvan" diye seslendi, yani "kardeş" diye. Ayrıca esnaf birliklerinin adı Ahi Birliği. Ahi, kardeş demek, kökünü peygamberin sahabeyi kardeşlemesinden alır.

Her neyse. Bektaşilikte Mevlevilikte tasavvufun tüm şubelerinde ayrı "kardeşlik" törenleri vardı. Ama en önemlisi, Ahi birliklerinin de "kardeşleme" törenleri vardı.

Bu geleneklerin kimi Tanzimat'la, kimi Meşrutiyetle, kimi Cumhuriyetle tarihe karıştı.

Ne tuhaftır böyle güzel gelenekler tarihe karışıp gitti ve bizler Batı'dan bir yığın gelenek sipariş ettik, sevgiller gü-nü, babalar günü, anneler günü. Neyse fena değiller, onları kutluyoruz.

Ama.. Neden biz..

Neden, binlerce yıl geleneğimizde yaşamış bu "kardeşleme" gününü ve törenlerini kutlamıyoruz.

Bence "kardeşleme"ye başlayabiliriz. Baksanıza, ahiret kardeşliği, süt kardeşliği, kan kardeşliği, bunlar bile tarihe karıştı ve yalnızca bildiğimiz "hemşerilik"... Aynı coğrafya-dan olmak kaderdir. İnsan şüphesiz köylülerini, memleket-lilerini de çok sever. Ama kardeşleme ayrı. Daha uzak da-ha farklı ve çok sonra tanıdığı insanlarla "kardeşlenmesi" ne kadar güzel. Bu kardeşleme geleneği binlerce yıl bizi birbirimize kanıştırdı, kaynaştırdı.

Ve mesela, nisan ayının ilk yağmurlarını toplayasak. Yani, kırkikindilerin sularını kaplara doldursak. Bir de tarih koy-sak. O gün aramızda kardeşleme töreni düzenliyoruz de-sek. Her yıl bunu duyursak, başkalarına da söylesek. Sen-dikalar da, okullar da, işyerleri de, mahalleli de askeri de, artık isteyen herkes o gün kendi kardeşini tutsa, suyunu içse, sözle, seni kardeş tuttum deyip kararını verse ve bu-nu her yıl yapsak... Hatta altı ayda bir yapsak...

Leman dergisi yönetmeni kardeşim Tuncay Akgün'le ne zamandır bu "kardeşleme" günü ve geleneğini, nasıl yap-sak, nasıl başlatsak, diye konuşuruz. En azından "duyuru-sunu" yapalım dedik. İşte duyurduk.

Yüzyıllık kesintiden sonra artık hepimiz başlasak yeni-den kardeşleme törenlerini...

Bana Anadolu'nun en güzel şeyi nedir, dersenez, Ana-dolu'nun en güzel şeyi nisan yağmurları, kırkikindilerdir.. Ağaçlar delirir, toprak delirir ama bizler hiç oralı olmaz kırkikindiler başlayınca evlerimize kaçırsınız... Oysa binlerce yıl Anadolu'nun en mübarek suyu diye kırkikindileri tas tas doldurup içmiş atalarımız, Anadolu insanımız.. Biz de başlasak artık Anadolu'nun bu mübarek suyunu içmeye, kardeşlik suyunu...

Salih Bolat

MAYIS, ŞİİR

Mayıs'tan söz etmeye başlarken, Melih Cevdet Anday'ın, "Döneceğim" adlı şiirini okumamak olmaz:

*Dağıtır saçlarını ve yalvarıp uzaktan
Mavi bir iklim gibi çağırır beni sesin,
Tertemiz göklerinde dal dal erguvan açan
Rüyalarıma ışık ve özlem serpmektesin.
Bir mayıs sabahını yaşayacak böcekler
Çılgın karanfillerle dolacak yeşil saksın,
Ve sen bir fidan gibi yeşermiş olacaksın,
Senin, çalıl yollarda kuşlar birikecekler.*

Mayıs, belki de ayların en güzeli. Dallara çok-
tan suyun yürüdüğü, hatta çiçeklendiği, kır çiçekle-
rinin kelebeklerle buluştuğu, aşkın gündeme geldiği ay.
Bağlarda yeni sürülmüş arklardan burnundaki toprak kırı-
ntısıyla başını çıkarıp, ortalığı koлақан ettikten sonra aşağı-
ya çökilen köstebeğin en sevdiği ay. Taksim'de atılan bir
bombayla katledilen Onat Kutlar'ın, "Mayıs Büyüsü" adlı
şiirinde de belirttiği gibi, şiirin defterinin açıldığı zaman:

*Kentin dölyatağından bir öğle sonu
mor kelebeklerle doğan siyah apansız
abanoz işlemeli geceydik. İkimiz.
Beklerdik. Nasıl olsa bir mayıs büyüyle
açtırdı bu şiirin defteri. Her buluşmamız
aşardı sevinçlerin ipine
öpüşlerle ayrılığın canını. Sevişirken
durmadan vedalaşırdık gece yatısına
gider gibi evine gitmeden önce.*

1977'nin 1 Mayıs günü, Türkiye'de bir şeylerin köklü
biçimde değiştirilmeye başlandığı gün olarak tarihe
geçti. 1960 yılında yapılan askeri darbeden sonra,
yeni yapılan anayasa ile sağlanan görece özgür-
lük ortamı, emekçi sınıfın örgütlenme ve bilinç-
lenme düzeyini artırmıştı. Emekçi sınıf kendi
hakları üzerinde söz ve güç sahibi olmaya
başlamıştı. Yeni bir askeri darbe ile, emekçi
sınıfının gücü ortadan kaldırılmıyordu. İşte 1
Mayıs 1977 Taksim katliamı, 1980 yılında ya-
şama geçirilecek olan bu projenin en önemli
parçasıydı. Daha sonra Başbakan olarak Bül-
lent Ecevit'in varlığını açıklayacağı kontrgerillanın
silahları ölüm yağdırdı alana. On binlerce emekçinin
katılımıyla gerçekleşen miting alanına ilk ateş, alana
egemen olan Sular İdaresi'nin çatısından açıldı. Aynı an-
da bir beyaz Renault marka otomobilden, kalabalığa
yayılın ateşi açıldı. Sular İdaresi'nin çatısından açılan
ateş kesilirken, polis ve polis panzerleri kalabalığa sal-
dırdı. Panzerlerin yarattığı panik sonucu savrulan kalaba-
lıkta ezilerek ya da kurşunlanarak otuz dört insan yaşa-
mını yitirdi. Bu olay belki de Cumhuriyet tarihimizin
en büyük faili meçhul cinayetlerinden biri olarak tarihe
geçti.

"Kanlı 1 Mayıs" olarak tarihe geçen 1977 1 Mayısında,
Ankara'da üniversite öğrencisidim. Taksim mitingine ka-
tılmak üzere Türkiye'nin her yerinden insanlar İstanbul'a
gidiyordu. Biz de mitingden bir gün önce İstanbul'a git-
mek üzere üniversitedeki arkadaşlarla, bir otobüs kirala-
dık. Ankara'da hava güneşli ve aynı zamanda yağmurluy-
du. Tam ilkbahar havasıydı. Ne var ki ben hastalandım

ve ÖLÜLER

Kemal
Gündüzalp

“ADI SAKLI KİTAP”TAN

10. Kendini Ara Buldukça

Derik dağ yamacında ve yeşilmiş eskiden
Viranşehir eski ve görkemli kentlerden biri
Nereye saklanır insan tarihinde gezinirken
Nasıl yaşandı onca aşk ve onca söylence?

Aşk deyince durmalı: O kız, o kadınlar
Yanaklarında bağlanmanın zorunluluğu
Yürelerinde ipeksi gün ışığı aydınlığı
Umut var: 1 Mayıs'ta işten atılan kızlar
İşçinin, emekçinin bayramı diye yasaklı
Avrupa, duymadı hiç seslerini Avrupa!

Ekmeği çalınmış *flincanı taştan* oymuşlar
Sem'an Köşkü'nde* sabah ve ikindi şarkıları
Dicle'nin sesi ve kalbindeki derin aşkla
Nereden baksan Celal Güzelses çığlığı
Nerede dursan Kırklar Dağı söylencesi
Suzan Suzi ve aşkın dini yok, sınırları da
Aşkın gözü kör değil! Akşamdır çoğalan.

Ey gezgin ve çöl kederinde boğulan kimse
Yol yolcu gerektirir, tembel erkekler ordusu
Her sefer uzak sevinçlere mühürlüdür biraz
Her hasret vuslata yakın, aşk ayrılığa gebel
Sen uzak kentlerin kıyılarında şaşkın yolcu
Kendini ara buldukça! Nereye kaçır gözleri?

Gideceksin ve yine dağlar kalacak ardında
Kentin çağırın sesine uyacaksın çağnarda
Siverek'te birbirine kanşan Kürtçe şarkılar
Kimin özlemini anlatır dağların yücelerine?

Mazıdağı-Mardin, 3 Mayıs 2004

* Diyarbakır'daki Gazi Köşkü

ve ateşim yükseldi. İstanbul'a
gidemedim. Ertesi gün Taksim
katliamı haberleri geldi. Merak
ve dehşet içindeydik. Birçok in-
san yaşamını kaybetmişti. De-
mek, sistemin egemenleri,
kontrolü emekçi sınıfın lehine
ellerinden geçiriyorlardı. Bunu
önlemek, otuz dört insanın ya-
şamına mal olacaktı. Tıpkı geri-
ci egemenlerin 2 Temmuz 1993

günü Sivas'ta otuz yedi arka-
daşımızı diri diri yakarak kat-
letmeleri gibi.

Birkaç yıl önce, cinselliğiyle
de sık sık gündeme gelen po-
püler şair ve yazarlarımızdan
biri, bir yazısında yaklaşık şö-
le bir söz etmişti: " Türk şiiri
ölü sevicilikten vazgeçmediği
sürece, edebiyatımız gelişmez."
Peki, ölülerinden nefret eden
gelişmiş bir edebiyat, dünya-
nın neresinde var? Örne-
ğin, eğer *Seferis* Yunan
şiirinin büyük şairlerin-
dense, bunun
nedeni biraz da
"Arnavutluk
Cephesinde
Ölen Teğmene
Ağıt" adlı şiiri
sayesinde.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bana Göre Hayatın Anlamı*

Denizcilik, liman hamallığı, rıhtım işçiliği yaptım; konserve imalathanelerinde, fabrikalarda, çamaşırhanelerde çalıştım; ot biçtim, halı yıkadım, pencere sildim. Emeğimin tam karşılığını asla alamadım. Konserve imalatçısının kızını arabasında giderken izler, o arabanın biraz da benim kaslarım sayesinde lastikleri üzerinde ilerleyebildiğini düşünürdüm. Fabrikatörün oğlunun üniversiteye gittiğini görür, onun, biraz da benim kaslarımın getirdiği parayla bu şarap ve dostluk ortamını tattığını bilirdim.

işçi sınıfının içinde doğdum. Tutku, hırs ve idealleri erken keşfettim ve bunları tatmin etmek çocuk yaşının sorunu oldu. Ortamım yavan, sert ve hamdı. Hiçbir öngörüm yoktu; hep yukarılara bakıyordum. Toplumdaki yerim dipteydi. Burada beden ve ruh için pislik ve sefaletten başka bir şey yoktu; beden de, ruh da aynı şekilde aç ve azap içindeydi.

Toplumun devasa kulesi önümde yükseliyordu ve bana göre tek kurtuluşçarem yukarı doğru çıkmaktı. Erken yaşta bu kuleye tırmanmaya başladım. Yukarılarda, erkekler siyah elbiseler ve pembeyaz gömlekler, kadınlar da güzel elbiseler giyyordu. Orada yiyecek güzel şeyler vardı, hem de pek çok. Bunlar beden içindi. Bir de ruha hitap eden şeyler vardı. Bilirdim ki yukarıda bencil olmayan insanlar, temiz ve asil düşünceler, derin bir entelektüel yaşam vardı. Bilirdim, çünkü "Seaside Library" romanlarını okumuştum; o romanlarda haydutları ve maceracılar hariç bütün erkek ve kadınlar güzel şeyler düşünür, güzel bir dille konuşur, yüce davranışlar sergilerdi. Kısacası, güneşin doğacağına emin olduğum gibi; soylu ve seçkin, hayata doğruluk ve itibar katan, onu yaşamaya değer kulan, çektiğimiz zahmet ve sefaletin karşılığı olan her şeyin yukarıda bulunduğuna emindim.

Ama insanın işçi sınıfından yukarı tırmanması kolay değildir -özellikle, sahip olduğu ideal ve yanılsamalar onu engelliyorsa. Bir Kaliforniya çiftliğinde yaşıyordum ve tırmanacak merdiven bulmam zordu. Paranın tükenmesi de beni yordu. Her gün bir adım ilerlerdim ve çocuk beynimi, insanın önemli

bir buluşu olan bileşik faizin meziyet ve faydalarını kavramaya yönelttim. Ayrıca, her yaştan işçinin ücret hadlerini ve yaşam maliyetini ortaya döktüm. Bütün bu verilerden, hemen çalışmaya başlayıp elli yaşına kadar tasarrufta bulunursam, artık çalışmayı bırakarak, beni toplum içinde yükseltecek haz ve iyiliklerden pay almaya başlayabileceğim sonucuna ulaştım. Elbette, evlenmemeye karar verdim; işçilerin dünyasında büyük bir felaket sayılan hastalıklan ise, hiç aklıma getirmiyordum. Ama ihtiyaçlarımdan vazgeçerek yavaş yavaş şehir sokaklarında gazete satmaya

başladım ve yukarılara bakışım değişti. Aynı pislik ve sefillik halim sürüyordu ve cennet hâlâ yukarıda beni bekliyordu, ama tırmanmam gereken merdiven değişmişti. İki gazeteyi beş sente alıp, on sente satvererek sermayemi ikiye katlamak varken, neden kazandıklarımı tasarruf edip hazine bonosuna yatıracaktım ki? İş dünyasının merdiveni tam bana göreymi; kendimi kel kafalı ve başarılı bir tacirler prensi olarak hayal edebiliyordum.

Hayallerim işte bu kadardı! On altı yaşında "prens" ünvanını kazanmıştım bile. Ama bu ünvan bana "İstiridy Korsanlarının Prensi" diyen bir hırsız çetesine

Jack London

Çev.: Yiğit Yavuz

borçluydum. O sıra iş dünyası merdiveninin ilk basamağını çıkmıştım. Bir kapitalistim. Teknem ve istirdiye korsanlığı için gereken teçhizatım vardı. Yanımdakileri sömürmeye başlamıştım. Tüm mürettebat bana bağlıydı. Ganimetin düte ikisini, kapitan ve mal sahibi olarak alıyordum, mürettebata üçte birini veriyordum; oysa onlar da benim kadar çok çalışıyor, hayatlarını ve özgürlüklerini benim gibi riske atıyorlardı.

İş dünyası merdiveninde çıkabildiğim yükseklik bu kadar oldu. Bir gece, Çinli balıkçılarla birlikte bir yağmaya katıldım. Halat ve ağlar için para gerekiyordu. Yaptığımız hırsızlık, kabul ediyordum; ama kapitalizmin ruhuna uygundu. Kapitalist; vergi indirimleri, güveni kötüye kullanma ya da senatörler ve yüksek mahkeme yargıclarını satın alma yoluyla, başkalarından çalar. Bizim yaptığımızı çok basitti. Tek fark da buydu. Bir silah kullanmıştım.

Ama o gece mürettebatım, kapitalistlerin ateş püskürdüğü ehliyetless tiplerdendi; bu tipler masrafları artırırlar ve kân düşürür. Mürettebatım da böyle yaptı. Dikkatsizlikleri sonucunda büyük ana yelken alev aldı ve tamamen yandı. O gecedan hiç kârımız olmadı; Çinli balıkçılar bizden daha fazla halat ve ağı sahibiydi artık. İflas etmiş, yeni bir ana yelken için gereken altmış beş doları ödeyemeyecek duruma düşmüştüm. Teknemi lımanda bırakıp, Sacramento Nehri üzerinde korsanlık eden bir tekneye bindim. Ben bu yolculuktayken, başka korsanlar teknemi yağmaladı. Her şeyi, çapaları bile çaldılar; sonradan, sürüklenen enkazı yirmi dolara sattım. Çıkmış olduğum basamaktan indim ve bir daha asla iş dünyası merdivenine dönüp bakmadım.

O günden sonra başka kapitalistler tarafından merhametsizce sömürüldüm. Güçlü kaslarımla onlara para kazandırırken, benim yaşantımda hiçbir değişiklik olmuyordu. Denizcilik, liman hamallığı, rihim işçiliği yaptım; konserve imalatanelerinde, fabrikalarda, çamaşırhanelerde çalıştım; ot biçtim, halı yıkadım, pencere sildim. Emegiimin tam karşılığını asla alamadım. Konserve imalatçısının kızını arabasında giderken izler, o arabanın biraz da benim kaslarım sayesinde lastikleri üzerinde ilerleyebildiğini düşündürdüm. Fabrikatörün oğlunun üniversiteye gittiğini görür, onun, biraz da benim kaslarımın getirdiği parayla bu şarap ve dostluk ortamını tattığını bilirdim.

Ama buna içerlemezdim. Oyunun kuralı buydu. Nasıl olsa, kuvvetliydim. Ben de onların arasına katılacak ve başka adamların kaslarından para kazanacaktım. Çalışmaktan korkum yoktu. Ama işi sevdiydim. İşe dört elle sarıldım, tek başıma

den daha çok çalışacak ve sonunda toplum içinde bir yer edinecektim.

Tam o sırada, şans eseri, benimle aynı zihniyete sahip bir işveren buldum. Çalışmak istiyordum, o ise çalışmamı benden de çok istiyordu. Meslek öğrendiğimi düşünüyordum. Oysa iki adamın işini üstlenmişim. Onun beni bir elektrikli olarak yetiştirdiğini düşünüyordum, oysa sırtımdan ayda elli dolar kazanıyordum. Yerini aldığım iki adama kırkar dolar aylık ödüyordu; ben ikisinin işini otuz dolar aylıkla yapıyordum.

Bu işveren beni ölümüne çalıştırdı. Bir insan istirdiye bayılırsa da, çok fazla istirdiye yemekten usanır. Bana da böyle oldu. Fazla çalışmaktan gına geldi. Artık iş görmek istemez oldum. İşten kaçmaya başladım. Avarelik edip, kapıdan kapıya dilenerek gezdim, Birleşik Devletler'i turlayıp keşan mahallelerinde ve haphishanelerde kanlı terler akıttım.

İşçi sınıfının içinde doğmuştum, ve şimdi on sekiz yaşımda, başladığım noktandan da altındaydım. Toplumun mahzenindeydim; böyle sefil bir düşkünlük içindeydim ki, bahsetmek uygunduşmez. Uygarlığımızın çukurunda, uçurumundaydım; insan atıklarının, pislik ve kemiklerinin toplandığı yerdeydim. Toplumun bu kesimi, toplumca yok sayılmıştır. Yer yokluğu sebebiyle, ben de onu yok sayacağım; yalnız, orada gördüğüm şeylerin beni dehşete düşürdüğünü belirticeğim.

Bu dehşetle, düşünmeye yöneldim. İçin-

de yaşadığım karmaşık uygarlığın çıplak basitliklerini gördüm. Hayat, besin ve sığınacak yer bulma meselesiydi. İnsan, besin ve sığınacak yer için bir şeyler satıyordu. Tacir ayakkabı; politikacı insanlığı; halkın temsilcileri de, birkaç istisna dışında, insanların güvenliğini satıyordu. Hemen herkesi serfelerini satmaktaydı. Kadınlar da ister sokakta, ister kutsal evlilik bağıyla bağlanmış olsunlar, etlerini satmaya meylliydiler. Her şeyin fiyatı vardı; tüm erkek ve kadınlar satılıktı. İşçinin kaslarından başka bir şeyi yoktu. Pazar yerinde işçinin şerefi beş para etmezdi. Kaslarını satabilirdi ancak.

Ama bir fark vardı arada; hayatı bir fark. Ayakkabılar, güven ve şeref bir şekilde yenilenebilirdi. Bunlar için bitmeyen bir stok vardı. Oysa kaslar yenilenmezdi. Ayakkabı taciri satış yaptıktan, yeniden ayakkabı stoklardı. Ama işçinin kas stoğunu yenileme imkânı yoktu. Kaslarını ne kadar çok satarsa, kendisinden o kadar gidiyordu. Satacak başka şeyi yoktu ve her geçen gün stoğu azalıyordu. Sonunda, eğer daha önce ölmezse, vanrı yoğunu bitirip kepenk kapatıyordu. Kasları iflas ettiğinde, toplumun mahzenine inip sefalet içinde çürüyecekti.

Sonraları, beynin de para eden bir şey olduğunu öğrendim. O da kaslardan farklıydı. Beynini satan bir insan, elli ya da altmış yaşında en iyi dönemini yaşıyor ve fiyatı her zamankinden daha yüksek oluyordu. Ama bir işçi kırk beş ya da elli-

de çökerdi. Toplumun mahzeninde bulunmuş ve baradaki yaşam ortamını sevmemişim. Buralar ve oluklar gayrisihhi, solukduğun hava kiriydi. Toplumun oturma odasına yerleşemediğime göre, çatı katı için şansımı deneyebilirdim. Burada yiyecek biraz kıtçı gerçi ama, en azından hava temizdi. Böylece artık kaslarını değil, beynimi satmaya karar verdim.

Sonra telaşa bilgi aramaya başladım. Kaliforniya'ya dönüp kitaplar okudum. Bir beyin taciri olmak için donanımı edinirken, sosyolojiyi desmem kaçınılmazdı. O zaman belli bir kısım kitapları, kendi başıma geliştirmiş olduğum basit sosyolojik tasarımların bilimsel formülasyonlarını buldum. Ben doğmadan önceki daha büyük beyinler, düşündüklerimi ve daha birçok şeyi zaten geliştirmişlerdi. Bir sosyalist olduğumu keşfettim.

Sosyalistler devrimciydi; zira bugünkü toplumu devirip, geçeceğin toplumu yaratmak istiyorlardı. Ben de bir sosyalist ve devrimciydim. İsci sınıfının ve entelektüel devrimcilerin oluşturduğu toplumlarda girdim ve ilk kez entelektüel yaşamla tanıştım. Çok keskin zekâlar ve parlak yetenekler buldum burada. Nasirî ellerinin yanında, güçlü ve uyanık zihinleri olan işçilerle; servete tapınanlar için Hristiyanlıkta fazla engin kalan, gövreden iç çektilmiş vaizlerle; insanlığın sorunlarıyla ilgili düşüncelerini hayata geçirmeye uğraşırken, hakim sınırlara bağımlı üniversite çarkı tarafından ezilip dışarı atılmış profesörlerle tanıştım.

Burada ayrıca insana inancın sısaklığını, idealizmin itilsirini, bencili olamamışın, özveri ve çilenin latifliğini - ruhun bütün munteselemlerini, acıyı, unsurlarını buldum. Yaşamı temiz, asil ve canlıydı burada. Kendini ıslah eden yaşam, harika ve görkemli hale gelmişti artık yaşadığıma memnundum. Beden ve ruhu, dolar ve sentlerden üstün tutan; aç bir kenar mahalle çocuğunun üz çığlığını, ticari büyüme ve dünya hükümanlığından daha fazla önemseyen büyük adamlarla temas halindeydim. Her yanımda yüce amaçlar ve kahramanca cabalar, gündüzlerim ve gecelerimin güneşin ve yıldızların ışığı, ateş ve çığ vardı. Gözlemin önünde Kutsal Kâse, İsa'nın Kâsesi parlayarak yanıyordu; ölekes, ezik insan sonunda esirgenerek ve kurtarılabildi.

Ve ben, zavallı budala, bütün bu büyük ve onurlu yolları bulacağımı yaşamı, düşünceyi, tutkuyu, tutkuyu, tutkuyu, tutkuyu...

Kaliforniya çitliğinde "Seaside Library" romanları okuduğum günlerden beri, çoğu yanılsamam kaybolmuştu. Hâlâ muhafaza ettiğim birçok yanılsamayı da kaybetmeye yazgıyım.

Beyin taciri olarak çok başarılıydim. Toplum bana giriş kapılarını açmıştı. Hemen oturma odasına geçtim ve yanılsamaları kaybetme sürecini hızlandı. Toplumun efendileri ve onların karıları-kızlarıyla yemeğe oturdum. Kabul etmeli, kadınlar güzel giymiylidi; fakir naif bir şaşkınlık içinde, onların da dipte ki mahzen-de tapırıklarımla aynı kilden yapılmış olduklarını gördüm. Ciltleri ve giysilerinin altında, Albay'ın karşılıklı Judy O'Grady kızkardeşleri.

Amâ bu beni, onların maddeciliği kadar şaşırtmamıştı. O güzel giyimli, hoş kadınlar küçük idealler ve ahlaki konular üzerine konuşup duruyorlardı; oysa yasadışın hayat temelde maddedi. Ve duygusal bencililerdi hepsi. Bütün tatlı yardım faaliyetlerine katılıp, birbirlerini de bundan haberdar ederlerdi; bununla birlikte vediklen yemek ve giydikleri güzel elbiseler, çocuk emeginden, ağır iş ve hatta fahişelikten gelen parayla edilmmişti. Bu gerçekten masumane bir tavırla bahsettikimde, Judy O'Grady'nin kızkardeşleri kan bulaşmış ipeklerini ve mücevherlerini çıkarıp atacak sanmıştım; oysa onlar heyecan ve öfke içinde, toplumun mahzenindeki sefalete yol açan savurganlık, içki ve doğuştan gelme ahlaksızlık hakkında vaaz verirdi. Ayrı yaşında yarı aç bir çocuğun Goney'deki bir pamuk değirmeninde her gece on iki saat çalışmasının, onun savurgan, ayağı ya da ahlaksız olmasından kaynaklanamayacağını belirttikimde, Judy O'Grady'nin kızkardeşleri özel hayatıma saldırdı ve benim bir "fahişke" olduğumu söylediler - sanki bu, tartışmayı sonuçlandırmış gibiydi.

Evlerin beyleriyle de iyi geçindiğim söylenemezdi. Temiz, asil ve canlı ideallere sahip, aynı şekilde temiz, asil ve canlı adamlar bulmayı ummuştum. Yüksek mevkidekilerle birlikte oldum - vaizler, politikaclar, işadamlar, profesörler ve editörler. Onlarla et yedim, sarap içtim, otomobile bindim ve çalıştım. Gerçekten bir çoğu temiz ve asildi, ama çok az istisna hariç, canlı degildi. Doğrusu, istisnaların sayısı iki elimin parmaklarını geçmezdi. Ahlak bozukluğu bakımından kanlı, kirli bir hayat yaşamakta başarılı olmayanlar, yürüyen ölüler gibiydi - iyi korunmuş münyalar gibiydi; temiz ve asil, ama kanlı değil. Bu bakımdan özellikle, üniversitelerin "İhtirassız bilgili ihtirassızca kovalemak" şeklindeki eskimiş idealine bağlanmış profesörleri anlamıyım.

Sayaça karşı çıkarken, Barış Prensi'nin yardımı çağırın, ama kendi fabrikalarını grevçileri vursunlar diye Pinkerton'ların eline tüfek veren adamlar tanıdım. Profesyonel bokstaki şiddete kızarken, aynı zamanda, her yıl eli kanlı Herod'dan daha fazla bebek öldüren bozuk gıdalar üretmiş adamlar tanıdım.

Sarıyaşın kaptanlarıyla otellerde, kulüplerde, evlerde, trenlerde, gemilerde konuştum ve zekâ alanına ne kadar az yol almış olduklarına şaşıtm. Üde yandan, iş konusunda anormal derecede zekâ olduklarını keşfettim. Ayrıca, iş söz konusu olduğunda ahlaklarının sıfıra indiğini de keşfetmiştim.

Bu naçir, aristokrat görünümlü beyefendi, aptal bir yönetici ve dullarla yetimlere gizlice soyan şirketlerin masasıydı. Güzel hayatınla birlikte, edebiyatın bu müstesna koruyucusu, bir bele-diye mekânlarının başındaki bir çeneli, kara saçlı adama sus parası ödüyordu. Uyurma ilaç reklamları basan ve bu reklamlar kesimlerini diye, gâzetesinde uyurma ilaçlarla ilgili gerekçiler basmayan bir editör, politik ekonomi bilgisinin antik, biyoloji bilgisinin Pliny dönemine ait olduğunu söyledim diye, benim almak bir demagog olduğumu buyurmuştu.

Bu senatör, kaba sabâ, eğitimsiz bir makine patronunun masası ve kölesi, onun "küçük kuklasıydı; bu vali ve bu yüksek mahkeme yargıcı da öyle; her üçü de aynı trendeydi. Bu adam, idealizmin güzelliği ve Tanrı'nın iyiliği hakkında makul ve ciddi bir konuşma yapmazdan hemen önce, bir iş anlaşmasında yoldaşlarına ihanet etmişti. Bu adam, kilisenin önde gelenlerinden ve yabancısı misyonların önemli bir destekçisi iken, dükkânında

iki kızın ve üç kızının altında bir ücretle çalıştırarak, alenen fa

ken, mahkemelerde para için yalancı tanıklık yapıyordu. Ve bu demiryolu kodamanı, ölümüne rekabet eden iki sanayicinin birinegişli iskonto uygulamakla, bir centilmen ve Hristiyan olarak sözünü bozmuş oluyordu.

Her yerde durum aynıydı; suç ve ihanet, ihanet ve suç -canlı, ama temiz ya da asil olmayan; temiz ve asil, ama canlı olmayan adamlar. Öte yandan, ne asil ne de canlı, sadece temiz olan umutsuz bir kitle vardı. Bu kitlenin belirli ya da kasıtlı günahları yoktu, fakın mevcut ahlaksızlığa nıza göstererek ve ondan nasiplenerek. edilgin şekildegünah işlemişlerdi. Asil ve canlı olsalar, cahil kalmayacak, ihanet ve suçla gelen kazançlardan nasiplenmeyeceklerdi.

Topluman oturma odasında yaşamaktan hoşlanmadığımı keşfettim. Düşünsel olarak sıkılmışım. Ahlakı ve ruhsalolarak rahatsızdım. Entelektüellerimi ve idealistlerimi, meslekten el çektilmiş vazirlerimi, ezilmiş profesörlerimi ve sınıf bilinçli işçilerimi hatırlıyordum. Yaşamın, özverili maceralar ve ahlaki romantizmin ruhsal cennetindeki vahşi ve tatlı bir harika olduğu güneşli ve yıldızlı günlerimi, gecelerimi hatırlıyordum. Önüme parıltılarına yanan Kutsal Kâse'yi görüyordum.

Ben de, içinde doğduğum ve ait olduğum işçi sınıfına geri döndüm. Artık tırmanmak istemiyordum. Başımın üstündeki heybetli toplum kulesi artık bana bir haz sunmuyor. İğimi çeken, o kulenin temeli. Orada entelektüeller, idealistler ve sınıf bilinçli işçilerle omuz omuza, levye elimde, gökdeleni sallayan bir kıldıraç oluşturmaktan memnunum. Bir gün, birkaç levye daha tutacak eller bulduğumuzda, onu tepeüstü devireceğiz; bütün çürümüş yaşamları ve yürüyen ölüleri, canavarca bencilliği ve alık maddeciliğiyle. Sonra mahzeni temizleyip, insanlık için, oturma odasının bulunmadığı, tüm odaların ışıklı ve havadar, solu-

nan havanın temiz, asil ve canlı olduğu bir ortam yaratacağız.

Öngörüm böyle. İnsanların, midelerinden daha değerli ve yüce bir şeye ulaşacakları; onları eyleme geçirmek için midelerinden daha iyi bir güdüleyicinin bulunacağı zamanı ipe çekiyorum. İnsanın asillik ve üstünlüğüne olan inancımı koruyorum. Ruhsal güzellik ve özverinin, günümüzdeki ıberbat oburluğu yeneceğine inanıyorum. Ve son olarak, işçi sınıfına güveniyorum. Bir Fransızın söylediği gibi: "Zamanın merdiveninde her daim, yukarı çıkan tahta ayakakabıların ve aşağı inen cilalı çizmelerin sesi yankılanır".

Newton, Iowa-Kasım, 1905

• *What Life Means to Me* – "Revolution and Other Essays"den; ilk defa Mart 1906'da *Cosmopolitan* dergisinde yayımlanmıştır.

•• *The Sensitive Soul*, iki binden fazla laucuz romantik roman ve serüven romanı basmış bir yayıneviydi.

Cihan Oğuz

CENAZE EVİ

Çoktan' gelmiş hoca, başörtülü kadınlar bahçeye kadar taşmış
Üzerinde bir bıçak
son vedası çelik bir söz olsun diye
Besbelli seveni çok
Hayat boyu unuttuğu günahlarını
affedenler
Taksiratın faturası Allah'a kalır her sefer

Uzak şehirlerden gelenlere ayrı bir köşe
Gözleri şişmiş kadınların
Erkekler metin olmak için
olur olmaz şeylere gülmekte
Çocukların hepsi akrabalara bırakılmış
bir günlüğüne

Yaptığı iyilikleri hatırlamak için
epey zorlanmış hafızalar
Kendine sorulsa
hangi anıyı silip atmak isterdi kimbilir

Arkasını dönüp bakacak olsa son kez
Sıvaları dökülmüş eski bir köy evi
Sırları dökülmüş ayna kadar mahcup
Her şeyin yarım kaldığına hayıflanıp
duracak

Üçler, pirlar, kırklar aşkına
El fatiha diyor hoca
Herkesin içinde bir yarasa yapıyor
hayata

Dört kollu hazır, yeşil örtü,
varsa başucuna bir demet kırçıçeği

Sonra yansı camiden ayrılıyor cemaatin
Minibüsler, birkaç otomobil, belediye
otobüsü

O önde son kez öncü mecburen
Bir kelimenin yağmurda silinen harfi
arkadakiler

İstanbul, 8 Nisan 2006

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Desen: Onur Güleş

ONA "KÖTÜ GÜN DOSTU" DERLERDİ

Bir süredir görmediği arkadaşının yüzü derin kırışıklarla kaplanmıştı. Üstelik bu, kısa bir zamanda olmuştu. Tuhaftı ama bu durum onda gizli-den gizliye bir hoşnutluk duygusu yaratmıştı. Eve geldiğinde ilk işi aynaya bakmak oldu. Kendi yüzünde pek kırışıklık yoktu. Hatta arkadaşına göre canlı ve parlak sayılırdı cildi. Hâlâ çekici bir kadındı. Bunu hissedince yaşadığı hoşnutluk duygusu daha da bir pekişmişti yaşı. Ama bir süre sonra içinde güç bela oluşturmaya çalıştığı dengeğin bozulduğunu ve kendini suçlu bulduğunu hissetti. Nasıl oluyordu da çok yakın bildiği bir arkadaşının yüzünün yıpranmasından, diriliğini ve çekiciliğini yitirmesinden hoşnutluk duyabiliyordu? Oysa onun hep iyiliğini istediğini ve çok sevdiğini sanırdı. Peki, neydi onunla girdiği bu gizli yarışma; bu kötü rekabet duygusu? Yoksa farkında olmadan kendisini ve sevdiğini sandığı arkadaşlarını sürekli olarak aldatıyor muydu?

Bu ölümlük sorunun yanıtını hep erteliyordu. Çünkü bütün hayatı aslında bu sorunun arkasında gizliydi. Yıllardır sırtını bu sorunun o tedirgin edici ve o karanlık kapısına dayamıştı; bu soruyu yanıtlarsa savrulacağı uçurumların derinliğini düşünmekle geçirmişti, hep saklı kalan ömrünü. Ama böylece hayatı bir sorudan kaçarak yaşanan bir hayatı daha ne kadar sürükleyebilirdi? Artık bu kapıyı yavaş yavaş aralamanın zamanıydı. Evet, şimdi düşünüyordu da sevdiğini sandığı arkadaşlarının, dostlarının hemen çoğunu gerçekte pek sevmemişti, gerçekte onların iyiliklerini, başarılarını istememişti. Aslında bütün derdi onların kendi yanında olmaları, dostu, arkadaş olarak kendisine inanmaları, güvenmeleri, ilgi ve sevgileriyle iç dünyasını hep beslemeleri ve benliğini güçlü tutmalarıydı.

Ve yoğun olarak ihtiyaç duyduğu duyguları hep ayakta tutmak, çevresindeki bu insanların her türlü sorunlarını çözmek ve sıkıntılarını gidermek için göze almayacağı fedakârlık yoktu. Özellikle kötü günlerinde onları yanıyordu. Hem zaten "kötü gün dostu" derlerdi ona! Yeni "dostluklar" yeni "arkadaşlıklar" kazanmakta son derece başarılıydı ve her defasında da, "bir arkadaş", "bir arkadaş", "biri daha" derdi. Hemen kaydedirdi bu yeni "arkadaşın" ismini ve telefonunu, giderek hızla dolan fihristine...

Gerçekte o derinde yatan güçlü korkularını yatıştırılabilmek için insanların hoşuna giden biri olmak istiyordu. Bu yüzden sıkı sıkıya kavga ettiği biri olmamıştı henüz. Çünkü kavga ve geçimsiz bilinmekten çekiniyordu. Hep uzlaşmaktan, her orta bir yol bulmaktan yanaydı. Barışçı, arabulucuydu o. Çünkü, böylelikle yeni insanlar katıyordu yanına yöresine, defterine. Benliğini güçlendirecek, iç dünyasını besleyecek "yeni birileri" daha...

Hep yeni birilerini hayatına katsa da yine de asıl büyük korkusu, onlardan biriyle arasının bozulmasıydı. Çünkü çevresinde...

bozuşsa, biri ondan uzaklaşsa, bunun böyle kalmayacağına, bu uzlaşmanın yenilerini davet edeceğine ve arkasının çorap söküğü gibi geleceğine inanıyordu. Çünkü bu ülkede insanların birisini şu veya bu sebepten hemen düşman ilan edip ona karşı anında bir "kötülük dayanışması" kurma konusunda aşırı bir beceriye sahip olduklarına kesinlikle inanmıştı yıllardır. Ve şimdiye kadar bu "kötülük dayanışması" tarafından dışlanmaya, itilmeye, yalnız bırakılmaya katlanabilecek gücü çok istediği halde hiç bulamamıştı. Böyle bir dışlanma ve tecrit şimdiye dek arkadaşları ve dostları tarafından ona yaşatılmamıştı ama onun duygusunu, korkusunu taşıyordu içinde. Çünkü yaşadığı ülkenin soluduğu havasında, evlerinde, sokaklarında, kamusal alanlarında vardı bu dışlanma ve tecrit korkusu. Biraz; biraz daha zorladığında çocukluğuna gidiyordu aslında bu korku... En ufak bir yaramazlığından kapatıldığı o karanlık, o mezarlık gibi olan sandık odalarına, kömürlüklere... Çünkü verilen bütün o sevgiler, kazanıldığı sanılan bütün o yakınlıklar ve bütün o kefaletler koşulluydu. Beklenenlerin dışında gösterilen bir tavırda, bir karşı çıkışta, bir hatada olduğu gibi geri alınacaktı...

Ancak bu korkuyu ne kadar derinlere itse de er geç dışlanmaktan, yalnız bırakılmaktan ve kötülük dayanışması tarafından yargılanmaktan ne kadar korkup kaçsa da bir gün mutlaka onlarla karşı karşıya kalacağını hissediyordu... Bu yüzden kendisine hem yeni "dostlar", yeni birileri daha edinmeye devam ederken, bir taraftan da ona bütün bu korkuları taşıyan benliğinden kurtulmak ve benliğini aşmayı ona sağlayacak olan tasavvuf felsefesinin ilkelerini öğrenmek ve kişiliğine katmak için uğraşıyordu.

Çünkü biliyordu ki kendisine bütün bu acıları çektiğin, paramparça edilmiş, ona yabancı olan bu sahte kişiliğiyle sonuçta. Kiskanın, rekabet duyguları içinde olan, hep başarılı ve sahip olmak isteyen, onu kısır ve aptalca acılara sürükleyen hep oydu. Onu tasavvuf felsefesiyle yenerse ve onun ardına geçerse kurtulabilirdi ve özgürlüğüne kavuşabilirdi. Ve böyle anlarda bu düşüncelerinin ardından Kafka'nın, "Bu dünyada özgür olmak için hedef küçültmemiz gerekir," sözü geliyordu hemen aklına. Bu düşünceleri, bu sözleri yaşadığı o derin korkulardan biraz olsun korunmak için sıkıyordu belleğinde... Çünkü bu düşünce ve sözlerin yardımıyla ona acı veren benliğinden mutlaka kurtulacağına inanıyordu. Artık sırtını yalnızlığa ve ölüme dayamalıydı... İnsanların onayını ve güvenini kazanmak için ölesiye çırpmaktan artık vazgeçmeliydi. Artık kendisi olmalıydı, içine; gizlerine yolculuk yapmalıydı. Çünkü itilmekten, dışlanmaktan ve "kötülük dayanışmasından" bu denli korktuğu ve dış dünyayı bu denli ciddiye aldığı sürece kimseyi gerçekten sevmeyeceğini derinden anlamıştı... Ancak dışlanmak, sevgisiz ve yalnız bırakılmak korkusu yüzünden sahte kişiliğinden kurtulmayı, dahası tasavvufa sarılmayı düşünmenin hiçbir şeye çözüm olamayacağını ve Üstelik bunun yeni korkular ve yeni yalnızlıklar, demek olduğu henüz bilemiyordu...

DOSTLUKLA YÜKSELEN HAYATLAR

www.oktaytaftali.com.tr
Oktaý Taftalı

KAKAÇ
FELSEFE

İnsan, kendi doğumunu ve kendi ölümünü yalnız kendisi yaşar. Başkaları, yakınlarını sadece bunun tanığıdır. Gerek doğum, gerekse ölüm, hayatta bir kez başımıza gelen, üstelik kendi irademiz dışında yaşadığımız ve ikinci kez yineleme imkânımız olmayan durumlardır. Fakat hayatımız çoğunlukla böyle bir idrakten yoksun biçimde akıp gider. Gerçi "bu dünyaya bir kez geldik" lafını sıkça yineleriz ama genellikle davranışlarımız bu deyişle tutarlı bir seyir izlemez. Dünyaya bir kez gelen ve bir daha gelme şansı olmayan insanoglunun, mülkiyet edinme, biriktirme tutkusu, bu tutarsızlığa en büyük örnektir ya, neyse...

Doğum ve ölüm arasında geçen bir defaya mahsus yaşam süremizin, en anlamlı, en yüksek imkânlarından birisi bu süre içinde kurmayı başardığımız dostluklardır. Kendi doğumumuz ve doğal ölümümüz hakkında karar sahibi değiliz. Ancak tek başına yaşadığımız bu iki durum arasında geçen süreyi, kendi isteğimiz doğrultusunda başka insanlarla doldurmak, onların hayatlarına katılarak, kendi hayatımızı zenginleştirmek imkânına sahibiz. Dostluk, kendi irademizi, kendi seçimimizi ortaya koyan bir davranış olmanın ötesinde, hayata ve insana karşı en yapıcı girişimlerimizden birisini oluşturuyor.

Çünkü tarih boyunca filozofların, şairlerin onca söz ettiği dostluk, yalnızca dostluk değildi: o aynı za-

manda dayanışma, güven, sevgi, zinet ve vefa idi. Başlangıçta, tabiat içinde ve tabiata karşı çirliçiplak varolma savaşı veren insanın, bu zorlu mücadeleden bir gereği olarak, birlikte hareket etmekten başka seçeneği yoktu. Denilebilir ki, tabiat karşısında verilen varolma savaşı, insani birlikteliğin koşullarını ve yanı sıra da ahlakını oluşturmuştur. Birlikte avlanmak, yağmura fırtınaya birlikte karşı koymak, birlikte barınak inşa etmek ve benzeri mecburiyetler, birlikten kaçınan hain olarak nitelenmesini dayatmıştır. Temelinde, birlik içinde sürdürülen varoluş mücadelesi yattığı için olsa gerek, ihanet tarih boyunca en zor bağışlanan kusurlardan birisidir.

Buraya kadar bir zorunluluktan söz edilebilir. Ancak insanın tabiat karşısında elde ettiği her galibiyet, onu tabiata ve öteki insanlara karşı bir adım daha bağımsız kılmıştır. Varoluş mücadelesini, yeryüzünde sınıflı toplumların ortaya çıkmasıyla birlikte, tabiata karşı olduğu kadar, insana karşı da yürütmek zorunluluğu büyük bir talihsizliktir. Bu noktadan itibaren farklı toplumsal ve sınıfsal çıkarlar nedeniyle, farklı saflarda yer alan insanların dostluk kuralınının güçleştiği varsayılabilir. Fakat buna rağmen ahlaki ve vicdani tercih yoluyla, dostluk imkânının her zaman ve herkes için mevcut olduğunu da vurgulamak gerek. Dostluğun insana sunduğu manevi içerik hakkında düşünme alışkanlığına sahip olmayabiliriz. Ancak dostluk sıradan manevi bir veri gibi algılandıkça bile, yerine konulacak maddeyi bulmak zordur?

Sınıflı toplum olgusunun yanısıra, bilim ve teknoloji sayesinde dağlara, denizlere, ormanlara egemen olan insan için dostluk, giderek varoluşsal bir zorunluluk olmaktan çıkmış, büyük ölçüde gönüllü ahlaki bir tercih dönüşmüştür. İşte bu

aşamadan itibaren insanın büyük bir sınavla karşı karşıya kaldığını söyleyebiliriz. Varoluş koşulları dayatmaya bile, insan bir yücelme imkânı olarak dostluğu tercih edecek midir?

DOSTLUK VE BİREYSEL TARİH

İnsan tek tek yaşadığı anlarından bireysel bir tarih biriktirmektedir. Anı dediğimiz şey, işte bu yaşadığı anlarından başkası değildir. Kendi hayatımıza geri dönüp baktığımızda, nerede kayda değer bir anımız varsa, orada, yerine bir başkasını koymayacağımız bir dostumuzun da olduğunu göreceğiz. Bir an için geçmişimizde yer alan dostlarımızı yok sayalım, bulmalarına anlatacak değerli bir anı bulmakta zorlandığımızın farkına varacağız. Bireysel tarihimiz, büyük ölçüde dostluklarımızın tarihinden başka bir şey değildir.

Öte yanda bireysel tarihimizin bir diğer belirleyici unsuru olan aile, biyolojik birlikteligi, dostluğa pekiştirebildiği ölçüde insan için mutlu bir çatı olabilmektedir. Kültürel ve biyolojik kuşak farkına rağmen, aile içinde geliştirilecek olası dostluk ruhu, bu imkânı barındırmayan bir aile ortamıyla, kuşkusuz kıyas kabul etmez. Dolayısıyla kavramsal olarak: aile, dostluk içerdikçi diyebiliriz.

Ortak yaşadığı anlarının, yani anıların birikimi, dostlukların giderek gelişmesine yol açıyor. Çocukluk ve gençlik yıllarından itibaren sürdürülegelen dostlukların uzandığı süreci, ileri yaşlarda yinelemek kolay değildir. O nedenle, yaş ilerledikçe dost edinmek güçleşir. Hatta belli bir yaştan sonra, her gün birkaç kişiyle tanışsanız bile, kendinize yeni dostlar edinemediğinizi ayırmırsanız. Çünkü dostluğun temelini oluşturan yaşadığı birlikteliklerine, yani anılara ayrılan süre, giderek daralmaktadır. Bundan ötürü bin bir emekle, anıya olmuş eski ve mevcut dostlukların

kıymetini idrak etmek gerekiry. Bu idrak insana yer yer bazı sorumluluk ve yükümlölükler de getirebilir ama zaten sorumsuz bir dostluk olabilir mi?

DOSTLUK VE MACERA

Tabiata karşı verilen yaşama mücadelesiyle, dostluk ve dayanışma arasındaki doğrudan bir bağıntı olduğundan söz ettik. İnsanın yaşama mücadelesi, tarih boyunca başlı başına bir maceralar dizisinden başka ne olabilir ki? İnsan birçok hayatı sorunun üstesinden, tek başına glemeyebilir. Fakat tek başına üstesinden gelebileceğimiz bir mücadelede dahi yanımızda bir dostumuzun bulunması, güven duygusundan öte bambaşka bir haz ve hatta neşe kaynağıdır. Çünkü her türlü mücadele, sayısız ilgiler ve iletişim bağıntıları üzerinden yürütölür.

Hayatın zorlukları bizimle "sıcak temas" kurarak, bizi mücadeleye davet ederler. Kimi zaman da biz onlarla "sıcak temas" kurarız. En yalın biçimiyle yeryüzünde ekme ve barınak aramak, aşk aramak, zorluklarla, macerayla ilişkiye geçmek demektir. Macera ve zorluk karşısında insanın duyarlılığı artar. Ve duyarlılıklarımız bir başkasında karşılık bulduğu sürece, bu dünyada güçlölüz, varız, yaşıyoruz demektir. Dostlarımız, duyarlılıklarımızın karşılık bulduğu insanlardır.

Bir başkasının duyarlılığına karşılık göstermek, doğrudan doğruya ahlaki bir tutumdur. Öyleyse, dostluk aynı zamanda bir macera ve mücadeledir. O nedenle, yeryüzünün bambaşka coğrafyalarında yaşayan ve kendileriyle asla tanışma fırsatı yakalayamadığımız birçok insanla da dostuz. Sözelimi, vatan savunması konusundaki duyarlılığını na karşılık gösterdiğimiz sürece, hastipteki bir Iraklını dostuuz. Onurlu bir bağımsızlığı, tüketici bir birey olmaya yeğleyen herhangi bir Kübalı, bu duyarlılığına bizde karşılık bulursa, bizi dostu bilecektir.

Başkalarının duyarlılığına kayıtsız kalmak, dostluk sayesinde mümkün olan güvenden de mahrum kalmayı getirir. Bir başkasına güven duymak önemlidir. Üstelik bu güven, bir

venmek değil, güvenilmek duygusuna da gereksinim duyar. Bir başkasının bize güven duyduğunu sezmek, kendimize olan saygımızı yükseltir, gurur verir. Güven duygusu, dışı başkasına, içi kendimize açılan bir kapı gibidir ve o kapının dostlukta başka bir anahtarı yoktur. Özellikle Batı'da, modern toplumlar, dostluktan arta kalan güven boşluğunu, her ne kadar hukuk sayesinde doldurmaya çalışsalar da, hangi hukuk kurumu, güven duygusunu, dost sıcaklığıyla sunabilir?

MODERN TOPLUM VE DOSTLUK

Kapitalist modernizmin hayatımıza getirdiği iş bölümü, sadece belli bir iş süresiyle sınırlı, ancak işin gerektirdiği biçim ve derinlikte ilişkiyi ön gören bir arkadaşlık anlayışını dayatmıştır. Sözümona özgür bireylerden oluşan bir toplum yaratma iddiasındaki kapitalizm, iş arkadaşlığı ve "tanıdık" kategorileriyle sınırlı bir dostluk anlayışını öne çıkartıyor. Yarenlik, kan yoldaşlığı, kan kardeşliği, asker, mapushane ve yatılı okul arkadaşlıkları, "modern dünya" da eskitilmiş "feodal ilişkiler" olarak unutulma tehlikesiyle karşı karşıya. Dostluğun, üzerinde yükseldiği yoğun yaşantı biriktelikleri, modern toplumda giderek külfet şeklinde algılanıyor. Modernleşmenin sorunu, sanatsal bir fantezi olarak yalnızlık değil, bir gerçeklik olarak kimsesizleşmedir.

Hesapta sadece kendi ayakları üzerinde durmayı ilke edinmiş özgür birey, saate, randevuya, takvime endeksli ilişkiler ağı içinde, batılı modern şehir yaşamının tadını çıkarıyor. Ama burada tuhaf bir çelişkiyle karşılaşıyoruz: "Özgür birey" öteki, elle tutulur, gözle görölül insanlar karşı bağımsızlaştıkça, saat, takvim, not defteri gibi soyutlamalara, giderek artan bir biçimde bağımlı hale geldiğinin sanki farkında değil. Modern toplumun dayatmaları nedeniyle, canlı bir dost yerine, ilişki düzenleyici programların "dostluğuna" mecbur kalmak, insan ve tarih açısından bir ilerleme olarak nitelenebilir mi? Gö-

da kaldığınız bir tanıdık, dostunuz değildiri.

Burada, sıkça yinelediğim ve gözlerden kaçırılan hazin bir durumu bir kez daha dile getirmek gerekiyor: İnsanlık, bilgi ve iletişim çağı olarak adlandırılan bu dönem boyunca çektiği yalnızlığı, iletişimsizliği, belki başka hiçbir çağda çekmemiştir. Fakat "çağdaş küresel medeniyet" bunun farkındadır ve bireyin doğal, toplumsal konumu içinde kendiliğinden oluşması gereken dostluklar, tüketim kültürüyle yalancı şekillerde paketlenerek "özgür birey"e sunulmaktadır. İş yemekleri, iş yeri partileri, ev partileri, "clubbing"ler, "happy hour"lar, "single party"ler, "after work party"ler... Modern metropoliten dünyada, "ekstase" buharıyla, ışık ve ses efektleriyle donatılmış, tüketim ve meta kültürüyle bezenmiş, nefis, şehvet ve şiddet unsurlarıyla sinsice provake edilmiş ortamlarda, dostluk, ilişki, paylaşım arayan kuşaklarla karşı karşıyayız.

Üstelik, hesapta özgür bireylerin, özgür yönelimlerini yansıtan boy ortamlarda, dış görünümünden, tüketilecek unsurlara, tercih edilecek konuşma ve söylem biçimlerine kadar, her şeyin denetim ve belirlenim altında olduğunu ayrıca vurgulamak gerekir mi?

Arkadaşlarla gizlice şarap içilecek zulası olmayan bir mahalle, artık mahalle değildir. Semte yeni yapılan bir binaya, hangi kızların taşınacağı üzerine yarenlik etme imkanı olmayan gençler, yoksullaşmışlardır. Türkiye gibi nefis bir akdeniz ülkesinde, yaz açsamları bahçe duvarlarının üzerinden, mahallenin en yakışıklı delikanlısı hakkında dedikodu yapma şansını yakalayamamış komşu kızlar, yoksul bırakılmışlardır. Mahalle arkadaşlığının, on, hatta yüzyıllar boyu bir gelenek ve kültür oluşturduğu Türkiye gibi ülkeler, modernizmin yoksullaştırmacı, "tek tip"e indirgeyici tehdidi altındadır. Buluşmak için Mc Donalds önünden başka adresi olmayan gençler, dostluk heyecan ve coşkusunun ve hatta aşkın "fabrikasyonu"yla yetinmek zorundadırlar. Buralardan macera çıkar mı?

ANTONIO MACHADO

CİNAYETLER

Bir yaz gecesi

-Açtı balkon

ve evin kapısı

ölüm girdi evime.

Yaklaştı onun döşegine

-Bana bile bakmadan-

kırverdi narinler narini bir şeyi

-ipincecik parmaklarıyla.

Suskun ve bana hiç bakmadan

ölüm bir kez daha

önümden geçti. Ne ettin ölüm?

Bir yanıt vermedi.

Yavrum sessizliğe gömüldü,

ağrılar içindeydi kalbim.

Ah, ecelin kopardığı

bu ipti ikimiz arasındaki.

TANRIM, CANIMIN PARÇASINI...

Tanrım, canımın parçasını söküp aldın ya
benden,
kulak ver sesime bir daha, ulu Tanrım, yüreğim
feryad ediyor.

Senin ilâhi takdirin Tanrım, karşı benim
arzuma.

Ey, Tanrım, yüreğim ve deniz, kaldık

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

HER YERDE
BALKANLAR VAR

1956 Romanya doğumlu şair ve oyun yazarı **Matel Vişniec**'in eserleri ve hayatı, bir taraftan Balkan edebiyatının ve Balkan yazarının sosyalizm döneminde yaşadığı zorluklara işaret ederken, diğer taraftan da çıkış yolunu Batı'ya 'kaçmak'ta bulan yazarların oluşturduğu 'balkan kökenli Batılı yazar' kategorisinin de bir örneğini oluşturuyor. Egemen rejimin dayattığı sosyalist gerçekçilik normlarının sanatın özülüyle uyummadığını inanan Vişniec, bu karşıt tavrını şiir ve oyunlarına da yansıtır. 1987 yılında siyasi mülteci olarak Fransa'ya sığınma talebinde bulunur. Ülkesinde birçok oyun yazmıştır ama hiçbirinin Romanya tiyatrolarında sahnelenmesine izin verilmemiştir. Roman halkının Vişniec'in yapıtlarıyla tanışması ancak komünizmin çöküşünden sonra olur. Sosyalist gerçekçilik akımını reddeden yazar, *Kafka* ve *Poe*'nun sanat felsefesinden, absürt tiyatro, sürrealist ve dadaist akımların görüşlerinden etkilenmiştir. Oyunlarının başlıkları bile bu avangard tutumuna işaret ediyor: *Panda Aylarının Frankfurt'ta Sevgili Olan Bir Saksafoncu Tarafından Anlatılan Öyküsü*, *Komünizm Tarihi Akıl Hastalarına Nasıl Anlatılır?*, *Yaşlı Palyaçı Aramıyor*.

Genelde absürt tiyatronun izlerini taşıyan bu yapıtlarının yanı sıra, Vişniec'in anlatım tekniği ve sahne tasarımı açısından daha geleneksel olarak tanımlanabilecek oyunları da var, şu anda İstanbul Şehir Tiyatroları tarafından sahnelenen *Savaş ve Kadın* oyunu gibi. 1996 yılında yazılan *Savaş ve Kadın*, Yugoslavya'nın parçalanması esnasında çıkan savaşın iki kadın üzerindeki etkisi üzerinde yoğunlaşıyor. Bir, toplu tecavüze uğrayan sayısız Bosnalı kadınlardan biridir - Dora; diğeri ise, Kate, Amerikalıdır. Kate, Yugoslavya'ya toplu mezar kazılarında görevlendirilen askerlere psikolojik destek vermek için gönderilen bir psikologtur, ancak gördüğü vahşet sahnelerine dayanamayınca tecavüz kurbanlarının tedavi gördüğü bir klinikte çalışmaya başlar. Dora ile tanışır. (Yönetmenliğini Or-

han **Alkaya**'nın yaptığı oyunda Bosnalı kadını **Aslı İçöz**, Amerikalı kadını ise **Gülen Karaman** canlandırıyor. Yönetmen, metinde yer almayan üçüncü bir rol de katmış, **Muzaffer Berişa** tarafından oynanan bu rol, Balkan erkeğinin ruhunu temsil ediyor ve kendini sahnede akordeon çalan bir erkeğin varlığı ile ifade ediyor.)

Oyun, iki kadının diyalogları üzerine kurulu ve kadın bedeninin savaş alanına dönüştürülmesini bu kadınların bakiş açısından irdeliyor. Karnında tecavüz meyvesi taşıyan Dora (Alkaya'nın oyununda Dora, etnik kimliği belli olmayan, genel anlamda Bosna kadınına temsil eden isimsiz bir karakterdir) bu çocuktan kurtulmak ister. Bosnalı kadının karnı, Bosna toprakları gibi, toplu bir mezarıdır. Askerlerin kazdığı toplu mezarlardan bir hayat kurtarmayan Kate ise Dora'nın karnındaki çocuğa yeni bir umut olarak bakar.

Oyunda en çok vurgulanan cümlelerden biri, tecavüze uğrayan Bosnalı kadının ona kimin tecavüz ettiğini bilmediğini vurgulamasıdır: "Bana tecavüz edenler Sırp mı, Hırvat mı bilmiyorum," der Bosnalı kadın, "Bilirsin, bizim orada herkes aynı dili konuşur." Burada tecavüze uğrayan Yugoslavya idealine de gizli bir gönderme yapılır. Ortak bir dil (Sırpça-Hırvatça) anlayışı, Yugoslavya'nın oluşturulması sürecinde benimsenen en temel ortak değerlerden birini oluşturur.

Yönetmen Alkaya, da verdiği röportajlarında, bu oyunun bir seyrircisi ile buluşmasının bu açıdan

son derece önemli olduğunu vurguluyor. Alkaya, 20 yüzyılda oluşan üç temel üstkimlik örneği arayışına dikkat çekiyor: Birincisi, Sovyetler Birliği modelidir, ikincisi Yugoslavya örneğidir, üçüncüsü ise "çok etnikli Anadolu ve Rumeli coğrafyası üzerine, o etnik grupları bir üstkimlikle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı kimliğinde buluşturan arayıştır." Yönetmen, Matei Vişniec'in bu oyununu çok güncel bulma ve sahneleme nedenlerinden biri olarak bu benzerliği gösterirken duyduğu tedirginliği de dile getiriyor: "1989 yılını izleyen dönemde önce Sovyetler Birliği dağıldı. Yani bu coğrafyada bir dağılma hareketi başladı. Arkasında 1992-96 iç savaşında Yugoslavya dağıldı. Altı devlet ve özerk bölgeler çıktı bir devletin içinden. İster istemez Türkiye Cumhuriyeti'ni de bu süreç içinde dikkatle izlenmesi ve titizlenmesi gereken bir noktada görüyoruz. Sovyetler Birliği deneyiminden ortaya devletler, devletler, devletler çıktı. Kolay denetlenbilir, küçük devletler... Yugoslavya iç savaş deneyiminde çok acı ve çarpıcı bir biçimde bu ortaya çıktı. Ben, pro-Balkanizasyon'un içinde bulunduğumuz 'ırkçılığın tırmandırılmaya çalışıldığı süreçte' Türkiye Cumhuriyeti için de dikkatle izlenmesi gereken bir politika süreci olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla, 'Savaş ve Kadın' oyununun temel yaklaşımı, tarihin bu aralığında son derece sıcak, yakıcı ve güncel."* Oyunun en çarpıcı cümlesi olan "Her yerde Balkanlar var" ifadesi de Vişniec'in oyununun güncelliğine işaret ederken Balkan, Balkanlaşma gibi kavramları yeniden değerlendirmeye de davet ediyor.

* Çalkıvık, Suha, "Cehennemden Çıkış Yolları" Birgün Gazetesi, 5 Eylül 2005.

Not: Bosna savaşını konu eden Bosnalı bir yazarın kitabı daha çıktı - **Cemaleddin Latif, Srebrenitsa Cehennemi**, çev. Suat Engüllü, Bihâr Yayıncılık, İstanbul 2005

Son limana girdi demirledi gemi, çıkmamak üzere.

*Çünkü ne rüzgârdan ne de gün
ışığından medet var artık.*

*Işık taşıyan şafağı terk etti'kten
sonra Kaptan Eudemos.*

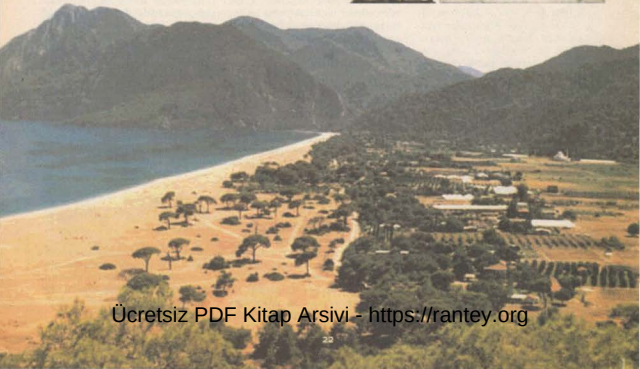
*Oraya gömüldü gün misali kısa
ömürlü gemisi, kırılmış bir dalga gibi"*

İki bin üç yüz yetmiş beş metre yüksekliğindeki Tahtalı Dağı'nın antik ismidir Olimpos. Yüce dağ ulu dağ anlamına gelir. Olypos Likya birliğinde üç oy hakkı vardır. Bir dönem Ceneviz ve Rodos şövalyelerinin akınına uğrasa da on beşinci yüzyılda Fatih Sultan Mehmet'in döneminde Osmanlıların eline geçmiştir. Ancak Olimpos'ta on yedinci yüzyıla kadar Türk yerleşimi olmamıştır. On yedinci yüzyılın ortalarında Tekeoğulları yöreye gelerek yerleşmişlerdir. Esen Çayı vadisinde Likya'nın başkenti Xanthos ile pınara vardır. Olimpos daha kuzeyde kalır. Yanartaş Çıralı tarafından girilince Olimpos üç kilometrelik batıya düşer. Likya'da M.Ö. 1000'de konuşulan dil Likce dir.

Hitit kaynaklarında Likya sözünün Lugga sözünden geldiği anlatılır. Klasik çağlardaki Lykaonia (günümüz de Konya bölgesi) sözünde Lugga sözüne dayandığını göz önünde tutarsak Lugga'lıların Konya bölgesinden Likya'ya gittiklerini ya da her iki bölgede yaşadıklarını düşünebiliriz.

Sahilden Olimpos Deresi'ni geçip turnikelerin karşısında bir süre duruyorum. Dere kenarı sazlıklar üç adam boyu kamsılar, çakıl taşları arasında ölü kareta yavruları, kola

Olyimpos'lu Kaptan Eudemos Çıralı'da Tahtavilla'da rüyada...

kutuları, uçusan gazete kâğıtları ve Olimpos'u hiç terk etmeyen iki martı, özgürlüğün, adaletin ve merhametin simgeleri.

Liman anıtsal mezarlara yaklaştıkça Kaptan Eudemos'un mezarını görüyorum. Korsanlar tarafından parçalanmış bu lahitin üzerinde bir asker ve bir arslanın savaşını anlatan mozaik durmakta. Mozaik kalenin batı duvarında öylece duruyor. Doğudaki lahit ise Marcus Aurelius Zosimos adında bir Olimposluya ait. Kaptan Eudemos aynı zamanda Zosimos'un dayısıdır. Bunu da lahitten öğreniyorum. Kaptanın lahitinin üstünde benzersiz bir gemi kabartması var. Yelkensis, direksiz ve küreksiz olan geminin kiç bordası üzerinde bir Aphrodithe kabartması yer almakta. Geminin içindeki çerçevedeki yazıda ise kaptan Eudemos'un Marmara ve Karadenize yolculuk yaptığı seferleri görüyorum. Tanırım görüyorum.....

Dokuz kilometrelik sahilde bir ben, bir de bastonla yürüyen turist amca var.

Gece ansızın çöker Olimpos'a bir yıldız yağmuru başlar ufukta, mezardan çıkan kaptan Eudemos elinde tutar—korkma der. Korkma sönmez bu şafaklar. Feci halde tırtımlı...— Kaptan-Türk mü? Ben mi Olimposluyum? Ka-nıştırdım!...

Gidiyoruz kaptan Eudemos'la Çıralı'ya doğru sahilden. Buralar diyor — Hep halalanımın mağdalına bahçeleri—di bizim zamanımızda, bak şimdi eller aldı.—Doğrudur Eudemos Kaptan, ne diyebilirim!...

Kaptan.—Hadi şu Merhaba Kafe'de duralım, onlar da eski akrabalarım. Bi yaprak sarması bi çay içelim, içimiz ısınsın, havaya bak nasıl çalkılıyor. Kayahan ve Deniz misafirperver insanlar selam verirsın selam alırlar. Çıralı'nın sahilinin taşları bir başkadır, bir-birine benzeyen iki taş bul gel beni tekrar lahite koy. Bulamazsın, bulamazsın.

On beş dakikalık rüzgâr sesiyle yapılan yolculuk ve çalkantılı deniz, ikibin yıldır lahitinde uyuyan Eudemos'u yormuştur.

—Gel şu içeriye doğru gidelim Tahtavilla'da bi uykü cekip akşam şöleni yaşayalım. Ne de olsa yemek insanoğlu için her zaman bir sözlen olmuştur. Üstelik bir de lezizse, demegitsin. Tahtavilla'da yemekler yenmiş //Engin'de yavaş yavaş günün minesini

soldu //Dünya malına güvenme Engin ol gönül engin ol. Şarkı ve türkülerini dinlermiştik. Antik çağ ikonografisinde Tahtalı Dağı volkan topluluğunun jeolojik evrimini incelemeye çıktık. Buzul çağı çöküntüsünün devamı olan bu dağın sakinleri arasında en meşhuru Zeus'tur. En tepede oturur, kızdığı zaman şimşekler çaktırır. Eros işi oklar. Dağın kuzey yamacında

//Okçuoğlu kürekli giyen dağ ahalisi tarafından satılır. Dağdaki alışveriş bitince dönülür, bir yorgunluk kahvesiyle beraber Tahtavilla'da yatılır, sabah tüm dertler atılır.

Sabahın aydınlığına sığınan Kaptan Eudemos, Olimpos'ta mermer lahite yatacağıma Çıralı'da Tahtavilla'da yaşarım.

Kentlerde beton lahitlerde yaşayanlara sesleniyorum. Gel, gör, git. İşte telefon numaram; 0242 825 73 38-39

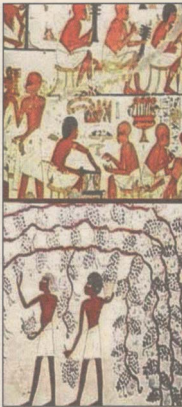
Akıl mutluluğu arayan akıldır.

RESİM YASAĞI VE ROMAN

Resim yasağının İslamiyetle sınırlanmadığını biliyoruz. *Tevrat*'ta *Kabala* da imgesel tasarımlara kapıların sıkı sıkıya kapamıştır. *Kur'an*'da, *Tevrat*'ta olduğunun tersine, tasviri açıkça yasaklayan bir buyruğa rastlamıyoruz. *Tevrat*'ta hertürlü tasvire karşıdır ve resim yapmayı yasaklar. *Tevrat*'tan "Ne yukarıda gökte, ne aşağıda yerde, ne de yerin altındasuda bulunanın resmini yapma, onlara tapma ve hizmet etme. Çünkü ben, senin Efendin ve Tanrın, kışkañ bir Tanrıyım" (Çıkış 20, 4) alıntısını yapan Mazhar Ş. İpşiroğlu, *Tevrat*'ın "kışkañ Tanrı"sının dini olan veya olmayan konuları ayırdetmeksin her türlü tasviri yoruma yol açmayacak bir kesinlikle yasakladığını vurgular (İpşiroğlu, 2005; 15). Musa aracılığıyla İsrailoğullarına Tanrı'nın ilettiği on emirden –resmi yasaklayan- ikincisi yetmez, Levitiler bölümünde suretler birkez daha yasaklanır: "Kendinize putlar yapmayacaksınız, oyma put da heykel de dikmeyeceksiniz, yontmayacaksınız, ülkenize önünde secde etmek üzere figürlerle süslü hiçbir taş koymayacaksınız..." (Levitiler XXVI, 1). Burada yontulan taşlar ve heykelden söz edilmektedir, freskler yada yağlıboya resimlerin yapılabileceği anlamı çıkarılabilir. O dönemde ortaya çıkmamış olan bu tür figürlü anlatımlar da başlangıçtaki yasaktan payına düşeni alacaktır. Ne de olsa "Başlangıçta söz vardır". Bu yüzden de imgelemler hiçbir zaman kutsalın içine katılmamış, sözün mutlak egemenliğine ortak edilmemiştir, "Yahudilerin Tanrısı kışkañ bir Tanrı'dır. Bu yüzden ister tanınsal nitelikli olsun, isterse hayvan ya da insan nitelikli, hertürlü temsil, canlandırma biçimini yasaklar. Sanat baştan çıkarabilir, dolayısıyla putataparlığa yol açabilir" (Avil, 2005; 37). Eski Ahit'i eski çağların ana kültürüne karşı erkekler tarafından yazılmış, günümüz için fazlasıyla cins ayrımcı olarak değerlendirilebilecek bir bağımsızlık deklarasyonu olarak gören Camille Paglia'ya göre "Tanrı'ya kurmazlık atfeden Musevi dini, insanın yaptığınısanata karşı hoşgörülü değildir" (Paglia, 2004; 51-52).

Akhenaton dönemindeki din kavgaları yada felsefi kavğaların arasında görüldü çatışmasına da yer ayrılmıştı. Yalnızca Eski Mısır'da değil, İslam dünyasında da haffiletmiş, sulandırılmış bir gerçeklik ol-

duğu, bu yüzden de hakikat olamayacakları, bir gözaldatımı olduğu için Platon ikonakıncılığın temellerini atar: "Nesneleri belirten resimlerin nesnelerin içindelikleri göstermekten ne denli uzak olduğunun farkında değil misin?" (Platon, *Diyaloglar*, 1982; 250/Kratylos: 432d). Antik resim kavramında bir anlam, dahası bir aslı, öz anlam söz konusuydu; oysa resim rengin ve biçim ötesine geçip yumuşaklığı, sıcaklığı, devinimi, canı, düşünüvü vb. içine alıyordu. Bu yasak, kutsal kitab'ınki gibi bir mutlak değil ki kuşkusuz, ama 'sanat' düşmanlarına örnek olduktan geri kalmayacak, Pascal *Düşünceler* de bir adım daha ileri gidecektir: "Resim ne kadar da boş bir şey, asıllarına hiç de hayranlık uyandırmadığımız şeylerle bizde hayranlık uyandırıyor."

Yahudilik ve İslamiyetin yanı sıra Hristiyanlık da zaman zaman imaja, tasvire, idole büyük bir nefret duymuş, Hellenistik pagan ikonografisi Hristiyanlaşarak sürdürülen Bizans kültüründe 726-843 yılları arasında gelişen ikonakızma hareketi tasvir sanatına büyük bir darbe indirmiştir. Almanca Bilderstreit diye anılan bu tartışma na kırklar Kutsal Kitap'taki, "Yukarıda

gökyüzünde ya da aşağıda yeryüzünde yaşayan hiçbir şeyin ya da benzerinin herhangi bir suretini yapmayacaksınız" (Çıkış 20:4) diyen İkinci Emir'i referans alıyordu. Bu tartışmada imparatorlar esas olarak ikonalarla karşı, keşişler ve ruhban sınıfı ise ikonalarından yanaydı. Her şey, imparator III. Leon'un, İmparatorluk Sarayı'nın cümle kapısı Halk'e'de duran önemli İsa ikonasının yok edilmesini emretmesiyle başladı. İmparatorlar, askerlerine sadece başkentte değil, Bizans İmparatorluğu'nun her tarafındaki ikonaları tahripetti. Bu hareket, sanatçıların insan resmi yapmalarını yasakladı. "O zamana kadar *Tevrat*, *İncil* konuları ve apokrif yazmalar, tasvir sanatı için sınırsız esin kaynağı idi. Yasakla mayla birlikte, insanlı konuları anlatma yerine, haç ve bitki süslemeleri gibi, cansız ve hareketsiz nesnelerin resmi yapıldı" (Mülâyim, 1983; 101-102). Bu fırtınadan kurtulabilen tasvirler, antik çağdaki anlamıyla değil, Hristiyanlık ikonografisi sindeki yorumlarıyla ayakta kalabildi.

1494 yılında, Floransa'da ortaya çıkan rahip Fra Girolamo Savonarola etkili vaizleriyle, insan elinden çıkan hertürlü eşyayı lanetler; şehrin meydanına Pulci, Boccaccio ve Petrarca'nın en güzel minyatürlü eserleriyle yağlı boya tabloları yığırdı yakar. Bu yasaklamaların nedeni, inancı bozabilecek şekilde somut görüntüsü olan bir başka Tanrı'yı reddetmektir.

"Pictorial turn" (resme dönüş)'ün mo derniteye yada çağdaş görsel kültüre özgü olmadığı, suni perspektifin icadı, re-

sim sehpasının ortaya çıkışı, fotoğrafın icadının dışında antik dünyada da resme dönüşün versiyonlarıyla karşılaştığımızı söyleyen Mitchell'e göre, "resme dönüş" kültür tarihinin farklı dönemlerinde, genellikle de yeni sosyal, politik yada estetik akımlara eşlik eden yeni bir reproduksiyon teknolojisinin yada imajlar takviminin sahneye çıktığı anlardatekrortayacıkan trope/mezaj yada düşünme figürüdür. "Putprestijle dönüş resme dönüşün en fazla endişe uyandırıcı formudur ve genellikle de yeni sosyal, politik yada estetik akımlara eşlik eden yeni bir reproduksiyon teknolojisinin yada imajlar takviminin sahneye çıktığı anlardatekrortayacıkan trope/mezaj yada düşünme figürüdür. "Putprestijle dönüş resme dönüşün en fazla endişe uyandırıcı formudur ve genellikle de yeni sosyal, politik yada estetik akımlara eşlik eden yeni bir reproduksiyon teknolojisinin yada imajlar takviminin sahneye çıktığı anlardatekrortayacıkan trope/mezaj yada düşünme figürüdür."

sun fark etmez, yanlış bir imajla yanlış yola sevk edilecekleri korkusunda temel- lenir. Resme dönüşler genellikleTarin'ın kelamı'ndan sözöl okuryazarlığa kadar hersey için bir tehdit olarak imajın "yeni hakimiyeti"nden endişeye kapılmasıyla ilişkilendirilir. Resme dönüşler genellikle kelimeler ile imajlar arasında yapılan ay-

nmın bir versiyonuna davetiye çıkarır; söz yasayla, okur-yazarlıkla, elitlerin yönetimiyle, imajlar popüler hurfelerle, okur-yazarlıktan yoksunlukla ve cinsel denetimsizlikle birleştirilir. Böylece, resme dönüş, kelimeden imaja dönüştür ve bu, zamanımıza özgü bir şey değildir. Ancak bu, bütün resme dönüşlerin birbirine benzediği anlamına gelmez: her resme dönüş belirli bir tarihte ortaya çıkan spesifik bir resmi gerektirir" (Mitchell, 2005; XV-XVI).

Resim yasağı, dahası düşmanlığı sürekli, fakat bunun bir başlangıcı vardır. Bu hareket çok belirlen ve olumlu bir olaydır Kounellis'e göre, çünkü sanata bir başka düzlem kazandırır.

"İkona" kavramı antik bir kavramken, "figür(asyon)" Batı düşüncesinde ve resminde yeni bir kavramsallaştırma olarak boy atar. Fizyonomi de kaynağını burada bulur. Biçim, yalnızca bir biçimleme meselesi değildir. Burada dikkat edilmesi gereken, bir insanın bir başka insanı belli bir kurallara göre betimlemesi (Kounellis, Beuys 2005 içinde; 51). Duyurucu bir ifade olmakla birlikte, "taşınabilir din imgeleri" yada "ilahi olanın imgesi" anlamında, Türklerin "ikona" kültürü yoktu, denilebilir. Yunanca "eikon"un (İbrani-ce'de tselem, Latince'de imago) temel anlamının bire bir "imge"/resim olduğunu göz önünde bulundurursak, Türklerde 'resim' kültürü yoktur, denilemez.

"Türk-Osmanlı İkonolojisinden Romasına Doğru" adlı yazının konusu Osmasna karşın şu kadarçıını belirtelim: Resim yazıdan öncedir. "Önce 'resim' vardı! Bu öncelik Türk kültür/göz' tarihinde de korunur. Yazıdan önce resim vardı ve Türklerin "ik" 'resim'i' mezar taşlarında, Çinli kaynakların "resim" mezar taşlarında, örülen yapı üzerine mevtanın çehresini,

ömrü boyunca iştirak ettiği savaşları tasvir eden taşlar diki'di" gözlemini, XVIII. Yüzyıl Türk tarihçisi Ebu'l Gazi Bahadırhan'ın aynı yöndeki bilgileri teyit ettiğini belirtir Gumilev. Ebu'l Gazi, *Seçere-i Türk* adlı eserinde, eski Türkler hakkında şu satırları yazar: "Birinin sevdiği bir kişisi, kızı veya kardeşi öldüğü zaman, ona benzeyen bir heykelini yapar, evine dikerlerdi. Türkler Müslüman olduktan sonra aynı geleneği beş yüz yıl boyunca sürdürmüştür" (Gumilev, 2005; 118-129).

Türk toplum hayatında, Bizans döneminde ikonun ve Batı Avrupa'da mobilize nitelik taşıyan resmin kamusal gözle teması anlamında, dini yapıların süslemesinde, bezeme nitelikli kitabelerde ve çeşitli küçük eşyalarda tek levha olarak kullanılan çok önemli bir bezeme öğesi olan "hat"; kitaplıklarda bir hazine gibi korunan yazma kitapların içine sıkışık kalmış, ancak birkaç uzmanın arayıp tarayarak görebildiği minyatürün tersine, ikonolojik bir değere sahiptir ve bir "sanat" dalı olarak da görülmüştür. Hattatlar, minyatür yapan nakkaşlardan daha yüksek bir statüye sahiptirler. "İslam uygarlığında hat, büyük bir sanattır. Sadece kitap yazmaktan çok fazla uygulama alanı olan bir kültürel üretim alanıdır" (Kuban, 2005; 176). Minyatür, bağımsız bir sanat dalı olarak değil, kitap süslemek amacıyla kullanılmıştır. Önemli minyatürlü yazmaların çoğunda hattatın adı bilinmesine karşın minyatürü yapan nakkaşın adının unutulması bir sakınca görülmemiştir. "Hattatlar Kuran yazdıkları için cennetlik sayılmışlar, Nakkaşlar'sa "kafir yazısı" yazdıkları, yani resim yaptıkları için cehennemlik sayılmışlardır" (Aksele, 1967; 18).

Osmanlı-Türk toplumsal yaşamında "resim yasağı"ndan söz edilebilir, ama "resim" yokluğundan, hayır. Mezar taşları, hat, minyatür, gece resmi ya da ışıklı resim de denebilecek mahya, bez kurumaşla duvara asılı bir tür duvar resmi "Mushaf", dahası yapı olarak cesmi

'resmi', kilim/halı, Karagöz göstermelikle- ri, Mevlevi resimleri vb.nin yanı sıra, Osmanlı toplumsal yaşamında örülecek kamusal gözün erişim alanına sızan çini de, bir başka "ikonolojik" öğedir. Adeta bir "duvar resmi" olarak kullanılan çini, özellikleçiçek stilizasyonunda doğa gözleminin soyut bir biçim anlayışı çerçevesinde bezeme özelliği tek parçadan büyük panolara doğru gelişim göstermesiyle Osmanlı sanatının en önemli -ikonolojik- yaratılarından biri olarak sivrilir. Bizans yapılarında bütün yüzeyleri kaplayan mozaiklerin yerini, Osmanlı mimarisinde sarı, fısık yeşili mavi, patlıcan rengi, siyah, beyaz ve sonrasında da Bolu veya domateskırmızısı adı verilen ve sır altında diğer renklere göre daha kabak duran bir kırmızı ile yapıpı bir renk çemberiyle kuşatan çini almıştır.

1561'de inşa edilen Rüstempaşa Camii, Sultan Ahmet Camii, Sokullu Mehmed Paşa, Eski Valide, Takiyeci vd. camilerin yanı sıraTopkapı Sarayı içindeki Revan ve Bağdat Köşkleri, Sünet Odası, II. Selim'in yatak odası ve III. Murad'ın Hasodasından büyük kahvehanelerin çay ocakları, duvarları gibi din dışı yapılarda boy gösteren çini sanatı, sanat tarihçisi Doğan Kuban'ın belirttiği üzere (2005; 190), XVII. Yüzyılın sonunda birdenbire duraklar. Anadolu'daki Celali isyanları İznik çini atölyelerinin faaliyetini azaltır. 15. yüzyıldan beri çini ürettiği kabul edilen Kütahya, çinçilik merkezi olarak gelişmeye başlar. 18. yüzyılda ise Kütahya, 3. yüzyılda ilk Hristiyan konsüllerinin buluşma yeri de olan İznik'in yerini alır. İznik ve çinileri yerinden edilir.

Edebiyat tarihinde, türlerin gelişiminde "yerinden etme"nin önemli bir yeri olduğunu (Northop Freye) anımsatıp "edebiyatla plastik sanatları birbirinden ayırmak zorundayız" uyarısında bulunan ünlü roman kuramcısı Lukacs'ın şu sözlerini, edebiyat tarihçilerinin dikkatine sunuyorum: "Plastik sanatlarda; aşkın ve alegorik konulara (yalnız süsleyici türden de olsa) estetik bir nitelik verilecek alegorinin tehlikelerinin üstesinden gelinebilir ve gerçeklikle arasındaki uçurum bir anlamda ortadan kaldırılabılır -bunu en iyi Bizans mozaikleri- dir. Bu süsleme öğesinin edebiyatta tam

bir karşılığı yoktur; süslemenin ancak mecazi anlamda ve ikinci derecede bir rolü vardır edebiyatta. Bizans mozaği niteliğindeki alegorik sanata edebiyatta pek az rastlanır" (Lukacs, 1979: 45). "Mozaik yazı beni git-gide sarıyor. Ya da ben ona sarılıyorum. Çizgisel anlatımı hanidır unuttum" diyor bir mektubunda **Bilge Karasu** (2002, 113). Bu sözleri de Türk edebiyatı tarihçilerinin, Türk 'romanı' kuramcılarının dikkatine...

Roman aracılığıyla Osmanlı-Türk okuyucu dinleyici insanı yeni bir okuma-görme deneyime açılır. Roman okumak her şeyden önce, masal, destan, meddah, halk hikayesi vb. anlatıların kolektif ve duyuşsal alınlanmasının tersine, okuyucunun yalnız ve soğuk odasını gereksinir. Roman okumak, kestirmeden dersek, bir yalnızlık türüdür. İkincisi "roman" okumak demek resimleri okumak demektir. İlk romancılarımızdan **Ahmet Mithat Efendi**'nin kimi "okuyucuları" eski alışkanlıklara bağlı kalarak yada okuma bilmediği için kulakla "okuma'yı" sürdürse de, Osmanlı-Türk 'romanı' da kulakla/ışitsel değil, göz'le bir edim olacaktır. Dolayısıyla Türk 'romanı'nı kavrayabilmemiz, ayrıntı da olsa, bir yanını aydınlığa

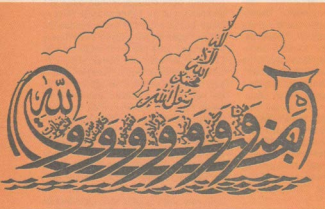

atıfta bulunmak zorunda kalacaktır, diyebiliriz. Yalnızca görsel sanatlarda değil, görme/resim/imağ Platon'dan 'resim (bild) bizi esir aldı' diyen Wittgenstein'a felsefenin de boşluğu bir sorunsal olagelmıştır. İmağ/resim/görme 'romanın' da bir sorunsalıdır. Görme geleneği, insanoğlu ayakları üzerinde dikilip hayvansal burundan insani göze geçtiği ana kadar geri götürüleceği için Batı görme geleneğinin aslında yekpare bir sorunsalın kısmi parçası olduğunu da söyleyebiliriz, söylerim.

İnsan doğadan kopuk kültürün içine sıkıştırıkça görüntü/resim/imağ da cisimden ayrılmakta, aşkınlaşmakta. İmağların cisimden kopması, hele hele ki imledigi cismin yerine geçmesi, yetmezmiş gibi bir de taşınabilmesi, çoğaltılabilmesi insanın imajın sığına ve ulaşılabilirliğine teslim olmasına, dünyanın/anlamın görsel olarak kuşatılmasına, manipüle edilmesine ve denetimine yeni aların sağlamlıkta, gerek o an olan gerek gelecekteki olası yeni dünyaları silmekte, örünü tıkamakta.

Michel Zérafa romanın gerçeği yansıtmadığı, fakat görüntüleri, toplumsal zıtlıklar temeline dayanan hayattaki görüntüleri açığa vurduğunu; edebiyatı da genel olarak ideolojik üretimin bir işlevi olarak görür. "Kurgular: Roman ve Toplumsal Gerçeklik" adlı kitabında Zéraf'a "romancı, kaçınılmaz biçimde, tüm çelişki ve çatışmaları üretimin gerçek sistemini maskeleyecek şekilde tasarlanmış olan ideolojik üretim sisteminin bir parçası ya da bir bölümü olur" der (aktaran Orr, 2005: 84).

Akl, bilim, nesnellik ve gerçekçilik bayrağı altında temsil dünyasını istila eden yapay perspektife kökleymeyen Türk 'romanı', olası dünyalara "yazınsal uzam" açılımı sunabileceken, reklamcı-yazar yada gazeteci-yazar da denilen iştihai kabarmış çaplıcı sürülerine dek gevşeyen bir yelpazeye ilişerek "romani piyasası toplumu için gerekli anlam ve değerleri yerleştirmenin bir aracı olarak" (Bingöl, 2005-6: 63) kullanılan yada kullanılan "roman"cular, Tanpınar'ın 1936'da dediği "romanın bir sanat eseri olmanın çıkıp da bir ustalık işi, makişleşmiş bir hüner haline geldiği" konfeksiyon işi yada "alaska frigo, gazoz -tıktıktık; patlamış mısır -tıktıktık" türü 'patlamış roman' yazarıdır...

çıkartabilmemiz için toplumsal, siyasal, kültürel, tarihsel oluşumların içi sıra 'roman'ın yazıldığı ve yazılmadık önceki dönemlerde toplumsal, kişisel göze, dahası "gönül gözü"ne simmiş 'resim'leri, "ikonolojik" nesneleri saptamamız, envanterini çıkarmamız, "göz"ünasıı yoğurduğunu açığa çıkarmamız, yoruamlamamız gerekir.

"Romanoloji: Hristiyanlığın Resminden Romanına Doğru" adlı bölümde Avrupa romanının resimle, özellikle merkezi/su ni perspektifle nasıl içiçe geçtiğine, vahiy-sözden imaj-sözegeçtiçe, İncil'in kanonlaştırılması ile edebiyat kanonunun kesime noktalarına, betimleme ve figürün (sırasıyla:sa'nın, 'yol'a koyulan emrilerin, seküler kahramanın), "roman"ın ortogalarından biri olduğuna değinmiş, ardından da "Türk Romanı Resimsel mi?" diye sormuştu

"Resim yasağı" bağlamında, Türk 'roman'ının geçmişteki ortogalarını saptamamız ve geleceğine ilişkin seçiminize yönellik ilk soru:

1. "Resim yasağı"nın, Türk 'roman'ının biçimlenmesinde nasıl bir etkisi/katkısı olmuştu?
2. Hristiyan resim geleneğine eklemlenen **Picasso**'dan **F. Bacon**'a figür, insan ve yüz, yamulmuş da olsa resmediliyordu; **Joyce**, **Beckett**, **A. Robbe-Grillet**'in romanları bu 'resim'le uyumluydu. Ya peki Batı resminde büyük bir kırılmanın mimarı **Klee/Kandinsky**'nin 'Roman'ın ikinci emriyle uyumlu, figürsüz/suresiz resminin "roman"da karşılığı, yeri var mı?

Görme ve görselliğe ilişkin düşümleri, yekpare bir bütün olmayıp kimi konutları de bağında taşıyan Batı görme geleneğine ve **Pagla/Camille**'nin "Resim Yasağı"na değinmek çok yanlış olmasa bile, olası çıkış kapılarını hepten tıka-ma tehlikesini burnumuzun dibine dayadığı için- en azından,

Alıntılanan Yayınlar

Aksel, Malik (1967)

Türklerde Dini Resimler, Elif y., Ist.

Avril, Nicole (2005) Yüzün Romanı, çev.Sema Rifat, Doğan Kitap, Ist.

Barthes, Roland (1989) Yazın Sıfır Derecesi, çev. Tahsin Yücel, Metis y., Ist.

Beuys-Konullens-Klefer-Cuchli (2005) Bir Katedral İnşa Etmek (Tarişma), çev. Ahmet Cemal, Sel y., Ist.

Bingöl, İlyaz (2005-6) Türk Romanına Dair Notlar: Gerçekçilik, Piyasa Toplumu ve

Burjuvazi, Sınırda, sayı 4, İzmir Gümler, L. N. (2005)

Türklerin AltayKolu, Avrasya'da Makkaleler-1, çev. D. Ahsen Batur, Selenge y., Ist.

İpşiroğlu, Mazhar Ş. (2005) İslamda Resim Yasağı ve

Karasu, Bilge (2002)

Halk'a Mektuplar, Deviny., Ist.

Kuban, Doğan (2005) Çağlar Boyunca Türkiye Sanatının Anahatları, YKY, 2. bs., Ist.

Lukacs, György (1979) Çağdaş Gerçekçiliğin Anlamı, çev. CevatÇapan, Payel y., 3. bs., Ist.

Mitchell, W. J. T. (2005) İkonoloji, çev. Hüsameddin Arslan, Paradigma y., Ist.

Mülayim, Selçuk (1983) Sanat Tarihi Metodu, Anadolu Sanat y., Ist.

Orr, John (2005) Trajik Gerçekçilik ve Modern Toplum, çev. Abdullah Şevki, Hece y., Ank.

Pagla,Camille (2004) Cinsel Kimlikler: Nefretli'den EmilyDickinson'a Sanat ve

Dekadans, çev. Dildem Atay-Anahid Hazarany, Epos y., Ank.

Platon (1982) Diyaloglar 1 içinde, "Kratylos", çev. Teoman Aktürel, Remzi y., Ist.

...ve sonbahar gelmiş gibiydi bir anda

Garip bir çağ anlayışı bu, ne tuhaf bir mevsim tirifi...

Đışarıda bitmek tükenmek bilmeyen yağmurlar yağıyordu. Şemsiyeyi açtığımda paçalarımı donuma kadar ıslanıyordu. Çok kimsesizdi damlalar ve ben biraz da bu yüzden kendimi çocuksu bir yalnızlıkta hissediyordum.

Onunla kim diğerini daha çabuk unutacak oyunu oynamaya başlamıştık

O hep başı çekiyordu. En tehlikeli aşamasındaydık dökülen yaprakların.

Birbirimizden sözcükleri gizlemek yerine kaçırmaya çabalıyorduk. Ben ondan bir gayret, o ise benden hiçbir şey istemiyordu.

Ah bir ölsem diye umuyordu ama ben de ölmüyordum, ölemiyordum bir türlü.

Garip bir zaman aralığıydı.

Zaman durmuş gibiydi belki. Bu yüzden ne bir şey istiyor ne de herhangi bir şeyden korkuyordum. O yoktu ki zaten.

Artık yoktu ya da hiç olmamıştı, olmayacaktı. Beni benleyen terk etmişti ya da hiç gelmemişti.

Şimdi ben yağmurdan medet umuyordum. Arsızca ıslanıyordum.

Elimdeki şemsiyeyi açmak gelmiyordu elimden.

O ise beni oyalıyor, kaçıyor, kendini benden kaçıyordu. Kaçırıldığını sanıyordu. Ben de inanmış gibi yaşıyordum. İnanmıyordum ama yine de ıslanıyordum. Biliyordum sonbahardı. Geçerdi. Kalmazdı. Birgün parkta birini görmüş ve çok konuşmuştum. Bir kitapçıda çalışıyordu. Yıllardır mutluydu ve ben biliyordum. Göbeğinin üzerindeki kışık kazağından gözümü alamıyordum Onunla yemek yemek, konuşmak ama çokça susmak istiyordum. Anlatamıyordum. O ise ne beni ne de bu kendi güzelliğini görecektik kadar kendini kaybetmişti. Hep bana sitem ediyordu. Kızıyordu. Tüketime açmıştı. Aman tanrım! tüketiliyordum göz göre göre. Aldırıyordum. Yağmur yağıyor bulutlar açıyor bulutlar kaçıyor ben kovalıyordum. Votka içiyordum bir hayli. Yardım ediyordu sonbaharı geçiştirmeme. Etrafımda herkes bir psikologda votkanın yerine mantıklı bir teselli arıyordu. 35'lerimize yeni gelmiştik, bedenlerimiz yorgundu her birimizin... ve yeni bedenler istemiyorduk garip bir şekilde alışılanın tersine.

Yapraklar dökülüyor, rüzgâr esiyor, çöpçüler bahşıççı davulcuları kovalıyordu. Birileri uzaklardan anlamamazlıktan geliyordu ne desem, habire. Uzaktı belki sahiden. Ben anlıyordum nedenini. Kızıyordum için için... Sonra o aramıyordu. İnadına uzak duruyordu. Ben de kendi kendimi telkin ediyordum. Olsundu. Sonbahardı. Votka güzeldi. Yapraklar dökülüyordu. Ben onun tariflerine uymuyordum neyse ki. Beni kaybetmişti, bulmayı ummuyordu. Olabilirdi. Ne yapılabilirdi ki? Kaybolmuştum ben de... Kaybolmuştum bir zaman aralığında. Kayıptım.

"Kayıp" hem ne güzel kelimeydin sen sahil

Herkes kendi tatil planını çiziyordu artık. Rüzgâr daha sert esiyordu. Poyrazdan vurduruyordu zaman. Ah o zaman! Ben votkanın içine mandalina doğruyordum. Televizyonun sesi kısılıyordu, açıkken zaten görmüyordum. Bir hayli aynı çalışıyordu radyolar. Ben çokça kendime tutsak düşmüş, korkuyordum kendimden. Ve yağmur ayaklarımı ıslatıyordu arsızca. Kaçar gibi geçiyordum sokaklardan. Karanlık bir hayli. Birbirimize sırlarımızı vermekten korkuyorduk. Masum yalanları planları sır diye birbirimize yutturuyorduk. Onun kafası bir hayli kendi dünyasıyla doluydu. Ben benim dünyamı bulamıyordum. Yağmur yağarken rüzgâr sert esiyordu dışarıda. Hava durumu bültenleri yağmurların, fırtınaların devam edeceğini, bayram münasebeti ile havaların iyiden iyiye bozacağını muştuluyordu. Korkmuştum ben kendimden. Bir hayli kaçmıştım. Çok kaçmıştım... Kaçıyordum.

ŞİİRİN SESİNİ YİTİREN

Bugün görmenin ardındaki bir şeyden; gördükten sonra, dokundum ve de dokunduktan sonra, şiirime yansıttığım seslen, doğduğum şehir Mardin ile tarihleriyle aynı kaderi paylaştıklarını düşündüğüm Lübnan'dan söz etmek istiyorum.

Birçok defa birçok yerde söylemişimdir; şiirin peşine düşen bir ses vardır: o ses olmasa şair olunmaz veya şairin yazdığı şiirin içeriği yoksun ve de yoksul kalır.

Şiirin peşine düşen ilk ses şairin doğduğu evdir. Ana rahminden çıktıktan sonra ikinci çıkış yeri evin kapısı, eşigidir, sonra emeklediği evin avlusudur şairin. K okladığı topraktan, içtiği sudan, yediği ekmekten, okula başladığı ilk günden, hafta sonlarında komşu bahçelere dalıp kaldığı nardan, üzümünden, duttan, bademden, evin avlusundaki güllerin edindiği ten renginden, gül kökünü delen solucanlardan, ilk aşık olduğu günün uğultusundan vs. peşine düşen anıların toplamından, geçmişin sesinden oluşuyor şiir. Bu ses şairin toprağı, hamuru ve yoludur. Şairin yazdığı şiirin dilin benliği, bedenidir. Bu sesin uğultusundaki yataktaki yatıyor şair. Pekli, neden aşk: Belki ilk başta tezat gelebilir, ama, şairin peşine düşen sesin yankısıyla tökezlediği anda; aşk şaireben buradayım der, demiştir her daim. Neden?

Şimdi: Şiirindışı aşkın doğuşuyla aynı rahimde ve gün-de olduğunu söylerler. Tarih öncesi mekânları: Roma ve İskenderiye'dir. Octavio Paz daha bir ileri giderek: "Erotizm ile şiir arasındaki bağlantıyı, erotizm bedeninin şiiridir, şiir de dilin erotizmidir" diyor. Dil, anlam taşıyan, manevi şeylerin maddi izini süren sestir, hem de şiirsel eylemi tetikleyen, imgelemdir. Buna dayanarak, şiirin dille ilişkisi, erotizmin cinsellik ilişkisine benzer. Dil doğal olarak çizgiseldir; sözcükler akan su gibi birbirini izler. Dili yani sözcükleri şiire aktarıldığında, bu çizgisellik kendi üstüne kıvrılır, ritmi büyüler: şairin peşine düşen ses değişime uğrar, buradaki dil emeklemekten vazgeçip ayaklanır, her şeye başkaldıran bir beden bir düşünce, kıyaslaştırmaya muhalif olur. Şiir anlatmaya nereden geldiğini söylemeye özenmez, var olmaya özenir yalnızca. Şiir tıpkı erotizmin üremeyi ayrıca almasıyla iletişimi ayrıca alır. Şiir aşkla -daha ötesi- erotizmle akrabadır belki de dinler onun için şiiri dışlamış. Çünkü, din ile erotizmin arasında bir birlikten söz etmemiz asla söz konusu olamaz. Tam tersine aralarında uçları keskin kayalıklardan oluşan derin bir uçurum vardır. Aşklaerotizm arasındaki sınır, şiirle din arasındaki kadar sıyah bir çizgiyle çizilmemiştir. "Aşk tek bir insana çekilmektir: Bir bedene bir ruha. Aşk bir seçmedir; erotizm bir kabullenme. Erotizm duygular aracılığıyla içeri sızan görünürlü bir formdur, o olmadan aşk da olmaz, ama aşk

istek uyandırarak bedenini ötesine geçer ve bedendeki ruha ruhtaki bedeni arar." İnsanın bütünüdür. Aşkın erotizmle ve her ikisinin cinsellikle bağlantısının tıpatıp aynıdır. "Cinsellik kök, erotizm sap, aşk ise çiçekler." Şiir bunların toplamıdır.

Doğu'da aşk dinsel bir gelenekten doğmadır. Ama bu dinsel gelenek İslamiyet öncesi bir dinsel gelenektir, yani çoktannlı bir zamandan. Bir öğretiden gelmez. "Batı'da ta baştan beri aşk felsefesi, resmi dinin dışında kalmış ve zaman zaman ona karşı çıkmıştır."

"Aşk güzel değildir: Güzelliğe kavuşmak ister. Aşk insanlar tarafından her daim aranır ve yaşıtlır." Canlıdır, suyu arayan bir amfordur. Aşk gırtlığımızı teslim ettiğimiz keskin bir bıçaktır. Ve şiir bunların toplamıdır.

Lübnanlı şair dostum, İskender Habeş ile birkaç ay önce şiiri ve Lübnan'ı konuşurken; Lübnan'ın eski yaşantısını, sokaklarını ve bugün değişime uğrayan insanını anlattı. Mardin'in değişen yaşam koşullarını göz önüne getirir, savaş dışında bir hayli benzerlikler kurdum. Ama bunu hemen söylemeliyim ki, Lübnan'ın geçen yüzyılda geçirdiğiyle siyasal ve sosyal evrim kat kat daha ağırdır.

Benim burada demek istediğim şey şu: bir kentin (veya bazı kentlerin desem daha doğru olur) kendine has bir yapısı, havası ve yaşam tarzı vardır. Şairin çocukluğu o kentin havasını soluduysa, yıllar sonra peşine düşen sesi kendi şiirinde mirıldanır ve sunar, şu veya bu şekilde. Şair dostum Lübnan'dan bir süre söz ettikten sonra, "anlayacağın bugün doğduğum yerin havasını soludukça tıkanıyorum" dedi.

Ve aşktan konuşmamızı -mecazi de olsa- konuşmamızı istedi.

Lübnanlı dostum, İskender Habeş'in bu çevirdiğim şiirleri aşk üzerine yazdığı son şiir kitabındandır.

İSKENDER HABEŞ

1963 yılında Beyrut'ta doğdu. Fransız dili ve Edebiyatını bitirdi. Sıfır gazetesinin kültür sayfasında çalışmaktadır. Başta Fransızca olmak üzere, Portekizce'den, İtalyanca'dan ve Yunanca'dan yaptığı çevirilerle Arapça'ya sayısız Avrupalı şair kazandırdı. Kitaplarından bazıları:

Yarım Elma, 1993 Geceden Damlayan, 1998 O Mesele,

2003

KENT: LÜBNAN

Geceye Söylenmiş / Arapça'dan çev: Metin Fındıkçı

I
Güzün sarkan dallarıyla oyalanıp geç
kalma.

Bu anıları
Doğal suda arama.

Böylece bu arzular,
Hayatımıza anlam verecek
İz bırakmadan kanşarak birbirleri'ne.

II
Fırtınalar sana taşıyana dek
Bu gecenin sonunu

Gece,
Eşikte duracak
Bu çözülünle duran dağılmayacak
Dağılmayacak bekleme...
Pencereyi kapat ve camların ardında
bekle
Yağacak kan,
Hayır, kalbinle değil.

III
Sonra bu sözcüklerde keşfedeceksin
bu geceyi.
Sayfaları oku
Yüksek sesinle,
Boğuk sesinle
Senden başka kimse yok, mümkün
değil senden daha
çoğul olacak kimse.

IV
Vahşeti ve
Bilge d'ilini kovma
Yankı büyüdüğü zaman
Sana gerçekler kalır
Bu beyaz örtülerin üstünde
uzanırken.

V
Sonunda geceler getirecek ve
İçinde gerçek kumun benzerini

Sonunda hayatı söyleyecek
Sonunda ölümü de söyleyecek.

Ancak
O şiiri ikisi yazdıracak ve
Şair bizi umutsuzluğa sürükleyecek.

VI
Bu güzel sayfaları
Önünde bulacak mısın
Bu ölümü gerçekleştirenle

Bu güzel sayfaları
Sen yazıyor olacak mısın
Ölümünü gerçekleştirecek olanla
Kapalı penceren bulutları taşıyacak mı
Benliği parlayan
Gecede
Senden sonra?

VII

Gökyüzü değişecek
Bekleyeni bulacaksın, orada,
Eşiğin yanında.

Gökyüzü değişecek
Gece,
Bu düşün peşinden gittiğin zaman,

Gökyüzü değişecek
Dökülen beden tükenecek
Adımlarını sende unutacak.
Bu bahçede adımlarını unutacak.

VIII

... Gizleneceğin zaman
Eşyaların yerini değiştirme
Ancak
Seninle
Gecenin keşfi çözülebilir,

Geçmiş onaylama,
Geleceği de onaylama,

Ancak
İçimizde azıcık solan ikimizin gülünü duy.

IX

Bu bedenin düzlüğü sen olma ama
mesafesi
Bu bedenin düzlüğü sen olma son
bir gayrete giden,
Bu yüzün düzlüğü sen olma romanlarda yazılı olan
İki sayfada
İki imgede.

Öyle mi?

Ama geçmişi onaylayan ayrıldı
Ama geleceği onaylayan da ayrıldı

Sana burada olduğunu kim söyledi
Son gecenin düzlüğü olsa da.

X

Hava boşaldığı zaman
Bize ne kalır
İçerde,
Gecenin sonu geldiğinde,
Orada sığacak mı
Suyun anıları?

Karanlıkta fazla uzaklaşma
Seni o suda arayamam
Karda
Anılarda
Sözlerde
Bizi bu gecede taşıyan.

XI

Her şeyini görmesin
O bu zamanın meçhuldür
Her şeyini göremeyiz
O unuttuğumuz bir renktir
Bu gecenin karanlığında
Bu sahile girdiğinde
İkimizi bu denize bağlı bırakmaz
İkimizi şehre bağlar.
İkimizi?

Şehre mi?

Bu ada eşit değilim

Suriye'yi Seviyoruz

Malumunuz uzun zamandır herkes, Türkiye Avrupa Birliği'ne girelim, tek yıl Avrupa Birliği sloganları atıyor. AB'lerin karşı kutbunda yer alanlar işsizlik seslerini duymaya çalışan ulusalcılar.

Bu kutuplaşmada herkestarafından kaçınmıyor. Ama bu iki kutubun dışında kalan "Türkiye yüzünü doğuya dönmeli" diyen bir kesim de var. Bu kesimin içinde bir isim **Hakan Albayrak**, hem AB'çilere, hem ulusalcılara, hatta bu konuya kayıtsız dâhil olanlara dahi ilginç gelebilecek sözler söylüyor.

Albayrak, Ne AB'ci, ne ulusalcı. Onun "ne"ci olduğunu baştan söyleyemelim. Siz de hemen taraf olmak gibi zor bir durum içine sokamayım.

Hakan Albayrak "Türkiye Suriye Birliği" adlı bir kitap yazdı. Türkiye'nin Avrupa ile değil, Suriye ile birleşmesi gerektiğini inanıyor.

Takdir edersiniz ki fikir ilk etapta çok acayip... Yüzü Batı'ya dönük bir milletin evlatlarının bu fikre bir çırpıda ısınması zor tabi. Kitabın başlığında yazarsanız fikresinim kaçırırsanız, eminim büyük bir kısmında bu kitap anıtipi de yaratır.

Kitabın tam adı "İslam Birliği'nin Nüvesi Olarak Türkiye Suriye Birliği".

Kitap diyor ki:

Emperyalist süper güçlere karşı Ortadoğu halkları birleşemez, Irak'ta olanları benzeri, İran ve Suriye'de de olacak ve sıra Türkiye'ye gelecektir.

Ama bana böyle geliyor ki, böyle bir birleşmeye doğru gelişimin ilk ibareleri ortalarında görünmeye başladığında, bu birliğe giden yollar, malum güçler tarafından zaten mayınlandırılmış olacak.

Dünyaya baktığınızda aklıolan komşuların birleşip güçlenmeye çalışıyor. Ezeli düşmanlar Almanya ve Fransa dahi güçlenmek için Avrupa Birliği çatısı altında bir araya geldi. Biz neden komşularımıza bir araya gelmeyelim diye soruyor kitap.

Burdan baktınca, evet neden olmasın? Peki ama Türkiye'nin geleceğini komşuları ile değil, Batı ile birleşmekle görenler ne olacak? Komşu halklarla değil de Avrupa'larla başta kültürel olmak üzere pek çok bağ içinde hissedilen Türkiye'leri ne yapacak? Ya da doğu komşularını karşı sorunları, yönetimleri gözlerine iyice batırlar...

Fransa'da sokaklara dökülen mağripillerle yapılanlar, Almanya'da hükümet yetkililerinin paralel cemiyetler istemediklerine dair yaptığı açıklamaları, Hollanda'da yaşananlar ve Irak tabiri... Tüm bunları hatırlatırak şöyle diyor Hakan Albayrak "1996 ya geri döndük. Her taraftan hacı aralan yükseliyor. Yine barbarları tepelerden inen İslam inancını hesapsızca tahsis ediyorrenkiler. Ve hacı ordusu başkomutanı George Bush "Ucretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://rante.org>

daha çok başımızı ağrıttacak. Hal böyle iken Türkiye Cumhuriyeti'nin Batı'dan hâlâ medet umması ve Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefini gözetmeye devam etmesi nasıl izah edilebilir?" Yani Avrupazaten bizi kabul etmeyecek. Tek çaremiz bölgede Avrupa Birliğine benzer bir birlik kurmak, diyor Hakan Albayrak.

Avrupa bizi içine alır mı almaz mı? Her gün karışmaya yeni kriterlerle çıkar mı çıkmaz mı? Bekleyip göreceğiz.

Ama eğer AB'ye giremezsek Albayrak'ın söyledikleri sadece bir kesimin değil, Türk hükümetlerinin de gündemine gelebilir. Çünkü tarihe baktığınızda göreceksiniz ki bazı bölgesel ittifaklar çaresizlikten kurulmuştur.

Hakan Albayrak kitapta çaresizlik durumunda dahi, Araplarla birleşme fikrine buz gibi bakırların sorabileceklere sorulan alt alta yazıp, cevap vermiş. İlk soru bir klasik.

"1. Dünya Savaşısrasında, İngilizler ve Fransızlara birleşip Osmanlı'yı yani bizi arkamızdan vuran Araplarla nasıl birlik olacağız?"

Cevap: "Arabistanlı Lawrens denilen İngiliz ajanı tarafından aytarılın ve bize karşıingilizlerle üstün Şeyh Hüseyin'i hergün bir kere anan zevat, sonuna kadar bizi meberabersavaştan Seyyid Ahmed'i için bir kere biler amırmıy? Sebebi gayet açık: Devir fitne dev n."

İkinci soru: "Türkiye ile Arap dünyası özellikle Türkiye arasında ki sorunları tahli olaydın ibaret değil. Mesela Suriye'nin, yıllarca PKK'yı desteklediğini nasıl unuttuğuz? Ya da Kıbrıs davamızda Arapların bizi yalnız bıraktığını..."

Cevap: Kendi yaptıklarımızdan bir kaçını hatırlayarak. Arapların hâlâ savaşığı İsrail devletini ilk tanyanlıkelerden birinin Türkiye olduğunu, Türkiye ve İsrail arasında askeri ortaklıkların hâlâ sürdürüldüğünü, Birleşmiş Milletler'den Türkiye'nin, Cezayir'in bağımsızlığına karşı oy kullandığını mesela...

Kitap düşmanlıkları unutmayı, dostlukları hatırlatmayı salık veriyor. Yine AB'den bir örnekle de fikrini destekliyor.

"Fransa Disçileri Bakanı Robert Schuman, 9 Mayıs 1950'de (yani Avrupa'nın biribirini boğazlamadın sadece 5 yıl sonra) uluslararası basın önünde okuduğu bir beyannamede, Fransava Almanya'nın kömür ve çelik işletmelerini ortak bir çatı altında birleştirecek ekonomik entegrasyon sürecini başlatmak, diğer Avrupa ülkelerinin de tedrici olarak bu süreç dahil olmaları ve karşılıklı ekonomik bağımlılığını geliştirilmesi suretiyle Avrupa'nın federatif bir sistemde birleşmesi gerektiğini, bu sayede Avrupa'nın birleşmesi için gerekli olan rupalının hep beraber yükselerek istisnala

ışık saçacaklarını söylüyordu. Birleşme perspektifi için en başında ortaya konulmamış olsaydı, Albayrak'ın Suriye'yi bugün ulaştığı noktaya asla ulaşamazdı."

Hakan Albayrak bu ilk etapta acayip gibigö rünen fikri ilk ortaya atan kişinin kendisi olmadığının altını da örneklerle çiziyor, ki fikre ısınalım. Birörneksen derece ilginç. Bu fikrin 24 Nisan 1920 tarihli Meclis oturumunda, Kuveyt Milliye kadroları tarafından tartışıldığını bilen yada hatırlayan çok az kişi vardırherhalde. Bu

oturumda Mustafa Kemal Paşa, Suriye'yi ve Iraklı yetkililerin Anadolu ile birleşmek istediklerini kendisine ilettiklerini söylüyor. Mustafa Kemal Paşa'nın onlara cevap olarak ise, önce kendi içimizde güçlü olalım, sonra federatif ya da konfederatif bir şekilde ittibat kurarak anlamına gelen cümleler sarf ettiğini söylüyor.

İkinci örnek ise muhafazakâr kesimin sık referans aldığı isimlerden Sezal Karakoç'la ilgili. Artık, emperyalistler tarafından çizilen ortadoğu sınırının suni olduğunu duymayan, yazmayan, konuşmayan kalmadı. Ama Sezal Karakoç 1975 yılında, sınırların değişmesi gerektiğini, Türkiye, Suriye ve Irak'ın Dicle-Fırat Federasyonu adıyla bir araya gelmesi gerektiğini yazmıştı. Albayrak da kitaba aldığı şu çarpıcı anekdotla, Sezal Karakoç'a katıldığını beyan ediyor:

"Suriyeliler, Hatay üzerinde hak iddia ediyorlar, ne diyeceksiniz?" diye sorarlara Sezal Karakoç şu cevabı verdi. "Doğru söylüyorlar, Hatay onların. Hatta İstanbul da onların. Tıpkı Halep'in, Şam'ın bizim olması gibi."

Aslında bana uzak bir hayal kadar dahiya-kın görünmeyen, "tüm sınırların kalktığı bir dünya"yı isteyenler için, yani başımızdaki Suriye ile birleşme fikri o kadar da garip olmamalı. Ama işin duygusal boyutu, kitaptaki şu cümlelerde kitleyeni gibi.

"Suriye halkıyla dinimiz, coğrafyamız, tarihimiz, medeniyetimiz, çarşılarımız, mutfaklarımız, neşemiz, kaderimiz, ümidimiz ve korkumuz bir; üstelik kanımız birbirine karışmış, akraba olmuşuz; bütün bunları tali şeyler olarak göreceğiz de emperyalistlerin çizdiği suni sınırları kabul edecek, böyle mi?"

Siz Hakan Albayrak gibi, Suriye ve diğer komşularımıza böyle büyük bir yakınlık hissediyor musunuz? Daha doğrusu, Türkiye'de çoğunluk bunu hissediyor mu?

Ben karar veremedim. Ama kabul edin kitap ezberleri bozuyor. Aslında Hakan Albayrak'ın kendisi ezber bozabilir kişilik. İslamcı. Aması-ra dişi bir İslamcı. Hem Humeyni, hem Pink Floyd hayranı. Elvis uzmanı. Bağırdıllar gibi bağırarak söyleyen kitaplarında yeryeryeri. 1994'te savcının en kanlı günlerinde

Yolculuğun Adı

*Uzun bir yolculuğun tadı nasıl olmalı
bende sevinç ve yalnızlık var ön koltukta özgürlük
geçmişten birkaç anıyı mı almalydım bilemedim
karanlığı mı delmeli güneşi mi dost edinmeli?
bir yaş gününe yetişme telaşıyla çıkılmıyorsa
yanıma karanlığı alıp önüme gündüzü katmalıyım belki
yolları iyi seçmeliyim, yanlış yollara da sapmalı
haritada kendimi bulup, radyodan da bir türkü;
"Ne kadar çok yol var, herkes mi yalnız" bayati makamda
yolum uzun, hangi şehirden geçsem uykusunda gece
hangi dağı tırmansam üstünde bir sabahlıkla tabiat!
Uyku sersemi olmuş farların aydınlattığı şehir heykelleri
mesela "Susurluk'ta ayrılan içilir" yazısı
"Ağır taşıtlar sağdan" levhası
gaza bas, direksiyon çevir
bu yollar böyle tükenmez, şeritler şeritler!
Bütün bu sıkıntılar uykusuzluktan,
yalnızlıktan belli ki bu yolculuk da.
Tutup eski sevgililerin en güzel yanları alınmalı
hatıralar akıp geçsin yan şeritten
silecekler de temizlesin bir yandan geçmiş
gidiliyorsa yeni bir heyecanın peşinden
rüzgan ardında bırakmalı
başlamalı şehir girişlerinde de yağmur.
Bir yağış gününe yetişme telaşıyla dolu bu yolculuk
şeritler tükendikçe yolların sahibi kamyonlar
tanıdık zannedilir gelip geçen yolcular da
selamlaşan alacak gibi
ışıklardaki yayalar, ekindeki rengarenk kadınlar.
Düş kurulur, heyecan senden önce yola çıkar
boş dikiz aynasında ne gelen var ne geçen
tek başına kalırsın kıvrımlı yollarda
Bu yolculuk ki yaşama verilmiş mola
ya da kendi düşünle buluşmaya düş yola.
Yalnızlık tadı var yolculuğumda
kaçış ve tekrar kendimi bulma heyecanı
yolculuk ki yok tek bahanesi
telaşım da bir yaş gününe yetişmek.
Şehir levhaları bilgi düşün yolculuklara
Ben de dolanayım kalbin coğrafyasında.*

Bosna'ya insani yardım amacıyla gitti. Bir yazısında Atatürk'ün cenaze namazı kılınmadı, diye yazdı. Bu yanlış bir bilgiydi. Sonra okurlarından özür dileyerek, namazın kılındığını yazdı. Yani kendini tekzip etti. Ama bu tekzip bir işe yaramadı. "Atatürk'ü Koruma Kanunu" kapsamında Atatürk'ün cenaze namazının kılınmadığını yazmak, onun manevi hatırasına hakaret sayıldığı için, 15 ay hapis cezası aldırve cezasını çekti.

Hakan Albayrak'ın çabuk roman olarak nitelendirildiği **EBUZER** 'Devrimcilerin kuru ekmeği yolumu aydınlatıyor' adlı etkileyici kitabı var. 6 yıl önceci kanbu kitapta Ebuzer isimli bir kahraman çağın yitici vicdanı olarak dünyayı dolaşiyor. Bilmeyenler için söyleyelim, Ebuzer, yeryüzünde İslam dininin olmadığı bölgelere giden, yol kesen, kervan soyan yani eşkıyalık yapan biridir. Cesareti ile büyük bir şöhret yapmış. Adının etrafında korku bulutları dolaşıyordu. Ama bir gün, tüm bu pis işleri bıraktı ve birdenbire "putları atıp gittim" demeye başladı. Müslümanlar Ebuzer'i İslam dini duyulmadan Allah'ı

bulan kişi olarak benimsiyorlar. Ama Ebuzer'in Müslüman olmaları için de çarpıcı bir tarafı var. Ebuzer ezilimsi sınıfları o dönemde temsilci. Ebuzer'in söylediği şu cümleyle kul verin: "Yiyecek ekmeği olmadı halde kılıcından sıyrılmış birkin gibiysan etmeyen insana şaşmam". İslam'ı Sosyalist açıdan yorumlayan, İran Devrimi'nin lazırlayıcılarından Ali Şeriatî'nin *Zulme ve Sosyal Adetletsizliğe Karşı BİR KEZ DAHA EBUZER* adlı bir kitabı var. Bu kitapta Şeriatî Ebuzer'le ilgili şöylebir değerlendirme yapıyor.

"O günün toplumunda, Ebuzer'in, yoksul sınıfları taraftarı olarak yükselttiği sesi duymen kesildi. Bu ses, öyle bir ses ki, yağın patlamasıydı ki, kıvılcım-

lanbin yıl sonra, 18. ve 19. yüzyılda Avrupa'da pekçok ülkenin eteğini tutuşturdu." Hakan Albayrak'ın kitabında da, Ebuzer motoruna atlayıp dünyayı dolaşan ve zalimlere karşı sesini yükselten bir gezgin. İlk durağı Anadolu'da fiyakalı bir şirket binası. Şirketin sahibi adil bir düzen için yapıp tutuştuğunu söyleyen Müslüman bir zat. Ebuzer in buraya gelme sebebi ise patronun yüzüne, "İşçilerin açlık sınırında yaşıyor, sen siyasilerle kol kola holdinglerin başansını kutsoyorsun, İşçilerine çok para ver," demektir. Sonra bir siyasetçinin, gazetecinin hatta Kofi Annan'ın yanına uğrar. Ebuzer, Birleşmiş Milletlerin Afrikalı genel sekreterine Ruanda'da olan bitenlerin hesabını sorar. Tutsi-Hutu savaşının aslında Frankofon ülkelerle, Büyük Britanya arasındayazanan güçsüzaşıl olduğunu, sonunda kazananın Britanya olduğunu, ama Ruanda'dan çok şey kaybettiğini söyler. Ebuzer'in Kofi Annan'a son sözleri etkileyicidir: "Halkını köleleştiren alcaklarla iş tuttuğun anlaşıyor. Frants Fanon'un kitaplarını okuduğum için pek şaşımadım doğrusu. Şimdi müsaade et, yüzüne tükürüp gidelim." Yüzüne tükürüp gittik. " Bu kitabın en ilginç yanlarından biri, Usame bin Ladin efsanesi ortalarda yokken, 11 Eylül olmamışken, Ebuzer' in onun yanına da uğraması ve "masumlan öldürme" diyerek onu uyarmasıdır. OlayKenya ve Tanzanya'daki Amerikan elçiliklerine yapılan bombalı saldırı sonrasında cereyaneder.

Şimdi Hakan Albayrak'ın nasıl birini olduğunu az çok anlarız.

"Türkiye Suriye Birliği" kitabını isterseniz zihin egzersizi olarak, isterseniz tamamıyla tuhaf şeyler söyleyen bir adamın ne dediğine kulak vermek için okuyun. Zaten onun da yapmak istediği sadece, akıllarayani bir fikir düşürmek...

Ama bence bu kitap bir sebeple daha okunabilir. Geçtiğimiz yıllarda Doğu Konferansı için Suriye'ye gittikten ve hayran olduktan sonra Suriye üzerine okunabilecek şeyler aramıştım. Ama maalesef şu meselesine dair feci sılcık kitaplar dışında doğru dürüst bir şey bulamamıştım. Bu kitap hem siyasi mevzulara ilgi duyan hem de Suriye'de böyle bir durumun bilirlir.

Ünlülerin Kısa Aşk Hikâyeleri-VI

Rus çaricesi Jekatarina Aleksejevna (II. Katharina), Büyük Peter'in (Deli Petro) Rusya'nın Avrupa'da büyük bir güç olması yolunda başlattığı girişimi tamamlamıştır. Soyluların ve yönetici sınıfın desteğiyle, devlet yönetimini, ekonomiyi ve orduyu güçlendirmek için aydınlanmacı mutlakiyet anlamında çok sayıda reform gerçekleştirmiştir. Ancak bunlardan önce III. Petro ile evlenmesi gerekiyordu.

"Yatağayattınca, hizmetçinin bizi yataktagörürse ne kadar heyecanlanacağından söz etmeye başladı. Ardından uykuya daldı ve sabaha kadar horul horul uyudu." İlk gecelerini böyle be-timliyordu II. Katharina. Pek de heyecanverici olmayan bu ge-dek gecesinde sonraki dokuz yıl boyunca da durum değişme-di. Çocuğu bir Çar olan III. Petro genç karısını öpmek yerine ağzıyla tüfek sesi çıkarıp yatağın üzerinde kurşun askerleriyle oynamayı tercih ediyordu. Son derece tutkulu ve ateşli bir ka-dın olan Katharina, yirmi üçüncü yaş gününde hâlâ bakireydi ve bu durum artık bıkkınlık vermişti. Sadece randevular ve kı-sa mektuplarla yetinmek zorunda kalan Albay Çemişev ile kı-sa bir süre flört ettikten sonra, baştan çıkarıcı Sergey Saltikov Katharina'nın ilk aşığı oldu. Kocası Petro ise cinsel gelişimin-de en azından yaşlı saray kadınların popolarını çimdikleme aşamasına gelmiş bulunuyordu. Katharina gizlice bir düşük yaptıktan sonra tekrar hamile kaldı ve tahtın mirasçısı olacak olan Paul'ü dünyaya getirdi. Söylentilere göre III. Petro bu du-ruma çok şaşırdı ve şakınlığını şu sözlerle dile getirdi: "Eşimin nasıl olup da hamile kaldığını anlamıyorum. Buna karşın Çar'ın annesi bunu çok iyi anlıyordu. Saltikov'u derhal saraydan kov-du. Oğlu Petro'yu azarladı ve bunun üzerine Petro karısına karşı kocalık görevlerini yerine getirmek için beceriksizce giri-şimlerde bulundu. Saltikov'un tadını alan Katharina bir süre sonra yeniden, hem de iki erkekle birden flört etmeye başla-dı. Bunlardan biri kırk sekiz yaşındaki İngiliz büyükelçi Sir Charles, diğeri ise yirmi iki yaşındaki genç ve yakışıklı bir Po-lonyalı olan Stanislaus Ponikavski'ydü. Sonuçta Katharina genç olanda karar kıldı: "Onu bütün insanlıktan daha çok se-viyorum." Stanislaus'la girdiği ilişkiden Ana adında bir kız-ları oldu. Ama ana kraliçe yeniden devreye girdi ve gelininin bu yasadışı ilişkisini de bitirip genç Sta-nislaus'u Polonya'ya geri gönderdi. Bu tür ka-rarlara karşı hiçbir şey yapamayan Katharina iktidarsız kocasıyla yaşadığı bu mutsuz ha-yatını renklendirmeye devam etti. Grigory Orlov barut, deri ve bira kokan bir subaydı. Üniforması içinde çok çekici duruyordu. So-nuçta Katharina onu da yatağına çağırırdı. Bu sefer ana çarichenin duruma el koymasına fırsat kalmadın, zaman Katharina'dan yana döndü ve artık tümüyle özgür biri oldu.

Bir darbeyle zihinsel özürlü kocasını alt etti ve tahta kendisi oturdu. Kısa bir süre sonra da bu ani darbeyle afallayan III. Petro'yu öldürttü. Bu vahşice gö-revi de Grigory'nin kardeşi yerine getirdi. Grigory bir süre da-ha Katharina'nın aşığı olarak kaldı, ama zamanla kendini ge-reksiz ve soytan gibi hissetmeye başladı ve yeni maceralar aramaya girişti. Bir dizi ilişkiden sonra on üç yaşındaki kuze-rine aşık oldu. Bunu fırsat bilen Katharina ondan derhal ay-ırdı. Ünlü besteci İvan RimskyKorsakov, Korsakov'un babası, Alexander Lanskoy, Alexander Hapkin ve diğerleri ke-tilerine ve şehvetine şirin tanımıyordu. Aul Bir çekitlik İmpa-

II. Katharina (1729-1796)

ratörice'ye çıkmıştı. 1772 yılı, yakışıklı ama hafiften aptal bi-ri olan Alexander Wassilçikov'un yılı oldu. Ama Katharina bu aptallığa fazla dayanamadı. Bu yüzden onun yerini daha az yakışıklı, ama zeki biri olan Potemkin aldı. Potemkin çarice-nin hayatında çok özel ve çok önemli bir rol oynadı. Katha-rine ona karşı son derece şefkatliydı ve onu çok seviyor-du. Gizlice evlenmiş olmaları bile muhtemeldir. Gizlice, çünkü bir Rus çaricesi aşk nedeniyle evlenemezdi, olsa olsa politik nedenlerle evlenebilirdi. Potemkin ile bir süre uyumlu bir ilişkileri oldu. Ama sonunda Potemkin yaşlanmakta olan Katharina ile olmak-tansa üç genç yeğeniyle olmayı tercih et-ti. Katharina'nın libidosu dur durak bil-miyordu. Potemkin gidince yeniden genç erkeklere yöneldi. Bu işlerin organizasyo-nu da, statüsünü kaybetmek istemeyen Potemkin tarafından bizzat gerçekleştirildi. Karısının aşklarını, yaşı, dış görünüşü, eko-nomik durumu ve mevkisine göre özenle seçi-yordu. Çoğunlukla bu sonuncusu o kadar da önemli olmuyordu. Bazen de Katharina ondan önce davranıyordu. Plato Subov bu istisnalardan biriydi ve Potemkin kesinlikle bu ilişkiye karşıydı. Çünkü Subov'u fazla kibirli ve iktidar düşkünü olarak görüyordu. Ama Katharina'nın ondan vazge-çmeye niyeti yoktu. Potemkin öldüğünde çarice altmış, Su-bov ise otuz üç yaşındaydı. Subov, Katharina'nın ölümüne bir süre sonra katil olarak suçlanıyordu, ondan hiç ayrılmadı.

Napoleon Bonaparte (1769-1821)

Monarşiyi yeniden getiren **Napoleon**, Fransızların tek hâkimi ve imparatoru olsa da Fransız Devrimi'nin fikirlerini birçok bakımdan geliştirdi. Onun liderliğinde oluşturulan "medeni kanun" (code civil) vatandaşlık haklarına yönelik ilk kanundur ve ordunun Avrupa'da ilerleyişine paralel olarak da tüm Avrupa'ya yayılmıştır.

"Evlennem için bana gereken tek şey çocuk doğuracak bir kadındır," diyordu İmparator ve **Habsburglu Marie Louise**'nin ona özlemini çektiği veliahtı vereceğinden emindi. **Napoleon**'un ilk evlilik girişimi, müstakbel kayınbiraderi **Eugenie Desiree Clary**'nin işi uzatması ve sonunda İmparator'un sinirlenip başka kadınlara yönelmesiyle suya düştü. İlk gözüne kestirdiği, annesinin arkadaşı olan soylu bir Korsikalıydı, ardından yine yaşlı bir kadın olan bir başka soyluya yöneldi. Her iki kadın da bu kısa boy-lu komutanın tekliflerinden çok hoşlandı, ancak her ikisi de **Napoleon**'la evlenmeyi reddetti. Hayal kırıklığına uğ-rasa da henüz pes etmemiş olan **Napoleon** arayışlarını sürdürdü. Bu sırada gözüne yine soylu bir kadın olan **Josephine de Beauharnais** çarptı. İki çocuk annesi olan **Josephine** **Napoleon**'dan yaşça daha büyüktü ve bir popo fetişisti olan **Napoleon**'u yataкта nasıl etkileyeceğini bili-yordu. Ancak **Josephine**'in pek çok evliliği olmuştu. Bu ba-s-ka meziyetleri de vardı. En azından **Napoleon** un ona ev-

lenme teklif etmesi için her şey uygundu ve evlendiler. Ancak evliliklerinin üzerinde iki kara bulut birden gezini-yordu: Aldatma ve çocuklarının olmayışı. **Josephine** her fırsatta küçük imparatorunu aldatıyor, son derece kışkanç biri olan **Napoleon** ise katıldığı seferler sırasında karısını düşünüp büyük acılar çekiyordu. Kendisi de her fırsatta hizmetçilerle, oyuncularla, saray kadınlarıyla **Josephine**'i aldatırsa da, zamanın koşullarına uygun olarak bunlar ay-nı kategoride ele alınmıyordu. İkinci problem ise onların yemek masalarını ve yataklarını ayırmasına neden oldu. **Josephine** çocukları olmamasının nedeninin **Napoleon**'un kısırılığı olduğundan son derece emindi. Kısa bir süre sonra **Napoleon** kısır olmadığını sevgililerinden ikisi üze-rinde başarılı bir şekilde kanıtladı. Ne de olsa ülkenin ve-lihta ihtiyacı vardı.

Bir kutlama sırasında **Napoleon** on sekiz yaşındaki **kon-tes Walewska** ile tanıştı. Bu genç ve zarif sarışına abayı yakan **Napoleon** derhal ateşli mektuplarla onu tavlamaya girişti. Ancak **kontes** pek de kolay bir lokma değildi. Bu-nun yanında **Napoleon**'un mektupları da aşk mektubun-dan çok ordu yazışmalarını hatırlatıyordu: "Sizi gördüm, sadece size hayran kaldım, sadece sizden hoşlanıyorum. Acele bir cevap içimdeki kuru söndürecektir. N." Gerçi ce-vap pek acele gelmedi ama sonuçta geldi ve **Walewska** **Napoleon**'un sevgilisi oldu. **Walewska** hamile kaldığında **Napoleon** kırk yaşındaydı. Küçük **Floryan Alexander Jozef** 4 Mayıs 1810 tarihinde dünyaya geldi ve yetmiş üç yaşın-daki büyükbabası **Kont Walewski** zarafet kuralları gereğin-ce çocuğu üzerine alarak, onu yine kendisi gibi yaşlı karı-sıyla birlikte dünyaya getirdiklerini söyledi. **Napoleon**'un sevgililerinden **Eleonore Denuelle de Leon** isimli çocukla-rını dünyaya getirince, **Napoleon** çocukları olmamasından artık kesinlikle **Josephine**'i sorumlu tutmaya başladı ve sonradan pişman olacak da olsa ondan boşandı.

Josephine'in yerini alan **Avusturyalı Marie Louise** im-paratorluk yatağına sevinçle girdi ve evliliklerinin birinci yılı dolmadan **Dauphin** adındaki ilk yasal çocuklarını dünyaya getirdi. Doğum sırasında yaşanan komplikasyonlar sırasın-da, "Annenin hayatı çocuğunkinden önce gelir," diyen **Napoleon** bu tavrı dolayısıyla büyük bir takdir topladı. Birkaç saat sonra ise bütün ülke 22 pare top atışıyla bir-likte sağlıklı bir anneye ve dünyaya yeni gelen bir çocuğu selamladı ve çeşitli törenlerle bunu kutlamaya girişti.

34

KAKAK
ANLATI
Tanja Dückers

Polonyalıların Mantar Toplama Tutkusu

Eğer sonbaharda ya da kış aylarında yolunuz Polonya'ya düşerse şu manzara gözünüzden kaçmayacaktır: Yol kenarları mantar satan kürk şapkalı ve yün eldivenli kadınlarla doludur. Kaya mantarları, kestane mantarları, kuzu göbekleri ve daha bir çok mantar çeşidi, irili ufaklı, taze ya da kurutulmuş. Kısacası istemediğiniz kadar mantar. Kapitalizmin kuralları nı çoktan öğrenmiş olan orman köylüleri sadece mantar satmakla kalmıyor, bahçeleri için adam büyüklüğünde heykeller, koyun postları, ahşap oymaları ve buna benzer bir sürü şey de satıyorlar. Bir çok sürücü arabalarıyla yol kenarlarında durup iki üç kilo mantar alıyor ve arabalarının bagajlarına atıyor. Arabayla giden biri için Polonya işte böyle başlıyor.

Eğer rutubetli bir mevsimde bu eski demirperde ülkesinin ormanlarına yolunuz düşerse ellerinden sepetler ve her türden torbalar bulunan insanların ailecek, o tuhaf eğilime pozisyonunda, hiç konuşmadan, yavaş yavaş, adım adım ilerlediklerini, bakışlarının neredeyse ölenirdekizemine sabitlenmiş olduğunu görürsünüz. İletişim ancak çok çarpıcı bir şey bulduğunda mümkün hale gelir, bu durumda herkes, bir ritüel gibi hemen bir araya toplanır ve havaya kaldırılmış muazzam büyüklükteki bir mantarı izler.

Ama burada bulunanlar sadece ormana uygun giyinmiş aile bireyleri değildir. Aralarında son derece modern giyimli genç kızlar ve takım elbiseli, kırlı sakallı şıkoğlanlar da vardır ve orman onlar için bir buluşma yeridir. Mum ışığında dans etmek yerine birlikte mantar toplamak, parkeli salonlar yerine otal arasında yürümek, sol elde cep telefonu, sağ elde nefiskokular saçan mantar torbaları – işte Polonya budur, fakir tarım ülkesinin çiftçisiyle Avrupa kentlisi iç içedir. 22 yaşındaki bilgisayar mühendisliği öğrencisi Kasia, Krakau'nun en modern yerlerinden biri olan Kazimierz'deki "Alchemia" isimli barda, Pazar günü sevgiliyle yine mantar toplamaya gideceğini anlatıyor bana. Belki olayda bir parça ironi vardır, diye düşünüyor insan. Ama diğer taraftan biraz da sempatiyle karşılıyor durumu; akşama kadar orda burda pinekleme-kensetle birlikte ormanda yürüyüşe çıkmak ve bir yandan da akşam yemeğini toplamak daha iyi değil mi? Ne de olsa Krakau'nun en seçkin restauracjalarının en çok aranan şey taze baharatlarla süslenmiş Mantarlar.

sı değil midir? Krakau'daki Alman Kültür Merkezi'nde çalışan ve son derece metropolitan bir görünümü olan El_bieta ile Krakau'nun eski şehir merkezindeki en güzel kafe olan ve birçok gazetecinin ve yayın dünyası çalışanlarının buluştuğu "Nowa Prowinca" da karşılaştım. Kafe sürekli ve karmakamışık tik tak sesleriyle doluydu. Çünkü "Nowa Prowinca" çalar saatleri ve her türlü eski saat koleksiyonuyla tınlı. Pek El_bieta ne anlatıyor dersiniz? Cuma öğleden sonra, İtalyanca kursu biter bitmez kız arkadaşlarıyla birlikte "mantara" gideceğini elbette. Oysa bana kalsa onun soluğu bir kitapçıda alacağını düşünürdüm. Bütün bir halk bu orman cücelerinin eline düşmüş gibi görünüyor – ne de olsa hayvan ve bitki bilimcilerine göre mantarlar hayvan ve bitkinin tuhaf bir

karşısından oluşan melezlerdir. Avrupa'ya özgü mantar çeşitlerinin tümünü bulmak mümkündür Polonya'da. Yenilebilir olanların dışındaki mantarlar da, ki çoğu zehirli, çarpıcı renkleri ve ihtişamlı isimleriyle insanı çeker. Ama bu mantarların Lehçe'deki isimlerini lütfen sormayın. Giderek daha az insan ağaç diplerine eğilip mantar topluyor olsa da Polonya'da mantar toplamak biraz da bağımsızlıkla, kendi kendine yetmeyle ve biryeksellik ile ilintilidir. Kısacası komünizmden önce de var olan bir ihtiyaç ve bir gelenektir. Polonya ormanları her zaman devletin ol-

madığı bölgeler olarak kabul edilmiş, sistemin kaçmak isteyenlere her zaman kucak açmıştır. Ve tabi bir takım dinşel öğeler için de uygun bir ortam sunmuş. Bir "Ave Maria" ve bir mantar çorbatı. Bir "Ave Maria" ve bir mantar çorbatı.

Ancak Almanya'nın doğu bölgelerinde de oldukça yoğun bir mantar tutkusunu olduğunu söyleyebiliriz. Ünlü yazar Katja Lange-Müller Doğu Almanya döneminde "Devlet onaylı mantar uzmanı" diploması almıştır ve bugün hala, o zamanki hocalarından biriyle yaptığı sayısız gezileri hatırlar anmaktadır. Ancak

hocası mantarın yol açtığı bir böbrek hastalığı sonucu yaşamını yitirmiştir. Acaba bir mantar uzmanı olan hoca yanlışlıkla zehirli mantarlar mı yemiştir? Hayır, o tutkunu olduğu mantar türünün aslında yenilebilir mantarlar sınıfında olmadığını çok iyi biliyordu, ama yine de sık sık bunları tüketmekten geri durmuyordu. Çünkü bu mantarların bağımlısı olmuştum. Katja Lange-Müller en azından mantar üzerine yazmakla yetinmeyi başardı. Oldukça iyi övgüler alan "Die Enten, die Frauen und die Wahrheit" (2003) Ördkerler, Kadınlar ve Gerçek adlı hikâye kitabında bunun örnekleri mevcuttur.

Mantar yemenin Polonya edebiyatında elbette oldukça saygın bir yeri vardır. Bu yüzden, yazıyı Olga Tokarczuk'un Nike Ödülü sahibi ünlü romanı "Taghaus Nachthaus"dan (2001) bir mantar tarifile bitirelim:

"Flammunila Kroketteri

On adet ince omlet (krep)

Yarım kilo mantar

Bir adet soğan

İki dilim kepekli ekmek

Tuz, karabiber, kimyon

İki kaşık ufalanmış ekmek

Yarım kaşık margarin

Mantarların kızartmak için tereyağı

Bir kaşık krema

Yarım bardak süt

Bir adet yumurta

Soğanları tereyağında pembeleşinceye kadar kızartın. Ardından ince doğranmış mantarları üzerine ekleyin, damak tadınıza uygun olacak kadar tuz, karabiber ve kimyon eklin. On dakika kızartın. Bu arada ekmeği sütte yumuşatın, sıkın ve blenderden geçirin. Yumurtayı ve kremayı da ekleyerek mantarların üzerine dökün ve karıştırın. Elde ettiğiniz malzemeyi kreplerin üzerine iyice yayın, sonra krepleri yuvarlayın, ekmeğin kırıntısına batırın ve margarinle kızartın.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://ranteey.org>

Ata Erad

Dünyada hiçbir kitabı bulamazsınız ki, kendisiyle ilgili olarak, Hayyam'ın "Rubaiyat" kitabı kadar tartışmayı, temcit ve tarifi, bu kadar sahtekârlığı, açıklamayı ve aynı zamanda şöhreti beraberinde getirsin.

Dünya Hayyam'ı tanır, lakin Hayyam kadar gizli kalan bir şahsiyet de belki dünyada bulunmaz. Bilmeyen ve bilen onun için yazmış, çizmiş.

Araplar ona "Giyasettin Ebulfeth Ömer ibni-İbrahim-ul Hayyami El Neysaburi" derler ve İranlılar sadece "Ömer Hayyam" ve Türkler "Hayyam" demekle iktifa ederler. Dedesi ve dedesinin babası, kendi babası ve kendisi İranlı ve Nişaburlu ve hepsi Nişabur'da dünyaya gelip orada ebedi uykuya girmişler. Hayyam'ın bazı kitaplardaki kötü taraflarını göz önüne almazsak şayet, herkes onun ilmini ve bilgisini itiraf etmiştir. O büyük filozof, önemli şair, matemetiği iyi bilen bir bilim adamı ve nücumcu, tıbbi, Farsçayı ve tarihî çok iyi bilen bir entelektüel olarak karşımıza çıkarıyor. Bu kadar dalda faaliyet gösteren ve üstat olan bir insanın varlığı bugünkü insanlara inanılır gelmediğinden mi; bazılarına göre aynı dönemde ve aynı tarihte birkaç Hayyam dünyaya gelip ve her biri aynı adla bu konuları her birinde ustalık göstermiştir? Bu teori tabii ki hayalden başka bir şey olamaz, mümkün olması çok çok zor görünüyör.

Bu bazı insanlar daha da ileriye gitmişler ve Hayyam şahsiyetini tamamen hayal bir şahsiyet saymışlar ve bunları hep insanların mübalağa özelliğinden mütevellit bilmişler. Böylece Hayyam'ın doğum tarihinde bile çok tezat mevcuttur mesela. **Minoresky**, *İslam Ansiklopedisi*'ni kitabında Hayyam'ın doğum tarihini tahmin edemiyor ve **Prof. Rıpkı**, "İran Edebiyat Tarihi" kitabında Hayyam'ın doğum tarihini 1021 veya 1022 diye yazıyor, **Robert Grızor**, Hayyam'ın *Rubaiyatı'nı* çeviren zat, bu tarihi 1015 diye zikrediyor. Lakin Hayyam'ın ölüm tarihi konusunda herkesin görüşü ortak ve 1131 tarihini uygun görmekteler ve böylece Hayyam 110 yaşındaki dünyaya veda etmiş oluyor ki bu da biraz mantık dışı bir tarih sayılabilir, fakat *Beyhaki Tarihi* Hayyam'ın doğum yılını çok dikkatli hesaplamışlar ve bu önemli eski kitapla birlikte 2 Rus, Rusya Bilim Akademisi'nde araştırmalar sonucu hep birlikte Hayyam'ın doğumunu 18 Mayıs 1048 diye hesaplamışlar.

Hayyam'ın tüm araştırmaları ve kalan yazılarını, şiirleriyle beraber toplayarak 200 sayfayı geçmiyor, Derya kadar ilime, bilgiye ve edebe sahip olan birisinin yazı ve mektup olarak bu kadar konu çok az görünüyor, lakin Hayyam'ın felsefesine ve hayata bakışına döndüğümüz zaman, yani kendi dediğine göre her şeyin sonu "yokluk"tur diye düşünersek, onun için yazılmış satırları saklamak çok boş ve felsefesine aykırı görünüyör.

Hayyam'ın kalan diğer yazıları ve araştırmaları kendi çabaları olmayıp diğer insanların vasıtasıyla gerçekleşmiştir.

Hayyamdan önemli kalan araştırmalar ve yazılardan:

- 1) Bir risale: "Cebir ve Mukbile" hakkında
- 2) Geometrinin sorunları,
- 3) Melikşah Takvimi.

İlk önce bu takvimden söz etmek gerekiyor:

"Melikşahi Takvimi" veya "Celali Takvim" eski İran tarihini, 12 aya, her ayı 30 güne böler ve her 4 senede bir gün ilave ederek o yılı "Behizek" diye adlandırıyor.

Bu takvim Sultan Melikşah emriyle yapılmıştır, şahın emriyle 1074'de Hayyam ve bazı bilim adamları İsfahan'da bu takvimi muhasebe ve tedvin etmişlerdir.

"Gregoryen Takvimi" ki Hayyam'ın takviminden 500 sene sonra yapılmıştır, her 3.330 günde bir, bir gün yanlış yapıyor ve Hayyam'ın takvimi buna göre de daha dikkatli ve bilimsel yapılmıştır.

Zikrettiğim üç önemli yazıdan sonra Hayyam:

HAYYAM, Hüznün Tercümanı

- 4) Kısaça Rubaiyatın üzerinde
- 5) Vücut
- 6) Dünya ve Teklif
- 7) Mızan-ul-Hekem (Altın ve Gümüş hakkında)
- 8) Levazim-ul-Emkene (Fal ve Yıldızlar hakkında)
- 9) Muskilat-ul-Hisap
- 10) Geometrikde Kök Almak
- 11) İbni-Sina'nın çevirisi
- 12) Hikmette 3 Mesele
- 13) Ziya-ul-Akil
- 14) Nizamülmülk
- 15) Yanıtlamakta Tezat
- 16) Ruzetul-Mülk'le ilgili bir makale
- 17) Birkaç Arapça şiir
- 18) Ve "Nevruzname"den de söz edebiliriz.

Bazı bilim ve edep adamları "Nevruzname"yi Hayyam'ın eseri olarak bilmiyorlar. Bu insanların başında Prof. Minoresky geliyor, lakin çoğu kişiye göre bu eser yüzde yüz Hayyam'a aittir, gerçi kitapta yazanın ismi yazılmamıştır.

Bunlardan geçtiğimiz zaman Batı'da ve dünyada Hayyam'ı Rubaiyat ve şarkılarıla tanıyorlar, Hayyam'ın Rubaiyat'ı, Farsca edebiyatın en güzel ve hisli rubaiyatı olup, bu durum tartışmaya kabul etmiyor. Büyük şairlerin Hafız gibi veya Salt Ebülheyr gibi şairlerin rubaiyatları ile Hayyam rubailerini kıyas edilemez. Hayyam, şiirinde sade ve çok gerçekçi bir dil kullanıyor, halbuki diğer rubaiyatçıları ağır ve gerçek dışı yazmaktalar, Hayyam'ın felsefesine şiirinde çok rahat şahit olabiliyoruz. Bu felsefe, Hayyam'ın sade üslubuyla birlikte şiirine başka güzelliğe ve ahenk katmaktadır.

Hayyam'ın mütevazı duruşu felsefesi Batılı meslektaşlarından yani **Goethe**'den **Sheakspere**'den ve **Epikür** ve **Shopenhaver**'den öteye götürüyor. Hayyam'ın şöhreti İran'la beraber İngiltere ve Amerika'da daha da fazladır, belki de Hayyam'ın İran'da daha az ilgi alanına girmemesinin nedeni, din ve mezheple bigane bir düşünür olmasıdır. Her konuda kalpten fazla, beyine müracaat etmek şairler arasında sadece Hayyam'ın işidir. Hayyam hayat ve yaşamın küçük detaylarından da uzak duyor ve hayata karşımayı aşık olmakla bir biliyor, böylece hayatla dalga geçiyor ve insanı rahatça yabancılaştırabiliyor, deli ediyor, yakıyor, söndürüyor, yaralıyor ve sonra bu yaraları öldürüyor ve daha sonra elini yavaş yavaş yavaş tekrar ayağa kaldırıyor insanı ve seninle şarkı söylemeye devam ediyor.

Ey Cerh-i-Felek bozukluk senin kendindir.
Bozmak, kırmak senin eski âdetindir.

Hayyam herkese ve her şeyi kuşkuyla ve kötü bakıyor ve sonuçta ölümü tek çare gösteriyor, bu hislerinde biraz da "Bu-

dai'lerin "Nirvana"sını anımsatıyor, Hayyam yok arzusuyla şöyle diyor:

"Gelmeyenler eğer bilseler ki biz, ne çekmekteyiz bu felekten, gelmezler bir daha."

Hayyam'ın geçmiş ömrü için hiçbir hasreti yok ve bu farklılık diğer şairlerle arasında edebiyatta Hayyam için ayrı bir yer açmaktadır. Saki ve şaraptan devamlı söz ediyor ve bu dünyanın çilesini hafifletmek için iki faktörün önemini vurguluyor. Bunlardan birisi saki, diğeri şaraptır.

Bak dünyadan nesibime, bir hiç
Cam-i Cem'im kıldığı zaman bir hiç

İnsanı dünyada bir sinek kadar faydasız biliyor, yaşamını veya ölümünü aynı kefe de düşünüyor:

Cihana gelmen ne sebeptendir?
Bir sinek geldi ve kayboldu!

Hayyam, İran'ın gücünü şiirlerinde hep hatırlatıyor ve İran'ın altın dönemini Taht-ı Cemsid'iyle ve "Tisfun" harabeleriyle hiç unutmuyor:

O köşk ki Cemsid onda cam tutu
Ceylan yavrusu gibi evcilleşti
Bahram ki bir ömür avladı,
Gördün ki nasıl av Bahramı avladı?

En büyük düşüncesi hayalinde bu gülünç dünyayı harap etmek ve yeni dünya yapmaktır.

Eğer elim güçlü olsaydı Allah gibi
Kaldırırdım bu dünyayı aradan
Tekrar yapardım yeni dünyayı
Hürriyet yüreğimiz gibi olsaydı baştan

Yağcılıktan ve terkîlikten uzak olmak ve düşünür şair olarak zarken dünyayı köşeyi, şairin dünyası yağcılığın

yadır ve hiç de Melekut'a veya İrfana uğramıyor, diğer şairler gibi çirkinlikleri göz önüne alarak dünyayı yine de güzel görmüyor ve o kadar sarıh ve korkmadan yazıyor ki insanı hayrete mecbur ediyor.

Şair, insanı devamlı bir "testi" gibi görüyor ve can ve düşüncelerini testideki şaraba benzetiyor, testinin her tarafını insanın uzuvları gibi görüyor, ağız, sap, bel ve dibini.

Evet! Herkesi mutluluğa davet ederek bu mutluluğun hüznünü de unutmuyor, sanki yaran varken mutluluk olabiliyor ve burada anlayabiliyorsun ki Hayyam'ın bu daveti sadece okuyucuyu yormamak içindir, başka bir sebebi yoktur.

Hayyam şiirinde hiçbir şairi taklit etmiyor ve kendisi, kendi üslubunu ilk kez dünyaya takdim ediyor. Bu üsluba edebiyatta "icaz sanatı" denir.

İran edebiyat tarihinde çoğu şair Hayyam'ın sanatına meczup olup onun gibi yazmayı denemiştir, lakin hiçbirisi onun gibi muvaffak olamamıştır.

Hayyam'ın diğer önemli kelime hazinesi şiirlerinde bu enteresan özelliği taşıyor ki o zamanki İran'daki Araplar İranlı kültürünü bozmak yolundaymışlar Hayyam tüm Farsi kelimeleri kullanmaktadır ve Arapça kelimeleri hiç ve hiç şiirinde kullanmamıştır.

Hayyam kendisini İbnî Sina öğrencisi bilmiştir, gerçi bu büyük üstadın tip alanında bilimsel çalışmaları vardır, lakin bir kaç şiir de İbnî-Sina'dan mevcuttur.

Kısacası Hayyam çoğu kişi tarafından kendi zamanında ve kendisinden sonra töhmet altında kalmış, fakat iddialar hiçbir zaman büyük düşüncünün şahsiyetinden ve yaptıklarından azaltmamıştır. 1161 yılında 30 sene Hayyam'ın ölümünden sonra Sinbat kitabında 5 Rubai Hayyam'dan bu kitapta kullanılmıştır, 1233'de Razi ünlü kitabında yani "Mirsad-ul-ibâat'ta Hayyam'a hakaret amacıyla onun 2 rubaisine yer vermiştir, 1260'da

ünlü tarihçi "Cuveynî" Moğol savaşıyla ilgili Moğolların yaptıklarındaki vahşeti gözler önüne sermek için Hayyam'ın şiirini kullanıyor, 1330'da "Mostofi" adlı büyük tarihçi de Hayyam'ı kitabında yad ediyor ve onun bir rubaisine kitabında yer veriyor, 1331'de Nizhet-ul-Mecalis kitabında Hayyam'ın ölümünden 300 sene sonra Hayyam'dan sıklıkla bahsediliyor ve bu kitap 1460-1461 yıllarında Fitzgerald tarafından çevrilip yazılıyor. Fitzgerald bu kitabında derin olarak Hayyam ve felsefesini anlayarak ondan bahsediyor, İstanbul'da aynı tarihte yazılan el yazısıyla birlikte 315 rubailik bir "Hayyam Rubaileri" de mevcuttur. Böylece Hayyam rubailerinin sayısı yavaş yavaş 770'e varıyor, lakin daha öncede yazıldığı gibi bu Rubailerin hepsi Hayyama ait değil.

Christiani Sen'e göre bu rubailerden sadece 120'sini Hayyam'dan kabul edebiliriz, komik bu ki Shilder'e göre Hayyam hiç şiir yazmamıştır.

13. yüzyılda 3 el yazısı hat defteri bulundu ve bunlar Hayyam şiirlerini kendisinde barındırıyor ve bu böylece Batılıların tekrar Hayyam'a bakışlarını değiştirebildi. Bu üç defteri 1947'de Sir Alfred Chester satın alıp 1949'da İngilizceye çevirdi, 1952'de tekrar Prof. Arby bu defterleri İngilizceye ve Fransız Pascal Fransızcaya çevirdi, 1959'da iki Rus bilim adamı Aliyev ve Osmanof bu rubaileri Rusçaya çevirdiler.

Hayyam, dünyanın, "olmak veya olmamak" sorusuna yanıt verilebilen tek düşünürü ki, bu önemli. Sonraları ünlü İngiliz edebiyatının babası Shakespeare, "To be or not to be" olarak meseleyi tekrar gözler önüne getiriyor ve Shakespeare'in soruya yanıtı asla Hayyam'ınki kadar mantıklı ve sade olmuyor.

Hayyam'ın rubailerini hemen hemen dünyanın tüm kütüphanelerinde, küçük olanları insanların ceplerinde mevcuttur, lakin bu rubailer büyük manayı kendileriyle taşımaktalar ki belki çok

Gözlerini açtığına ilk gördüğü şey tavani kaplayan kir ve nikotin katmanıydı. Artık sarılaşmayı çok gerilerde bırakmış, tümüyle kahverengiye dönmüştü tavan. Görüntüden midesi bulandıracak içini yorganı başına çekip tekerarrıyları dalama kaldı istedi. Ancak yorganın koku su dayanılır gibi değildi. Fırlatarak üzerinden attı. Yatağına içi çekirdek kabukları, ekmeğin kırıntıları, sigara izmaritleri, kâğıt parçaları, ölü böcekler ve ne olduğu tam anlaşılmayan birtakım küçük nesnelerle doluydu. Doğrulup yatağa oturdu. Yüzünü ellerine gömdü. Ellerini şakallarındaki kaydırarak saçlarını kaşırdı. Odada gözlerini gezirdi. Oda, reddedilemeyecek kadar kendisine aitti. Aylardır tuvalette gitmek ve yiyecek temin etmek dışında hiç çıkmamıştı odadan. Çok tuhaf bir koku vardı. Dikkatli koldığına hafif ya da şiddetli bir sürü farklı ve hiçbir de hoş olmayan kokular fark etti. Ancak bir tanesi adeta bütün ötekileri bastırıyor ve odayı hakimiyeti altına alıyordu.

Öyle olağanüstü bir yanı yoktu geçirdiği gecenin. Bütün bunları sanki ilk defa görüyormuş duygusunun nerden geldiğini anlayamıyordu. Bir genç kız tanımıştı rüyasında. Genç kızdan öte, yalın bir çocuk bu ve koşup ona sarıvermişti. Şaşırıyordu. Yüzünü pek seçememişti boynuna atılan bu şeyin. Başını biraz geri çekmiş ve o yüzü görmek istemişti. Gördüğü şey karşısında içinde bir yanma hissetmişti. Ve şimdi dehşetle fark etti ki o yanma hâlâ sürüyordu. Rüya rüyada kalmıyor ve hayata da karşılıksız onun sadece bir rüya olduğu söylenemezdi. Kız yıllar önce çok sevdiği ve aniden kaybettiği kıza öylesine benzeyordu ki... Ama bu benzerlik bir an sadece gözleymemiş gibi gelmişti ona. Bunun da ötesinde, fiziksel benzerlikten çok başka tür bir benzerlik gibihissetmişti gördüğü şeyi.

Parçalanmış yüz tutmuş çoraplar halindeki pisliğin içinde atılmış birer paçavra gibi duruyordu. Günlendir hiç çıkarılmadığı pijamasında gezdirdi gözlerini. Düğmelerinin çoğu yoktu ve öbek öbek yağı ve yemek lekeleriyle kaplıydı pijama. Aceleyle çıkıp attı. Bu çıkarmaktan çok, yırtıp parçalamaya benzedi. İçini kaplayan iğrenme duygusuna hakim olamıyordu. Oysa bütün bunları hafızalardır görüyor, onların içinde yaşıyor, giderek çoğalmalarına seyirci kalıyordu. Bir süre önce çıkıp bir tarafa attığı tişörtü buldu. Ama onu eline alırmaz, bir kurbaga yavrusu tutuyormuş gibi hissetti ve fırlatıp attı. Dolabın kapağında bir gömlek asılıydı. Yakasındaki kir o kadar çoktu ki, gömleğin ona bir gömlek yakası diyebilmek mümkün

değildi. Bunu bu hale gelinceye kadar nasıl giydim ben, diye düşündü. Yakası dışında gömleki dadeer gibi duruyordu. Bunun üzerine yakayı yırtıp attı ve gömleği üzerine giydi. Dolabın önüne düşüp bir kaç kalem ve kalın bir kitabın altında duran, toz içinde kalmış pantolonu aldı, tozlarını silkeledi. Tozlar yere ininceye kadar nefes almamaya çalıştı. Pantolonda ütülen eser olmadığı gibi, paçalarındaki biriyirtilmiş, diz kısımları yıpranmıştı. Tozları silkenince renginin o kadar da koyu olmadığı anlaşılan mavi bir pantolondan bu.

Pantolonu en son çıkardığında onda herhangi bir sorun görmemişti. Şimdi ise değişen neydi? Bir rüya her şeyi bu kadar değiştirebilir miydi? Pantolonu giydi. Ellerine baktı. Bu kez durum daha feciydi. Bunları fırlatıp atmak da mümkün değildi. Aceleyle lavaboya koştu. Lavaboya vardığında bir şey çarpmış gibigeri sızdı. Bir an böyle durdu. Sonra gözlerini kapadı ve el yordamıyla musluğu açtı. Iyice erimiş sabunları bir parça aldı. Gözlerini açıp akan suya baktı. Sapsarı akıyordu. Ellerini parçalarcasına birbirine sürterek yıkadı yine de. Su yavaş yavaş normal rengini aldı. Bunun üzerine yüzünü yıkamaya cesaret etti. Elbiselerini çıkıp attı. Sonraboyununu, saçlarını, kollarını, göğsünü ve kollarını yıkadı. Yıkadıkça yıkamaması gereken yeni yerleri keşfediyordu bedeninde ve elde ettiği temizlikle bir türlü yetinmiyordu. Tümüyü bir banyo yapmaktan sonra için üstesinden gelemeceğini anladı ve musluğu kapattı. Havluları donukmaya bile cesaret edemediği için sırtak yerlerini kendiliğinden kurumaya bıraktı. Odaya döndü. Sinipli ve şaşkın bir halde dolaymaya başladı. Hali neredeyse görünmez olmuştu. Fotoğraflar, boş sigara paketleri, izmaritler, kitaplar, dergiler, sararmış gazete parçaları, her birini gördüğünde içinde bir acı hissettiği genç kız fotoğrafları, paçavraya dönmüş pantolonlar, tişörtler, çoraplar, ayakkabılar, kibrit kutuları, bozuk çakmaklar, boş şarap şişeleri, mantarlar, kurumuş meyveler, çürümüş sebzeler, saç tokalan, taraklar, çekirdek kabukları...

Saymakla bitecek gibi değildi. Eline fotoğraflardan birini alıp hızla fırlatmak istedi, ama fırlatacağı bir yer yoktu. Her yer doluydu. Fotoğraftaki kız gülmüyordu. Ama bu sadece fotoğraftaydı. Zihninde böyle bir gülmeme yoktu. Küfürler, hakaretler, iğrenen yüz ifadeleri. Uzaklaşan, uzaklaştıkça güçlenen, ama hiç kaybolmayan silüetler. Fotoğraflar bir an ne yapacakları bir an... Orası da boş değildi. Her şey

çürümüş, kurumuş ve taşlaşmıştı. O tuhaf koku giderek kesifleşiyordu.

Üzeri kuruyunca elbise dolabına gitti. Hiç ummuyordu ama yine de temiz bir şeyler olabiliyordu orada. Geleceğim karşılaştığı manzara farklı olmadı. Dolap açgizna kadar kırık çamaşırla doluydu. Hepsini tek tek çıkıp rasgele sağa sola fırlattı. Gönül rahatlığıyla giyebileceği bir tek fanila bile yoktu. Çaresizlik içinde yere oturdu. Odaya sığmış ve diğer pislikleri yer yer kapatmış giysilere baktı. İçlerinde en temiz görünen tişörtü seçti. Koku duymamak için nefes almadın giydi. Altına da serleşmiş, ama en azından pek fazla yırtık yeri olmayan bir kot pantolon giydi. Geri kalan giysileri tekrar toplayıp dolaba tıktı ve kapısını kilitletti. Bu odada bir gün daha yaşayamacağı düşününce temizlemeyekardı. İşeyataktan başlamalıydı. Önce onu toplamaya, düğün bir görünüm vermeye çalıştı. Ama bir üstü istediği gibi olmadı sonuç. Çarşaf o kadar kirliydi ki, yatağı ne hale getirirse getirsin zaten memnun olmayacaktı. İçindeki pislikleri eliyile süpürüp yorganı biraz düzeltti ve böyle bıraktı. Öncelikle her şeyin yıkaması gerekiyordu. Ancak bu çok uzun zaman alacak, belki de asla mümkün olmayacak bir şeydi. Ama en azından yerddeki çöpleri toplayabilir, bir başka odaya, örneğin mutfaka atabilirdi. Daha mutfaka gitmemişti. Orası nasıldı kimbilir.

Önce gidip bir çay koymaya karar verdi. Çay içip kendine gelebilirdi. Belki tekrar bir gün önceki ruh haline bürünür ve bütün bunları sorun olmaktan çıkardı. Yerlere çıplak ayakla basmamak için bulduğu ayakkabılardan birine uymasa da sağlı sollu bir çift yaptı ve giydi. Birisi kahverengi, deri bir ayakkabı, diğeri ise daha çok ketene benzenen bir maddeden yapılmış, altı lastik bir ayakkabıydı. Her ikisinin de içleri yoktu.

Mutfağı görünce kusakak gibiydi. Helle ocağı üstü bakılacak gibi değildi. Hemen odaya geri dönmeyi düşündü. Ama bu bir kurtuluş olmayacaktı. Eninde sonunda, temizlemek için buraya girmez zorda kalacaktı. Hiç değilse odayı o berbat koku burada fazla hissedilirdi. Aylardır temizlenmeyen ocağın rengi belki beyazdı, ancak şu an bundan emin olamazdı. Buluşmalar üst üste yığılmış, çay bardaklarında artan çaylar önce küflenmiş sonrada kurumuştur. Fayansların donmuş yağlarla kaplıydı. Üzerlerinde kırılın bir tabaka oluşmuştu. Bir de çay yapmayı düşünmüştü. Burada pişecek çayı nasıl içebilirdi ki... Kapıda böyle duruyor, bir tür baskı hissediyordu. Her şeyi görmeye-

ye çalışarak hızla daldı mutfağa. Lavaboya koşup orada bulduğu kuru bir bezi güçlüğüle açtı, musluğun altına tuttu. Önce fayansları silmeye koyuldu. Ancak hiçbir ilerleme kaydedemedi. Belki önce bulaşıkları yıkamalıydı. Bunun için de su ısıtmalıydı. Dibinde kalın ve siyah bir katman bulunan büyükçe bir tencereye su doldurdu. Tencereyi ocağın üzerine yerleştirdi. Gazı açtı. Bir ses duyulmadı. Gaz kokusu da gelmiyordu. Tüpün ne zaman bittiğini hatırlamıyordu. Ama hatırlamaması durumu değiştirmediydi. Yine de buna pek üzülmedi. Hatta içten içe sevindi. Çünkü bunca bulaşığı yıkaması zaten pek mümkün olacak gibi görünüyordu. Onları yıkasa bile mutfakın geri kalanını, salonu, odayı, banyoyu temizlemek aylarını alacaktı. Bunu göze alsaydı bile sonucun kabul edilebilir bir sonuç olacağını garantiye soktu.

Daha önünden geçerken bile içerdengelen dayanılmaz kokular yüzünden tuvalete değil girmek, orada hızını yavaşlatmanın bile mümkün olmadığını gördü. Kapısını açmayı bile düşünmedi bu yüzden. Ama eninde sonunda oraya girmek zorunda kalacaktı. Şimdi değilse bile akşam, akşam değilse bile bir sonraki gün.

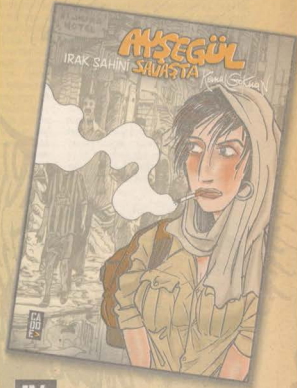
Sonunda odaya tekrar döndü. Kapıda durup uzun uzun baktı. Koku burada iyice yoğunlaşmıştı. Kaynağı her neyse onu bulup öncelikle bu kokuya bir son vermeliydi. Bir süpürge bulmak için salona gitti. Koltuklar, sehpalar, rulo haline getirilmiş halı, kırık döşemeli sandalyeler, hepsinin üzerinde kalın bir toz tabakası, bir sürü eski eşya, televizyon, radyo kargaşası içinden süpürgeye benzer bir şey buldu. Ucunda bir kaç çöp sallanan bir saptan ibaretti bu. Odaya dönüp kenarlardan başlayarak ortaya doğru süpürmeye girişti. Ancak bir süre sonra umudu kırıldı. Bu elinde tuttuğu şeyle herhangi bir şeyin yerini değiştirmek mümkün görünmüyordu. Asla başaramayacağı bir işe kalkışmıştı. Kaldı ki her şey sağlam bir süpürgeye varlığına da bağlı değildi. Hiçbir süpürge bu halıyla üzerinde yürünebilir bir nesne haline getiremezdi. Elinde tuttuğu şeyi büyük bir öfkeyle kapiya fırlattı. Kapiya çarpan sap oradan yatağın altına kayd. Öfkesi geçmemiş, yeterince rahatlayamamıştı, Onu bir kez daha fırlatmak için hisimla yatağın altına atıldı. Korkunç bir kokuyla.

durdu. Bir gaz bulutu gibi yükselen koku adeta gözlerini yakıyordu. Bir eliyle burnunu kapatıp diğer eliyle yatağın altını karıştırdı. Eline yumuşak bir şey geldi. Yumuşak da değildi tam. Dikkatlice çekip çıkardı. Sararmış, yer yer erimiş ve tozlarla birlikte adeta taşlaşmış bir zarfı elinde tuttuğu şey. Kapagını açtı. Açarken kapak kırıldı. O anda daha dayanılmaz bir koku yükseldi. İçinde lime lime olmuş bir mektup duruyordu. Yazılmış, ama gönderilmemiş bir mektup. Belki cesaret eksikliğinden, belki de pul yokluğundan gönderilmemiş bir mektup. Mektubu zarftan çıkarmaya çalıştı, ancak bu mümkün değildi. Yoprak gibi dağılıveriyordu tuttuğu yer. Sadece bölük pörçük bir şeyler çıkarılabildi zarftan. Kelimeler birbirine yapışmış, cümleler parçalanmış, darımadığın olmuştu. Harfler çürüyüp birbirine girdiği için ne yazdığı, kime yazıldığı anlaşılmıyordu. Yazdığı mektubu haftalarca göndermezsen olacağı budur, diye düşündü. Mektup önce çürür, sonra kötü kokular yaymaya başlar, bu kokular giderekkeşifleşir ve odayı doldurur, duvarlara, eşyalara siner ve asla çıkmaz. Artık çok geçti. Ne bu mektubu gönderebilir ne bu kokuyu temizleyebilirdi. Çünkü artık bu elinde tuttuğu şeyden mektup diye söz edilemeyeceği gibi, kime yazıldığı da belli değildi. Rüyasında gördüğü kızı düşündü. Adını hatırlamaya çalıştı. En azından kim olduğunu, onunla ne yapıyadığını hatırlamaya çalıştı. Ama olmadı. Bölük pörçük görüntüleri, parça parça sesleri birleştirip anlamlı bir bütün haline getirmek mümkün değildi.

Zarfı yere fırlattı. Hızla odadan çıktı, mutfağa daldı. Kirliliğin ortadan kaldırılmasına bir bardağı su doldurdu. Sanki bir kapıverecekmiş gibi anı bir hamleyle kafasına dikip içti. İçine büyük bir serinlik yayıldı. Yapacak bir şey yoktu. Mutfaktan tam çıkarken birden geri döndü. Doğru lavaboya koştu. Musluğu sonunakadar açtı. Az önce fayansları silmeye uğraştığı bezi buldu. Onu bir tıra haline getirerek büyük bir özenle lavabonun deliğini tıkladı. Su, sonuna kadar açılmış musluktan büyük bir gürültüyle akıyordu. Mutfaktan çıktı, evin çığı kapısını açtı. Tişörtünü silkeledi, saçlarını düzeltti ve kapiyu büyük bir gürültüyle çarpıp çıktı. Sokakta pırıl pırıl

AYŞEGÜL İRAK SAHİNİ SAVASTA

Anlaşılar ve asla anlaşılamaz, çok yönlü ve hiçbir açıklaması olmayan, gerçeği kadar karmaşık ve karanlık, ama bir o kadar da açık ve geri dönüşü olmayan bir insanlık ayıbına sizlerle birlikte tanıklık yapıyorum. Ayşegül tüm yeni hikâyelerinde bir tek inancın temsilcisi olacak: Savaş muhabirliği mesleğinin ortadan kalkmasını isteyen bir yüreğin, bir düşüncenin sesi ve bir vicdanın tarif edilemez "O anda orada olma" isteğiyle öyle sanıyorum ki, ya da ne yazık ki, dünyanın dört bir yanında dolaşıp duracak...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

BAHAR DÜŞLERİ VE CEZA

Birkaç arkadaş okulun bitimine iki üç hafta kala hem dinlenmek hem de üzerimizdeki yorgunluğu atıp üniversite sınavına daha dikkatli katılmak için bir gezi planladık. Alternatif bir gezi olacaktı, dört bir tarafı dağlarla çevrili olan bir şehirde, dağa gitmekten başka şansımız yoktu. Dağlara gidip bir hafta dinlenmek ve en önemlisi de kendi yiyeceğimizi kendimiz temin etmek gibi bir fikir ortaya çıkmıştı. Dahası ciğerlerimizi dağ havasıyla dolduracak, vücudumuzu dinlendirecektik. İki üç gün süren yer belirlenme, gidip gitmeme, yiyecek götürüp götürmeme tartışmalarından sonra bir karara varmış, her şeyimizi hazırladık yola koyulmuştuk.

Gideceğimiz yönü, yolu belirlemiştik. Tek istediğimiz gürül gürül akan bir derenin kenarında ve yemyeşil bir vadiye kamp kurup alabildiğince uyumak, dinlenmek, kendi yiyeceğimizi doğadan temin etmekte. Her şey bizden yanaydı. Güzel bir güne başlamıştık geziye, güzel bir vadiye bulsaydık hiçbir sorun kalmayacaktı. Saatlerce yürüdükten sonra, diyim yerindeyse ayaklarımız karasulardan indikten sonra ve ağırlık bedenimiz titredikten sonra bulunduğumuz yerde dinlenmeye karar verdik. Yakında su yoktu, fazla bir yeşillik de yoktu, hiç ağaç yoktu. Bereket versin yanımızda götürdüğümüz bir kısım yiyeceklerle ilk bir iki gün idare edecektik ta ki hayalimizdeki yeri keşfedene kadar.

İlk günün yorgunluğu bahane eden bazı arkadaşlarımız durduğumuz ilk yerde geceyi geçirmek için ısrar edince biz de onlara uyuduk ve yanımızda götürdüğümüz kamp çadırını kurduk. Ateş yaktık, yemek hazırladık, çay falan derken akşam olmuştu. Çadıra anca üç kişi sığıyordu biz de altı kişiydik. Üçümüz dışarda uyumak zorundaydık. Tabii ki en cesur olanlar dışarda

uyuyabilirdi. İçerdekiler battaniyelerle idare ederken dışandakiler uyku tulumlarında uyumaya çalışıyorlardı. Yorgunluktan olacağı erkenlen uyuma isteği doğmuştu. Uyuduk mu, uyumadık mı, tam olarak anlamadığımız bir anda bir gürültü koptu, çadırın içindekilerden biricidir ipini yılan sapını bağırınca diğerleri telaştan dışarı fırlamaya çalışırken birbirlerine kafa göz girmişlerdi. Neyse ki olayı kazasız atlattığımız ve uykumuz da tamamen kaçmıştı. Ateş yakmaya karar verdik. Okul içindeki dedikodular, kimin kimle çıktığı hocaların durumu derken birbirimize hikâyeler anlatmaya başlamıştık. Ayılar ve kurtlarla ilgili söylentiler, yılanların gece ayı, fındık farelerinin insan boğazına nasıl kaçtığı meseleleri birbirini izlerken, kimsenin uyumayacağı da belli olmuştu.

Sabaha karşı ateş etrafında uyuklayanlar olduysa da dinlenme amaçlı gezimizin ilk gecesi hüsranla sona ermişti. Yeniden yola koyulduk, o düşlediğimiz vadiyi bulmaya bir yerlerde bulacaktık. Balık avlayacaktık, mantar toplayacaktık, çeşitli otlardan yemekler pişirecektik. Uzun bir yürüyüşten sonra yeniden mola verip kamımızı doyurmak istediğimizde, emmek çantamızın boş olduğunu fark ettik, çay ve şekerler günü kurtarmak için başka çaremsiz kalmamıştı. Yapılacak en iyi şey bir köy bulup yığınla yiyecek depolayıp yeniden geziye devam etmekte. Artık hayal ettiğimiz vadiyi aramayı bırakmışkötü anyorduk. En kısa zamanda bir köy bulmamız gerekiyordu. Haziran ayının ilk günleri hava sıcak ve dağ esintileri zaman zaman yorgunluktan ve ağırlıktan bizi sersemletiyordu. Akşam olduğu halde ne bir köy bulmuştuk, ne de hayalimizdeki vadiyi. Bir kayanın dibinde kamp kurup ertesi gün yola devam etmekten başka yapacak bir şey yoktu.

İkinci günün gecesi daha da berbat olmuştuk, açlık sınırlarımızı bir hayli zorlamıştık. Ot yemekten tüküdüğümüz yeşille dönmüştü. Berbat bir gecenin ardından sabah erkenden, köy aramak için yeniden yola koyulduk. Bir süre dağ yamaçlarında çaresizce köy aramayı sürdürürken bir yandan da midemizi ot dolduruyorduk. Neden sonra derin bir vadiye bir dere bulduk. Vadiye indikçe dağlarda aradığımız hayalimizdeki vadi değildi ama yine de idare ederdi. Etrafta birkaç bodur ağaç ve yeşillik vardı. İki bölümü yaptık birimiz yakacak odun toplayacaktı, birimiz ateş yakacaktı, birimiz çadır kuracaktı, diğerleri de balık avlayacaktı. Saatlerce uğraştığımız halde bir tek balıkla yakalayamamıştık, soğuk su bizi iyiden iyiyeye acıtmıştı. Tamamen çaresiz bir durumdaydık. Geri dönmek iki belki de üç günümüzü alacaktı. Yakınlarda bir yerde bir köy ya da bir çoban olduğunu düşünüyorduk. Şans bizden yana ise gecenin sabahında bir köy bulup maceramızı sonlandıracaktık.

Bir günümüz ve gecemiz daha beklenmedik bir şekilde son bulmuştu. Yeniden köy aramaya koyulduğumuzda bu kez şans bizden yanaydı. Toprak bir yolu takip edip öleden sonra bir köy vardı. Köyün girişinde ilk evin bahçesine daldık. Yaşlı bir kadın kocaman bir kazanın içinde bir şeyler kaynatıyordu, iğrenç bir koku yayılmıştı etrafa ama umurumuzda değildi, tek derdimiz bir parça ekmek bulmaktı. K adına yaklaşıp emmek istediğimizde aldığımız cevap hiç de iç açıcı değildi. Biraz bekleyin dedik, kelle -paşa yapıyoruz birlikteyiz. Bahçenin duvanına sirtımızı yaslamış, kadının bize verdiği tütün tabakasını sigara sanıp içiyorduk. Kadın kazanın ağzını açtı, içinden eliyile bir kemik çıkardı ki o kemik bir öküzün ön ayağıydı, etli yerinden ısırma ya çalıştı ve tükürüğü, ağzının suyu kazanın içine boşaldı. Herkes bu olayı görmüştü; birer birer duvardan atlayıp köyün içine kaçmaya başlamışlardı ki, kadın fark etti. En son ben kalmıştım, elindeki öküz ayağıyla bana doğru yürümeye başladı, pişmiş dedi, çağır arkadaşlarını şunu yiyin. Ben geriyeye doğru gidiyordum, bir anda duvanı üzerinden atlamaya çalıştım pek başanlı olmasam da duvan aşmıştım. Ve kadın tam tepemde duruyordu, elindeki öküz ayağı da aynen duruyordu, kadın küçük ısırlık kopanp yiyor bir yandan da bana uzatıyordu. Son çare kaçmaktı. Tabana kuvvet kaçtım. Kadın arkamdan öküz ayağını fırlattı. Bunu da götür yolda yersin. Köyün içine geldiğimizde arkadaşlarımız yiyecek cennetine girmişlerdi bile. O geceyi de köyde geçirdikten sonra ertesi günün sabahında bir traktöre bindik şehre geri döndük. Üstümüz başımız berbat durumdaydı, sanki deniz kenarında bronzlaşmış gibi bedenimiz kapkara olmuştu. Ama dersimizi de

BİR BİLET GİDİŞ

Kadın kaldırım üstündeki poşetleri düzeltip duruyordu. Öte yandan da gözleri, yolda gözüktüğü gözükecek otobüsü arıyordu. Poşetlerden boş pet şişeler, eski gazeteler sarkıyor. Birden toparlanıyor kadın. Durağa yeni yanaşan otobüsün peşinden koşuyor. Otobüsün ön camındaki yer adlarını okumaya çalışıyor. Sonra geri dönüp kaldırımdaki eski duruşuna geçiyor.

Sabahın erken saati. Evler boşalmış da, herkes durakta toplanmış sanki. İşine giden tezgâhtar, öğretmen, memur herkes durakta. Kadın, kir içindeki üst başıyla bu temiz giyimliler arasında ayrık duruyordu.

Birine yanaşıp bir şey soruyor. İlk kez o zaman, ön kırık dişlerinin arasından anlaşılmasız bir ses çıkıyor.

"Kayaş otobüsü geçti mi?"

Olumsuz bir yanıtın sonra yüz geri ediyor. Kayaş otobüsü belirince durakta yeni bir kaynaşma daha oluyor. Herkes durağa yanaşan otobüsün kapısını tutmaya çalışıyor. Kadını da ileri atılıyor. Tam kapı önünde, elindeki lerden plastik bir şişe düşüyor. Ardından bir başkası. Hızlıca toplanıp içeri atıyor kendini. Bilet basmadan geçip otobüsün arkasına yerleşiyor. Gözü poşetlerde. Onları evirip çevirip düzeltmeye çalışıyor.

Çok geçmeden sürücü, "Bilet, bilet basılmadı," diye sesleniyor arkaya doğru.

Herkes uykulu gözlerle bakıp, sessizce olanları anlamaya çalışıyordu. Oysa kadın hiç orali değil. Gözü hâlâ dağınık duran eşyalardaydı. Bu yüzden gazeteleri, pet şişeleri poşetlere ayrı ayrı yerleştirmeyi sürdürüyordu.

"Sana sesleniyorum. Bilet, bilet basmadın..."

Kadın eğildiği yerden, başını hiç kaldırmadan kendi kendine konuşur gibi, "Cüzdanımı kaybettim," diye yanıt veriyor.

Bu baştan savma yanıtı karşılık sürücü diretiyor.

"Kaybederken bana mı sordun? Bilet basacaksın, bilet. Anladın mı?"

"Cüzdanımı düşürdüm, anlamıyorum musun? Çoluk çocuğum parası da içindeydi..."

İş telaşındaki gözler kadına çevriliyor. Ön koltuklarda oturan yaşlı bir adam sürücüye arkaya çıkıyor.

Kıbarca, "Anlamıyor musunuz bayan," diyor, "biletiniz yoksa bizi tutmayın burada. İnin!"

Sürücü daha da güçleniyor o zaman. Sesi daha çok yükseliyor.

"Bilet, diyorum sana. Bilet! Yoksa aşağı in!"

Önde oturan bir polis sesleniyor bu kez. Toplumsal sorumluluk bazen ağır bir yüküdür!

"Biletim yok benim. Yok mu yardımsever biri? Şu kadına bir bilet bassın..."

Otobüse bir sessizlik çöküyor. Yolcu yüzleri asık. Herkesin gözünde azarlayan bir patron, yönetici bakışı asılı.

Sürücü yeniden, "Her gün hep aynı şey. Hep aynı. Aynı yalan. 'Biletim yok!' Yalan. Her gün her gün," diyor.

Kadın anlaşılmasını düşündüğünden kaynaşma mırıldanıyor.

Sürücü birden el frenini çekip, bir solukta onun yanına varıyor.

Önce saygılı, kibar sesleniyor.

"Aşağı iner misiniz? Lütfen aşağı iner misin?"

Kadın ilgisiz. İş gücü poşetler. Onları çekeştirip düzlüyor. Olmuyor, yeniden... Su görmemiş bir teni, beş on gün boyunca Ankara caddelerinde gezdirip durmuş. Üstüne sinen koku her yanı kaplıyor.

"Cüzdanımı düşürdüm diyorum sana. Anlamıyor musun?"

Yılların sürücüsü bu yalanı yutar mı? Yutmadı elbette. Yeniden bağırır.

"Aşağı iner misin? Iner misin diyorum sana?"

"Çoluk çocuğumun yemek parası içindeydi. Kaybettim işte. Ben eve nasıl gideyim?"

"In aşağı! Atarım bak seni. İn dedim! Pislik!"

Orta boyluydu. Dolgundu. Üstelik geniş, güçlüydü elleri. Önce kadının poşetlerini hırsla ikiye ikiye aşağı attı. Sonra da kadını kapiya doğru, bir çöpü sürükler gibi sürükledi. Bu arada haksızlıkların konuşmayan dili halk, otobüs içinde öylece bakıp duruyordu.

Adam çekeştirip durdukça, kadın otobüs koltuğuna daha sıkı yapıştı.

Bu olanlara durakta bekleyenler bir anlam veremiyorlardı. Anlasalar hiç durmadan sürücüye, "At, at!" diye bağırıp, büyük bir yardımda bulunmuş olacaktı.

Sürücü baktı olmayacak, bu kez kadını tekmelemeye başladı. Orta kapağın basamaklarında, kadınla adamın ayağı arasındakı kavgaya o zaman koştular.

Sonunda kadını otobüsün aşağıya atmayı başaran sürücü yolculara telaşla seslendi.

"Biriniz kapı otomatığıne basını!"

Bu kısa dikkat dağınıklığından yararlanan kadın yeniden kapiya, basamaklara yapıştı.

Oysa, "In artık," diyordu ona o güçlü ayaklar, "in, yoksa fena yaparım!"

Kadın durur mu hiç?

"Hadî sıkıysa indir bakalım. Otobüs benim, binmek benim hakkım. Vıcdansız..."

"Sus be!"

"Cüzdanımı..."

"Hep aynı..."

"Çocuğumun..."

"In aşağı!"

"Eve..."

"Çık!"

"Vıcdansız..."

"Kapı otomatığıne basınınl..."

Disarıdaki topluluk, "At, at!" diye bağırarak, otobüsün orta kapağı birden kapandı. Kadın dışarıdaki topluluğun sucağına düştü. İçerdekiler o zaman sanki rahat, temiz bir soluk aldılar.

Otobüs tam kalkacakken, kadın kendini aracın önüne attı. Otobüs sarsılarak durdu. Yeniden ileri atıldı. Önce poşetler yere savruldu. Ardından da kadın. Otobüs oktan çıkan yay gibi fırlayıp gitti sonra.

Sürücü dikiz aynasında kadının görüntüsüyle savaşır gibi, "Tu... Allah belanı versin senin. Her gün aynı şey. Hep aynı şey. Tu... Bu düzenin de... Böylesi işin de..." diye bağırıp duruyordu.

Yolcular o sabah ilk kez işlerine çeyrek saat erken ulaştılar. Sonra üç büyük vagonların içine girip, sessizce düzene kağıtlarını...

YAPRAK DÖKÜMÜNDE ROMAN'TİK YOLCULUK

Atilla Birkiye'nin geçtiğimiz aylarda PlanB yayınlarından Roman'tik Bir Yolculuk adlı deneme kitabı çıktı. Roman üzerine yazdığı yaklaşık çeyrek asırlık bir birikim. Biz de Birkiye ile bu vesileyle, yeni kitabına, yazarlığına, yaşama ilişkin bir söyleşi yaptık.

Bir kitabınızın "Sunu"sunda "Ne hikmetse 'sonbahar'dan bir türlü kurtulamıyorum" diyorsunuz.. Peki neden sonbahar?

Edebiyatımıza sonbahar imgesi aslında Mehmet Rauf'un romanı *Eylül* ile girer. O romanda, eylül ayı ekseninde olmak üzere tüm sonbahar anlatılır. Gençken çok etkilenmişim o romandan ve o etki daha da sürüyor. Eylül ayının dolayısıyla sonbaharın hüznü ve keder verici bir havası vardır. Yalnız buradaki hüznü o kadar da kötü bir şey değildir. Beni besleyendir; nitekim Hilmi Yavuz bir kitabının adını *Hüznü ki En Çok Yakışandır Bize* koymuştur. Bize de en çok yakışan hüznüdür. Sonbahardaki doğanın renkleri, sararan yapraklar, bulutlar, güneşin batışının kıvılcığı, tüm bunlar aslında birer şarkıdır, yüreğimize ilişkin buruk şarkılardır; işte size, hep sonbahar oluşunun yanıtı!

Deneme, roman, şiir vb. çok sayıda edebi yazınız/yapıtınız var. Sizin için deneme ve şiirin öncelik sebebi nedir?

Her şeyden önce ben kendimi bir şair olarak tanımlamam. Çünkü benim kuşağımın çok sıkı şairleri ve onların çok sıkı şiirleri var. Biraz onlara ayıp olur. Ben şiiri (yazdığım şiiri) aşk temasıyla özdeşleştirdim. Yalın ve birebir imge anlayışıyla yazıyorum. Aslında belki yazmamam, yayınlamamam gerektirdi. Ama şiir öylesine bir "tutku" ki çekim alanından doğrusu kurtulamadım, kurtulamiyorum.

Denemeye gelince, evet, gönül rahatlığıyla kendime denemeci diyebilirim. Yazarlığımın başlangıcından, yani ilk yazımın yayınlanışından bugüne (yirmi sekiz yıla yakın bir süre geçti) hep denemeyi seçti. Çünkü deneme, yazdığım hem de deneme üzerine du-

şündüm. Denemenin sınırlarını genişletmeye çalıştım. Çünkü deneme benim için hem şiirin etkisi altındadır hem de felsefenin. Deneme yazarken düşüncemin özgürleştiğini duyumsuyorum. Bu "duyarlı denemeler" diye adlandırdığım denemelerim için de geçerli. Onları yazarken yüreğim de özgürleşiyor...

Peki, hiç şiir okumamış birine şiiri nasıl tanımlardınız?

Nâzım Hikmet, Dıranas, Tanpınar, Melih Cevdet, Oktay Rıfat, Necatigil gibi büyük şairlerimizin şiirlerini okurdum ve "İşte bu şiir" derdim. Etkilendiğiniz düşünür ya da kuramcılar kimlerdir?

Tabii ki bunların başında Marx gelir. Aslında dünya kültür tarihinde literatür son derece zengin, hangi birini söyleyeyim. Aristoteles'in *Poetika*'sından başlamak gerek. Seksenli yıllarda Sovyet estetikçi Kagan'ın *Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat* kitabından çok etkilenmişim. Tabii ki Sartre'ı anlamadım. Çünkü Sartre'ın *Varlık ve Hiçlik* kitabı ile ilgili olarak M. Ben-

tlin'den söz etmeliyim (konu roman olunca M. Butor'u anmadan olur mu?)... Tabii ki bizden de iki isim: Beşir Fuad ve Selahattin Hilav...

Son kitabınızdan bahsedelim biraz da. Önce adından Başlayalım: Roman'tik Bir Yolculuk.

Önce şunu söylemeliyim, bu yazılar bir kitap olacak şekilde düşünülmüştü yazılırken. Ama kitaplaşırken böyle bir düzenleme, yani bir "yapıt" düzenlemesi göz önünde tutuldu. Romana ilişkin yazdığım tüm yazıları almadım, özellikle eski yazıları gözden geçirdim ve anlama kolaylaştıracak düzeltmeler yaptım.

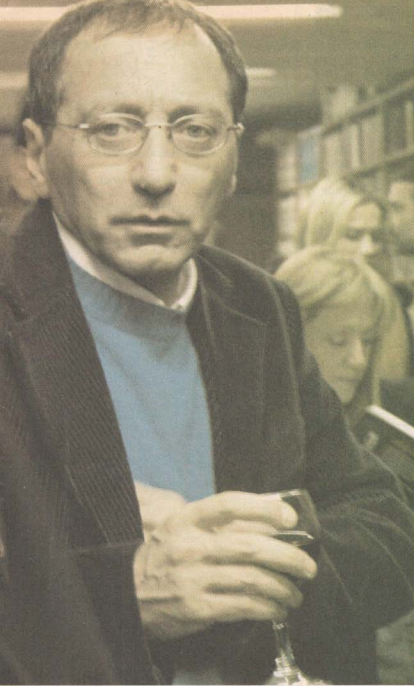
Bu kitap yirmi üç yıllık bir yazı serüvenini kapsıyor. Roman üzerine yazdığım denemeler var kitapta. Bu denemeler, birkaç tanesi hariç eleştirilekten uzak ve düşünme inşa etmeye çalışan denemeler. Romanlara farklı açılardan yaklaşan ve daha çok roman içindeki bir "tema"yı işleyen denemeler. İster istemez romanlardaki "aşk" öne çıkıyor! Kitabın adı da bu bağlamda konuldu. Yani "roman'tik" hem romana ilişkin olanı gösteriyor hem de duygusal olanı, aşkı...

Kitap üç bölümden oluşuyor...

Evet. Birinci bölümde bizim romanlarımız var. Halid Ziya Uşaklıgil'den Elif Şafak'a kadar uzanan bir roman yolculuğu. Bazı romanlar gerçekten de romanımızın köşe taşları. İkinci bölümde dünya romanları ve romancıları üzerine yazdığım denemeler yer alıyor. Bu bölümde de Gide, Dostoyevski, Camus, Şolohov, Calvino gibi büyük yazarların romanları var. Üçüncü bölümde ise, roman sanatı hakkındaki düşüncelerimi içeren üç deneme yer alıyor.

Denemelerinizi okuyanlar, okuyunuz; sizin dilinizden düşmeyen aşkın tanımı alabil-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://ranney.org>

lir miyiz? Bu sözlü geçen aşk, zamane aşkları mı, eski zaman aşkları mı yoksa aşkın kendisine duyulan aşk mı?

"Aşk dolunaya dokunmaktır." "Aşk gecenin karanlığında unutulmuş bir göldeki nilüfer çiçeğinin, Venüs'ün ışığıyla açmasıdır." Benim için aşkın tanımları bunlar. Eski ya da yeni aşklara gelince, bu başka bir tartışma konusu, önemli olan yüreğinizde aşkı duyumsamanız. Giderek duyarsızlaşan bir dünya ve toplum yaşıyoruz. İşte bu anlamda hep aşk olmalı. O da şu anda

söyleyebilirim, örneğin *Eylül* romanında olduğu gibi bazı romanlardaki aşklar (kaç kez okusam da) beni çok etkiliyor.

Edebiyat tarihini düşündüğünüzde hiç kıskandığımız bir yazar, şair ya da roman oldu mu? Bu şair gibi yazabilseydim ya da bu romanı ben yazmış olsaydım gibisinden dediniz mi?

Hayır hiç kıskandığım olmadı. Kıskaçlık duygusuyla pek aram iyi değil.

Hiç kıskandırmadım. Benim bir tek kıskandığım sanatçı var, o da Cemal

Nurettin Selçuk. Niye o ses ve o sesin taşıdığı duygu bende yok!
Kitaplarınızı kimlerin okuduğunu düşünüyorsunuz?

İnsanların kitaplarını ruh sağlıkları açısından okumamalarında yarar (!) var. Zaten çok fazla okurum yoktur. Ama yine de sanırım, kitaplarımla romantik konuları, temaları seven okur ilgileniyor.

Atilla Birkiye olarak nasıl hatırlanmak istersiniz?

"Aşk" ve "mavi" sözcükleriyle....
Hayatınızda çok ya da hiç keşkeleriniz oldu mu?

Ben -yaşamda- çoğunlukla keşke demem. Çünkü olup bitmiştir. Sıfır zamana, yani geriye dönüş ne yazık ki yok. Ama yine de insan zaman, zaman bazı olayları, yaptıklarını anımsayıp "keşke" diyecek kadar kederleniyor!

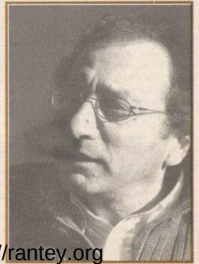
Aynaya baktığınızda ne görüyorsunuz?

Yalnız ve kırılmış bir adam...
Peki varolmanın tanımı nedir sizce; hayatın içinde insan olmak yani?

Tabii ki aşk! İnsan gerçek anlamda aşkı yüreğinde taşıdığı zaman bulutların üstündedir; kendini en yüksek düzeyde gerçekleştirir. Gerçek anlamda yaşamda, bu yerkürede varolduğunu iliklerine kadar duyumsar. Belki mas-mavi bir Boğaz görüntüsü de zaman zaman bu duyguyu verir ama aşk ve delicesine aşk olmak, varolmamızı bize gerçek anlamda duyumsatan yoğun duygulardır. Tabii ki burada yaşanan, gerçekleştirilen büyük, tutkulu aşklardan söz ediyorum...

Benim soracaklarım bu kadar son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Teşekkür ederim...

HIÇ KİMSENİN GÖRMEDİĞİ KIRMIZI

Hadi gidip dudaklarımızı hiç kimsenin görmediği bir kırmızı ya boyayalım. Tırnaklarımızdan eski aşklarımızı da temizleriz asetonla. Yeni bir oje bulmamız lazım. Kolay paslanmayan. Mor olsun rengi. Gözbebeklerimiz gibi... Sonra sokaklara çıkar, insanları öperiz dudaklarımızdan. Kırmızımızı buluşturuz kirli suratlarına. Hep yaptığımız gibi... Bir martı bulur, kanatlarına atar kaçmaz sonra da buradan, ne dersin!

Dünyayı saran bir takım şursuz bulutların, karanlık göğün ve kınlan solgun yıldızların altında durmuş, aklımlı kaçıracağım günü bekliyorum. Beni güldürecek, selvetten ve günahattan kurtaracak o aydınlığı, aklın yolunun sona erdiği o anı bekliyorum. Işığın yüzüne değmesini istiyorum, gölğemi görmek ona dokunmak ve ondan kaçmak. Kalbimin bir yelkeni varsa bir dümeni de olmuyordu, ey tanrım, beni başısla. Yaptıklarım ve yapacakları için. Bir son hazırla bana. Sadece bir son. Sonsuzlukta bana verebileceğin en büyük ceza. Kırar beni! Bir bardak su ve yaşam, bir damla siyanür ve ölüm, bir kadeh şarap ve şiir. Her insan yalnızlığın evinde tek'tir. Doğmamıştır ve doğulmamıştır. Ezeli ve ebedidir yalnızlık.

Kırlet temiz kâğıtları, kırlet mürekkeple. Kırlet düşlerinle. Mahvet onları da hayatın gibi. Ve zehirle lanetli sözlerinle seni dinleyenleri. Durdurmalısın gözbebeklerinden akan kanı. Mürekkebi, kanı ve hayatı karıştır birbirine. Kadınlarla ve kadınlığa susa. Ruj sür dudaklarına. Hiç kimsenin görmediği bir kırmızı olsun mutlaka, unutma. Lağım kapaklarını açıp gömelim kendimizi şehrin aşâğılık sokaklarından daha da aşâğıya, pisliğin akıp gittiği izbe lağımlara. Aralık bir kapı arayalım buluruz belki orda. Aralık bir kapı ve ardında yüzümüzü yakan bir aydınlık. Aydınlık, aydınlık...

kadar da uzak bize. Sus ve devam et dinlemeye.

Gece kadar uzun anlatacağım bu gece. Bu gece hiç kimseyi özleme. Hiç kimseyi bekleme. Kendini, gölgeni ya da tanrıyı. Bu gece sadece dinle. Yeryüzünün dinlediği gibi yıldızları ve yıldızların dinlediği gibi yalnızlıklarını. Parlamak neye yarar ki o kadar uzaktaysan. Ne sen başkasına ne başkası sana ulaşabiliyorsa, neye yarar bir yıldız kadar güzel ve anlamlı olmak. Tek çare birkaç delik bulmak... Ya da bir kare delik yaratmak yalnızlığınla. Tüm ışığı yutmak, varlığı, maddeyi... Ve evrenin ortasında boşlukta dursan da kendine bir zindan yaratmak. Karanlık, karanlık, karanlık... Ne kadar da yakın bize. Sus ve devam et dinlemeye.

Ellerin gökyüzüne uzasaydı ne renge boyardın onu, siyah mı? Maviye mi? Ferhat Şirin'in gözlerine boyardın bence, Şirin Ferhat'ın yüreğine. Dört duvar masmavi bir oda. Masmavi olsa da oda, bir okyanus her zaman daha güzel kokar. Daha rüzgârlı, daha tehlikeli daha boğucu da olsa, daha güzel kokar ve bu yeter öyle değil mi, çoğu zaman yaşamaya. Dinle bir ormanı, tek başına bir ovada dikilen dağ dinle. Dinle onları. Dinle toprağın gökyüzüne uzanan o görkemli kabartılarını. Dinle ve anla içindeki ağrıyı. Bir balık ol mesela gökyüzünde. Solungaçlarının morarana kadar soluk al ve uç. Bir martı ol denizin dibinde, hisset kanatlarında suyun ağırlığını ve yoğunluğunu. Hisset bir de dünyanın diğer yansı olduğunu. Aydınlık ve karanlık. Suda uçmak, gökyüzünde yüzmek gibi bir şey bu da. Ve yaşam orda yaşıyor işte. Uçtuğun suda, yüzdüğün gökyüzünde. Yani zamanın ve aklın o büyük alacakaranlığında. Ah alacakaranlık! Dipsiz ve uğultulu

Hadi sen de sus.
Sus... Sus...

sus payı

anlamı yok... düş artığı uykuların mahpus tavan arasında gıcırıyor anılar teslim aldık kırılanımıza vurmuş zamanı... sus.

ölüme ağılar ters gözüm, soluksuz ruhum sarsılıyor sesim duyulmaz gökkuşağı koptu, giderek sönüyor... sus.

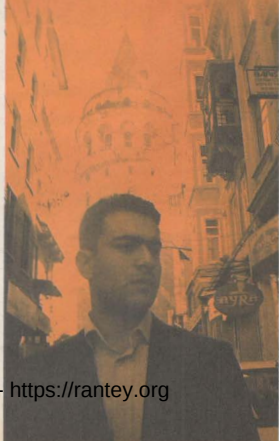
ıslanıyor günbatımı yollarda hüzün suspus italik bir yağmur unuttu kendini sokakta kulakları sağır eden bir sessizliktir sus.

payı yok vefanın, mahsus genişliyor sır bahçesi dağınık, ortasından yırtılmış kabus bir mart gibi ağıladım, yağdım sonra sus.

çıktım, kalabalık yüzümü dayadım uğursuz avuçlarıma kenar süsüdür, ellerim sırça fanus insan bilmez öldüğünü, kenarların çoğalınca sus.

sustalı bir bıçak gibi susuyoruz ölüm; yüzün yüzümdür, ört kalbimi gizlendiğimiz sis onanıyor kendini meyus

hüzünü ciltli kitaplar gibi okudum kalın suss.

ŞİİR BU MEMLEKETTE PARA ETMEZ DİYENLERE İŞTE ÖRNEK BİR HADİSE

Geçtiğimiz günlerde Artvin'deki bir mahkemede hem yargı hem de edebiyat tarihine geçmeye aday, alışılmadık bir duruşma yaşandı. Ardanuç Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen bir hırsızlık davasında sanık olarak yargılanan 'Aşık Gülhani' mahlaslı ozan K.O., savunmasını şiirle yaptı. İşin ilginç yanı, bu savunmaya cumhuriyet savcısı da aynıyla karşılık verdi; esas hakkındaki mütalaasını şiir şeklinde kaleme aldı. Mahkemenin, savcının talebi doğrultusunda karar verdiği davanın dosyası temiz incelemesi için Yargıtay'a gönderildi. Yüksek mahkemenin şiirli dosya hakkında ne karar vereceği merakla bekleniyor.

Sanıkla cumhuriyet savcısının, ozanlar gibi şiirli atışmasına sahne olan dava, Artvin'in Ardanuç ilçesinde meydana gelen hırsızlık olayına dayanıyor. Ozan K.O.'nun oğlu İ.O., Ardanuç Barajı'nın yapılacağı yerde odun toplarken, 'nasıl olsa sular altında kalacak' düşüncesiyle direkten kopardığı telefon telini dereden odun çekmek için kullanıyor. Telefon görüşmesinin kesilmesi üzerine telin koparıldığını fark eden köylüler, durumu jandarmaya bildiriyor. Mahkeme kararıyla

yapılan arama sonucunda 300 metrelik telefon teli K.O.'nun evinin samanlığında bulunuyor. Bunun üzerine cumhuriyet savcısı tarafından evin sahibi K.O. ve oğluna hırsızlık suçundan kamu davası açılıyor. Ancak olaydan haberi olmayan halk ozanı K.O., hırsızlıkla suçlanmanın üzüntüsü içinde savunmasını şiirle yapıyor. Bursa'da hastasının yanında kaldığı için duruşmaya gidemeyen K.O., mahkemeye savunmasını yazılı olarak gönderiyor.

Cumhuriyet Savcısı İhsan Özsoy da, bu şairane savunmaya aynı şekilde karşılık vererek mütalaasını şiirle yapıyor. Savcı Özsoy, esas hakkındaki mütalaasında, suç konusu olayın gelişiminden, istenen cezalar kadar her şeyi edebi bir şekilde anlatıyor. Mahkeme, savcının talebi doğrultusunda ozan K.O.'nun beraatine karar verirken, oğlu İ.O.'yu 10 ay hapis cezasına çarptırıyor. Hapis cezası 3 bin 300 YTL para cezasına çevrilerek ertelenirken, sanık İ.O.'nun temiz için Yargıtay'a başvurduğu öğrenildi.

"Savcı kelim etti mütalaayı, sıra mahkemenin, versin uygun cezaı..."

SANIKIN SAVUNMASI

Kollarım kurusun haberim varsa,
Ozan bu olayı bilmez hâkim bey.
Ozanlar dediğin halkın özüdür,
Ozanlar hırsız olmaz hâkim bey.
İçimde var benim eğlenmez sizi,
İftiradır bize bu evrak yazı,
Kültür Bakanlığı'na sorasın bizi,
Ozanların yüzü gülmez hakim bey.
Dayanamam iftiralara kahımda,
Hayat zindan oldu çile şehrinde,
Hastam var, kalmışım Bursa şehrinde,
Duruşmaya ondan gelmez hâkim bey.
Aşkılık dediğin bambaşka sırdır,
Manevi duygudur, gönülden yerdır,
Hukuk adalete saygımız vardır,
Devletin malını çalmaz hakim bey.
Çileli Gülhani diyorlar bize,
Gerçek olayları bildirdim size,
Güvendim hukuka güvendim size,
Çekmeyen derdimi bilmez hâkim bey.

Aşık Gülhani K.O.

SAVCININ MÜTALAASI

Yapıldı yargılama, hakikat bulunsun diye,
Adaletin terazisi denk tutulsun diye.
Yer Gümüşşane köyü, Ardola mahallesi,
Yıl 2004, Kasım ayının ikisi,
Ekip bakmak için arzaya varmış mahalline,
Görünce şaşırılmışlar, telefon hattının haline.
Direkler arası 300 metre teli,
Kesip almış kendini bilmez biri.
Bildirilmiş durum, inceleme yapıldı,
Başlanmış suç failini aramaya.

Şüpheler toplanınca bir evde,
Verilmiş arama kararı usulince.
Ev K.O.'ya aittir, belli,
Evin samanlığında bulmuşlar telleri.
Alındı baba-oğlun ayrı ayrı ifadeleri,
Anlaşılsın istendi, bu iş neyin nesî?
Telefon hattı çalışır, ahali konuşur,
Düşüncelî İ.O. sağa-sola koşuşur.
Dereye ağaç gelmiş, odun için ideal,
Yamaçsarp, yol yok, kolaysa in al.
Bakmış direkte asılı teller,
Telleri tutar içten, çekikten gergiler,
Elindeki ip kısa, yeterli değil,
Bozma niyeti İ.O., teller senin değil.

Hayat zor, şartlar zor, yakacak aslı ihtiyaç,
Amma Aşık oğlu, buna mi muhtaç?
Suç işlenmeye görsün, bulmaz mı adaleti,
İşte yakaladılar, evinde çalıntı telleri.
İncelendi emval, rapor ibraz etmiş bilirkişi,
Sanık İ.O.'dur bu eylemin faili.
Ey Mahkeme-i Asliye, derim ki sonunda,
Aşık K.O.'nun bilgisi yok bu olayda,
Bu nedenle delil yetersizliğinden etsin beraat,
Mahkeme huzurunda anlaşıldı bu hakikat.
Gelince sıra, K. oğlu sanık İ.O.'ya,
İsteyerek ve bilerek karşı geldikanuna,
Lehinedir 765 SK. Verilsin ceza madde 492/10 üzerinden,
uygulanmış madde 522 emval değerinden.

Kim ister ki olsun böyle bir mahkeme,
Suç isnat edelim Artvinli bir Aşığa,
Herkes hakkının hududunu bilse,
Gerek kalmayacak jandarmaya polise.
Müddetini (sani) kelam etti mütalaayı,
Sıra mahkemenin, versin uygun cezaı.

TURHAN SELÇUK - 4. BERLİN FİLM FESTİVALI ALMAN ŞİİRİNİN ANNESİ HİLDE DOMİN...

Turhan Selçuk'un "Çizdige 60. Yılı'nı gözler önüne seren *Önce Çizgi Vardı* 2003'te yayımlanmıştı Turgut Çeviker'in çabalarıyla 28 çizirin çizdiği Turhan Selçuk karikatürlerini Yaşar Kemal, Çetin Altan, Cemal Süreya, Enis Batur, Semih Gülmüş, Radi Fiş, Turgut Çeviker, Ayşe Emel Mesçi... metinleri izliyor. Türk insanını iyi gözlemlemiş, bir büyük muhalifin Berlin'deki sergisi (23 Mart-7 Mayıs) anlamıydı. Anlamıydı, çünkü son günlerde İslam dünyasında Batı'ya karşı siyasal, dini firtınaların esmesine ve protestolara neden olan Hazretî Muhammed karikatürlerine karşı da bir tepkiyi içeriyordu ken-

Gültekin Emre

anlatmaya göre odaklanmıştır hep. Kendimi neden onlara anlatmakla yükümlü sayalım? Onca yıldır birlikte yaşamamıza karşın adlarını bile doğru dürist söylemiyorlar daha ama biz onların adlarını yanlış söyledik mi, hemen uyanırlar. Turhan Selçuk, geri zihniyeti, siyaseti, toplumsal çelişkileri... Berlin'in göbeğinde sergiledi. Bu tür sağlam çıkarmalara gereksinimi var Türkiye'nin kimi önyargıları yıkmak, görülmek istenmeyen göstermek için.

Bu yıl dördüncüsü düzenlenen ve 42 filmle kendi çapında bir maratona dönüşen *Berlin Türk Filmleri Haftası'nda Pelin Batu* ile karşılaşmanın ayrı bir anlamı vardı benim için. Berlin'deki İŞ Bankası yetkililerinin Türk sinemasına yaptığı katkılarından dolayı kendisini ödüllendirmelerinin sevincini yüzünden okumak olasıydı bu zarif onun için. Benim için Pelin Batu, iyi bir şairdi her şeyden önce. İngilizce yazdığı *Glass/Cam*'daki şiirlerini *Güven Turan, Nazım Ağıl* ve *Zaferlîdiz* kazandırmıştı dilimize ve Yapı Kredi yayınlarında da (2003) yayımlanmıştı bu güzel kitap. Yurtdışında yaşamak gerekirken iki dililiğin ne demek olduğunu anlamak için. Çok yönlü bir kültür adamı olan ve bunun yanında şiirleriyle de dikkat çeken *Selahattin Batu*'nun da torunu *Pelin Batu*. Bu ilk şiir kitabını da dedesine ithaf etmiş. Şu günlerde rüzgârların şiirini yazdığını söyler söylemez merakım ayağa kalkverdi birdenbire. Kitabı için yazdığım yazıyı da unutmayan şairin şu dizelerini bir de sizinle paylaşmamda bir sakınca yok sanıyorum: "hıçkırın deniz, çatlayan yarılar, ağlayan menekşeler, sıyah başörtüler" "(Bir kadının mavi rüyasından bir tekne geçer işte o ara)", "Unutulmuş şarkılarla dolu saatlerim var" "bakışlar sütle bulanmış"...

Çünkü buralarda iki dilli bir yaşam kendini dayatılı kaç yı oldu? Bu bir bilmece değil. Ne yazık ki, bu olguyu sansatı yarıncılığa henüz taşıyamadı gençler. 2003'te Berlin'de yazdığım yazıya göre, gelecekte daha çok yazılmalı bana göre. Tay tay

durmasını öğrenecek bunca sıkı yasanın ve yaşam biçiminin karşısında, sonra da ayağa kalkabilirse yürüyecek. Bir ucuzum parlamentodayken, belediye encümeninde kararlara el kaldıranlarımız da var. Öyle ya, Şillî yazar Claudio Lange'nin dediği gibi yerdî Berlin: "Türkiye'nin en demokratik kent" ydî bir zamanlar. Şimdi dengeler burada da bozuldu ve vicdan testinde 100 soru Almanları bile kara kara düşündürüyor.

Türk Filmleri Haftası'nda Derviş, Korkuyorum Anne, Döngel Karhanesi, Kaşçı Pencere, Sen Ne Dilersen, Pardon, Ayın Karanlık Yüzü, Truwaya Karşı Üçü, Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak, Sinema Bir Mucizedir, İki Genç Kız, Cahil Periler, Dün Gece Bir Rüya Gördüm, Zıkkım Kökü, Takım Böyle Tutulur, Bir Başka Lig, 5. Kat, Daima İleri, Bozkırı Düşü, Almanya Rüyası, Muhsin Bey, Sigortacı... yeter, yeter... Kısa metrajlı filmlere de sıra gelsin hele. Sinemayla Politika Arasında" başlıklı bir açtıkorum, klanet üstadı Hüsnü Şenlendiril'din konseri... Berlin'de tam bir *Türk Filmleri Haftası* rüzgânı estî ilkyaz arifesinde.

Ben nerden nereye geldim?

Öyleyse yola devam.

Berlinli ressam şairleri hep merak eder dururdum. Bizde *Metin Eoğlu, İhan Berk* (kendini ressam saymaz), *Oklay Rifat*'in resim yaptıklarını biliyordum. Elbette *Nâzım Hikmet*'in de. Sonra *Hulki Akınç'un* açtığı *Şoför Aynalın Aynalık Yollan* (sani-

di içinde bu sergi. O, Batı'nın eleştirisinin de yeraldığı karikatürlerde toplumsal, kültürel ve siyasal çelişkileri ömrü boyunca gözler önüne serdi durdu. Karikatür, yalnızca gırgır geçme değil, çelişkileri parmak basma sanatıdır da aynı zamanda. Kın ve nefret yerine ve Batılının yaptığı gibi iki yüzü bir anlayışı buluşturuyor onun çizdikleri.

Batı, her zaman, kendisinden geri olduğuna inandığı ülkelere ve insanlara hem acımasız davranagelmıştır hem de üstünlüğünü kanıtlanmanın hazzını yaşamıştır. Özgürlük kendi anladığı anlamda özgürlüktür onun için, karşısındakinin engeliği, ne, kültürüne saygı gösteriyormuş gibi davranmasının altında Avrupa olmanın gururu yatar. Turhan Selçuk'un alçakgönüllü ve tutarlı mantığı Batılı insanda neyi değiştireceğini merak ediyorum. Yurtdışında yaşayan Türklerin Türkiye'de olan derneklerin etkinlikleri özer Avrupa'da

KANAT ALIŞTIRANLAR

Adnan Özer Atölyesi

MAHMUT CELALOĞLU

EĞİK YAZILAR

Eğik yazılar yazarken melekler göğsüme
Vagon vagon kan akardı damarlarımdan
Bir evi geçen trenler denizler üstünde
Acı bir ses damlardı musluklarından
Büyük gürültüler çekerken beni kendine
Deli deli yağmurlar yağardı çatlaklarımdan
Bir kedi susarken bütün bir şehri baştan sona
Bense o kediyi konuşurdum bütün suskunluğuma
El fenerigibi kalırken yorgan altında hayallerim
Saçma sapan rüyalarda harcanır giderdi gülüşlerim
Bir gizi beslerken en tehlikeli gerçeklerim
Acımacak bir hali vardı bütün geçmişlerin
Gözlerin diyordu okuduğum son şiir
Dertsiz ırmakların akışı gibidir gözlerin

HASAN ÇAPIK

UNUTULMUŞ BİR DUYGUYU ANIMSATYOR OZAN

'Okumalardan..'
Unutulmuş bir duyguyu
animsatıyor ozan:
Suların sürükleyemediği
kurşunların parçalayamadığı
hainlerin lanetleyemediği
felsefeye kendinde şey gibi
bir duyguyu
devinir kendi evreninde
evrenini anlamışlar içinde.
Bu duyguyu
onu anlayamayanların
anlamadıkları için de
karşı durup ona
giyotinler zincirler zindanlar
sularsürgünler zulümle
yaratılmasına
Bu duyguyu
onu anlayanların
anladıkları için de
yaşayanların
karşı durup diğerlerine
barışı, ayrılıksız birleşmeyi
kardeşliği aşkı ve haykırışı
yaratılmasına neden olmuş.
Bu duyguyu
devingeni olmuş tarihin
durmadan.
Bu duyguyu
cellet hesabından kan sızaan
dövüşenlerin kendilerini aşan sesleriyle
sesledikleri ölümlükten
özgürlük
ötesiyok!

RECEP ŞENER

KÜL ZAMANI

Murat'a
kül günlerinden geçiyoruz şimdi
şal gibi üzerimizde duruyor acılar
neye dokunsak bize benziyor artık
bize benziyor yaşadığımız aşklar
bak bu bizim yüzümüz
büyüdükçe kınlan
bu köşe başını tutmuş yüklü bir akşam
bizim yalnızlığımızdırışte, bu
mavi bir yangını, bitti.

FERDİ UÇAR

HARÇ

çatılara yuvalanan serçeler konar
pastel boyayla çizip duruladığım pencereye
yağmur buradan denize akar hep
Yamanlar İzmir'e gizli yokuş
aynı bıçakları taşıyoruz kirpiklerimizin arasında
kara bir sürme lekeden bu kesik
bu hengâmeyi dizginleyen tek esas
göz gözde ibadet
kırık el arabalarına doldurduğum harç
karılımsız yalnız anılarım
inşaat şarkılarında tuğlaların arasına
eskimiş keşkeler bırakıldığında
nasıl becererim yalnız
bir ömürlük zamana çiviliyim
hızlı akıyor su
bir küreklik keşkeyim

BEYHAN BEKTAŞ

GECE SESLERİ

gece sesleri
gecenin yılmaz nasibiyim
yaşamdan akan
kervanlar, hanlar, hamamlar geçtim.
gecenin göz kırpması
bana açılan kapı!
karanlığa sirayete ettikten
mekân şimdi gecedir
iştirak eder silüetime.

gece sesleri

III
hazan mevsimleri savruk
gençlik çok uzakta
içteki matem
kedi kedi uykuları
yeniden yitimiş kadın
siler sükütu

AZİZE HANIM VE HADİSE BEY MESELESİ

"Dölyatığma düşeli tam yirmi hafta oldu. Artık elin ayağın belirmiş olmalı. İlk başta tüm ceninler dişiyim biliyor muydun? Ama artık senin organın çoktan belirmiştir. Uzun, güçlü bir organın olacak, şimdiden söyleyeyim sana, şanslısın."

Azize Hanım, altmış bir yıl boyunca diz dize yaşadığı Hadise Bey'in koltuğunda eli karnının üzerinde yaklaşık kırk dakikadır böyle kendi kendine konuşuyordu.

Hadise Bey'in sessiz sedasız ölümünün üzerinden yirmi hafta geçmişti. O sessiz ama acıklı ölüm-hadisinen olduğu gece de Azize Hanım aynı pencerenin önüne oturmuş, Bebek sahiline yansıyan ay ışığını karşısında sabah namazına kadar dalıp gitmişti. Başının tam üstünde bir yerlerde Hadise Bey'in bu pencereden bakıp resmettiği Aşıyan manzarası, üzerindeyse altmışıncı evlilik yıldö nümülerinde hediye ettiği lacivert kadife sabahlık vardı. Ayaklarına, her zaman yatağın yanında bir yerlerde duran koyugri renkli ev ayakkabılarını geçirmişti. Yaşlı kadının o hazin nisan sabahında gördükleri, iktisamlı boğaz manzarasının ötesindeydi. Sabah namazıyla beraber şiddetli bir yağmur yağmaya başlamıştı ki, Azize Hanım yataktaki nefessiz yatan Hadise Bey'i anımsadı.

Öyle uzun süre oturmuştu ki o koltuğun tepesinde, doğrulması birkaç dakikayı buldu. Omuriliğinden kuyruk sokumuna, oradan da beline kadar inen ağrıyı önemsemedi. Yaşlıktan, hastalıktan bahsetmeyi sevmeydi onlar hiç. Yaşam bunu kaldırmazdı. Onlar yıllar yılı Farsçada yuva anlamına gelen, parkında Orhan Veli heykelinin bir martıya boğaza karşı oturduğu Aşıyan'da; yokuşun en keskinleştiği noktada ölüm ne kelime yaşlandıklarını bile telaffuz etmediler. Ağzına kadar blü dolu Aşıyan Mezarlığı'nın önünden, bakmadan geçtiler. Kışları durmadan buz tutan yokuşu, sadece birbirlerine tutunup çıktılar. Kırk senelik doktorları Ruhi Bey'in baston kullanma önerisini, anında reddettiler.

Tam da o sabah, Azize Hanım'ın Hadise Bey'in cansız bedenini yataktaki unuttuğu gecenin sabahında Aşıyan'ın tepesinde gök yerinden oynadı. Bahçedeki yaşlı çınarın cama vuran dalları bile fazla dayanamayıp kırılıp döküldü. Mentesi gevşemiş demir bahçe kapısı, düşen dalların arkasından öylece açılıp kapandı. Aşıyan Mezarlığı'nın üzerinden pek de alışılmadık bir uğultu yükseldi.

Odaya geri dönmeden banyoya uğradı yaşlı kadın. Dağılmış saçlarını fırketeyle topladı. Birkaç saniye de justera vapuru bu topuza Hadise Bey'in ölümüne, kızına soğan kabuğu rengindeki rujunu

sürdü, ellerine de gül kuru kokulu kremi. Banyo aynasının önünde duran Rebul marka lavanta kolonyasını aldığı gibi Hadise Bey'in yatmakta olduğu yataktaki odasına gitti. Boylu boyunca yatan cansız bedenini yanına oturdu usulca. Soğuk dudığına sıcak bir öpücük kondurdu. Sonra da lavanta kokusuna boğdu soğuk ve çıplak bedenini.

Katılmayı reddettiği cenazenin ertesi günü erkenden uyandı Azize Hanım. O sabah diğer sabahlardan çok farklıydı. O farklı bir kadındı; Hadise Bey'in yanında olduğundan farklı bir kadın. Hadise'siz yepyeni bir tarihin ilk gününde göğü yere indiren yağmurun ardından yer yer parlayan şehri; lekeli camların arkasından doyasıya seyredecekti. Büyük nireli, büyük dedeli toplanmış on kişili bir aileyi yüksek tavanlı, büyük pencereli odalarında rahatlıkla yaşatacak, gösterişli oğlen bir zevkle döşenmiş o koca evde, altmış bir senenin ardından tek başına geçireceği ilk güne taze sıklımış portakal suyuyla başladı. Bundan sonra dokuz ay boyunca, sonra da karnındaki küçük oğlu Hadise'yi süttten kesene kadar, yediklerine içtiklerine dikkat etmeliydi. Hadise Bey artık onun hiç doğurmadığı çocuğuydu ve dölyatığına dün düşüvermişti.

Akşama taze lüfer yiyecekti; Hadise'nin en sevdiği biçimde fırınlanmış koca bir parça lüfer. Üstüne de yeşil fıstıktı; Koska helvası ya da Bebek Badem Ezmecisi'nin portakallı ezmelerinden. Teytense "Sevemez kimse seni benim sevdiğim kadar..." yükselecekti.

"En sevdiğin müziği koydum; en sevdiğin yemekleri yerken dinlememiz için. Hani hafta sonu aldığımız ezmeler vardı ya; şekerin çıkar diye bir tane yedirmiştim; onlardan da yiyeceğiz. Hem de isteğin kadar. Ben yiyeceğim, sen de yemisi olacaksın. Rahminin içine düştüğünden büyümek için benim kanımla beslenmen gerekiyor."

O günden itibaren Azize Hanım'ın düzenli mide bulantıları başladı. Gördüğü kabusların ardından uykusundan uyandı ve yanındaki boşluğa bakakaldı. Her gece bir öncekinden daha tatsız, daha uzun geçecekti. Bu böyle dokuz ay on gün devam etti. Ne zaman Hadise Bey'in doğum vakti geldi, o zaman Azize Hanım'ın içinden bir şeyler kopup gitti. Ölüm doğum karşı birbirine. Bir ömür boyu hasretle beklenen o an Azize Hanım kavuştu Hadise'sine. Kadının cansız bedenini almaya gelenler şahit oldu yeni doğum yapmış bedene.

YAZMAK TUTUMLULUKTUR

Tümcelerini, atılabilecek gereksiz sözcükleri bulmak amacıyla da okuyun. Yazmak... Evet; anlatmak için dolup taşmak-tır ama, yazıp bitirdikten sonra da, üstünü çizme çize fazlalık-ları ayıklamaktır. Sağlam yazı, sıkı yazı, tutumluluk ister.

Şöyle oyunlar oynayın: Yazdıklarınızdan kimi tümceleri, hat-ta bölümleri atın. Anlatınız yine de anlaşılıyorsa, o atıklarınız gereksizdir demektir. Tümcelerinizden kimi sözcükleri atın. "San renkli," "mavi renkli" demeyin, "san," "mavi" deyin...

"Hissetmek" çoğu kez tek başına kullanılmaz Türkçede. "Nerden anladı?" sorusunuz "hissetti," gibi bir yanıtı olabili-r ama, çoğunlukla gerekmez "hissetme" sözcüğü. Şöyle: "Mutlu hissediyordu," gibi bir anlatım yoktur bizde. Burada, "kendini" sözcüğünü kullanmadan kullanamayız "hissetme"yi: "Kendini mutlu hissediyordu." Bu anlatım, hiç olmazsa dil kuralları ba-kımından dlizgündür; ama Türkçenin olanaklarını yansıtması bakımından, gündelik dilden bile ilkelidir. "Mutluydu," yeterli-r, eğer mutluluğu yanlışlıkla "sevinç" yerine kullanamışsak.

Dilin tadını kaçırmaksızın, sözcüklerin, olabildiğince Türkçe-sini yeğlerseniz, örneğin, "İhtişam" yerine "görkem" düşünür-seniz; "muhteşem" yerine "İhtişamlı" demek gibi çok yaygın yanlışlardan, kendiliğinden kurtulmuş olursunuz.

Yazdıklarınızı Okutun

Yazılarınızı başkalarına sesli okutun; parasız kullanımınıza sınırsız sayıda sunulmuş virgüllerden ne kadar az kullandığınızı göreceksiniz. Yanlış okumayı engelleyecek duraklar oluş-turmayı savsaklamayın ki, yazınız su gibi aksın. Başkaların-dan dinlerken, birçok tümcenizin söz dizimini de değiştirmek zorunda kalacaksınız; çünkü onlar bir türlü sizin okuduğunuz tonlamayla okumayacaklar. Böylece tümcelerinizin, istediğiniz vurguları yansıtmadığını göreceksiniz.

Yayınlanan Öyküler

Yayınlanan öyküleri kusursuz sanmayın. Onlar, tüm kusur-larına karşın, yayımlanma çitasını atlayabilenlerin en iyileridir. Onları size kusur olarak görülen özelliklerini saptayın ve aynı yanlışları, kendi yazdıklarınıza yapmamaya çalışın.

Bir arkadaşımız, değerlendirmelerde gerçek adıyla değil, mektubunda bize İlettiği takma adıyla seslenilmesini istiyor. Gerekçed adlarının bilinmesini istemeyenler, kendi seçtikleri takma adları İleterek, o adlarla seslenilmesini de isteyebilir-ler. Ama öykünün yayımlanırken de o takma ada razı olmalıs-ınız. Bana sorarsanız, maskesiz dolaşmak en iyisi. Şuraktaki birlikte bir güzel sanat çabasının içindedir.

Zübeyde Ayaz / Antalya

Sonunda yeni bir öykü gönderdiniz. Sevindik. Kâğıdın üze-rindeki, öyle öznel ve okunaklı bir el yazısı ki, mutfaktaki ya-yıncının "makineyle yazın" deme refleksini çok ediveriyor.

Öykünüzü yayımlamayışımızın nedeni, kişilerin ve konuş-maların yer yer karışması. Öyküde olup biten olayların yete-rince anlaşılmasını... (Özellikle girişte ve ilk iki sayfada.) Hangi sözü kim söyledi? Karşılıklı konuşmalarda, aynı kişinin konuşması sürerken satırbaşı yapmayın; sözü başkası al-mış gibi anlaşılıyor. "Gelip, bakıp, kalkıp..." gibi fiil çekimlerinden sonra öykü kişinin konuşmasına geçiyorsanız, sonunda "de-di" demek zorundasınız; yoksa tümceyin akışı havada kalıyor

ve yazı anlaşılmazlaşıyor.

Sevdiğiniz sözcüklerinden, kaçınılmaz değillerse kaçınm.

Seyyir satıcıları işlerine "seyyarcılık," birbirlerine de "seyyar-cı" mı derler? Öyleyse bir diyeceğim yok ama, biraz "kasapçı-lık, bakkalcılık" tuhafılığına benzemiyor mu?

Bu öykünüzü yeterince dindirmemişsiniz sankil... İyice soğuttuktan sonra bir daha işlemeyip sıcak sıcaklığına gönder-mişsiniz gibi... Gözleminiz yine çok iyi... Diyaloglarınız da... Başka öykülerinizi bekliyoruz.

Yılmaz Güner / İstanbul

"İnsan Yalnızken Bile..." de öyküye epeyce yaklaştırmışsınız. Bir buçuk sayfalık öyküde, "o, eş, oğlu" denen öykü kişileri, birden, "Hamit, Suzan, Cevdet" oluyolar. Neden? Anlatımda-ki bakış açısında hiçbir değişiklik olmayınca, öykünün kısalı-ğı, bu değişikliği kaldıramıyor.

Birden söz ederken konuşturacağınız kişi o değil de bir başkasıysa, iki nokta üst üste (:) koymayın; o son tümcede anlatmakta olduğunuz kişi konuşuyor gibi anlaşılır.

Sizin konuşmanızın gençlerince hâlâ "sual" sözcüğü var mı? Hem de karşılıklı konuşmalarda?..

Tümcelerini yalnızca ölümlerle ve arındıklarilerle değil, tek olarak da okuyun; anlamlarını sorgulayın. "Tek başına yalnız ol-mak da, yalnızlığın keyfini kaçırıyor," gibi başka tümceleriniz de olmasaydı, öykünüzün yayımlanmasına az kalmıştı.

Çok yazın, çok dindirin; dindirmişleri düzeltin, yeniden yayın... Bize en eskileri gönderin, en soğumuşları...

Armes Çelik / Bursa

İstedığınız üzere, takma adınızla sesleniyoruz. "Yatak Oda-sı" adlı öykünüz başkaları da ilgilendirir bir bakış açısına kavuşamamış ki!.. Bir genç kız yatakta yüzüstü uyuyan son sevgilisini düşünürken, sokakta önceki sevgilisini naralan duyuluyor. Yazdıklarınızda, "İyi de, bize ne bundan!" dedirt-meyen sonuçlar elde edene değin arayışa devam...

Ekleme ya da yamalı değilse, çarşaflarda pek sökülmez. Ayak basparmağının girmeye çalıştığı delik, "sökük" değil "yır-tık" olmalı.

Öykü kişilerinizin onca emek ve zaman verdiğini o sol parti-lerde, alatacak başkası hiçbir şey yok bir gerçektir?..

Sertifika konusunu, Adnan Özer'in köşesinden izlemeli-siniz.

Özlem Özyurt / İstanbul

Bana "Azize Hanım ve Hadise Bek Meselesi" adında bir öykü gelirse, ne diyeceğimi birçok arkadaşım kestirebilir. Derim ki, öykünüzün içi/anlaşılması/esprisi gerektirmiyorsa, öyküle-rinizi başkalarının öykülerine yaslamayın. Onlara, ayakta du-rabilecekleri gücü kazandırm, sonra onlar kendi kendilerine ayakta dursunlar. Ya güvenmeyeceğiniz bir yapıtı hiç yapma-yın ya da yapıtınıza güvenin. Evet, daha ilk yalnız başına yü-rüme günlerinizde bile... Uçmak için kanat alırken bile... Düşüp ölmek yok ki sonundaki... Olsa olsa dizi niz ol olur, bir sonraki denemenizde çoktan geçmiştir.

Yine de, dilinizin düzgünlüğü ve yakaladıklarınızın özgün-lüğü sayesinde, yayımlanma sırasını ikinci kez alıyorsunuz; kutlarsız.

KACAK AKTİF

BÜYÜK PLATONİK

Kalimdeki yoncadönersaçarher gün
Kalimdeki boğuk ağlatır her gün
Ben bir çöp sense bir melek
Baktım ki tek aklıma sürükledim
yazık

yazık
Ben sanırım ne olduğunu buldum
Çok çok acıdır söylemesi
Ama kalimdeki yoncaların sebebi
Büyük platonik aşk gemisi

Haziran 2005 Ayşegül Karaali (30)

28.12.1995

Ansizin

Kinliyeriyor hayatı ansizin en tenha yerinden... Öyle yazmışsın yakalanıyorsunuz ki... Dağları her bir parça, avuçları kanatıyor. İnce ince çizikler bırakıyor yüreğinize... İç cebinizde taşıdığınız umutları savuluyor bir bir, yanına serin rüzgarları alarak... İç boşaltmışsınız kelimelere kalıyor geriye... YAŞAMAK... Köpürüyor hayatın ipi ansizin. Hani sıkı tutduğunuz, dahası öyle sandığınız o incecik, narin, kılınan ip kaçveri-yor elinizden... Ardından yumak yumak sarıldığınız düşünceri çözülüyor tek tek... Yer çekiminin ağırlığına dayanamayan düşünceleri, taşımaktan yorulduğunuz düşüncelerinizi de ekleniyor... Hafifliyorsunuz sanki... Ama öyle ağırısını kışladın... Henüz bilmiyorsunuz... Kaçveri-yor hayatın ışığı ansizin, en kararlık yerinden... Kuyrukluyluğid hızında parlayıp sü-nüveriyor sonra gecenin ısırlılığında. Gü-neşe dair ne varsa bildiğiniz ve aya dair söyleyebildiğiniz... İşte bu oluyor ay-dınlığa aittir cümle... Kaçveri-yor ha-yat ansizin sizden ve suretinden... En gerçek gibi durduğu sanılan gölgenizden... Hani dokunabiliriz hayata... Uzatsanız elinizi tutabiliriz ellerinizden... Hani o kadar gerçek... En olmaz öykü-lelerini anlatırdınız ona. Ve o sizi dinler-di... Sükutla... Ağladınız kimse görme-den, kimse görünmeden de, gecenin içine akıtığınız göz yaşlarınızı, usulca omzuna yaslandığınız hayat silerdi... Ve hayat size hep güzel şeyler dilerdi... Siz dualar gönderirdiniz zarfız, isimiz... O usulca hep AMN derdi... Kaçveri-yor ha-yat ansizin... Sormadan, gitmeye müsa-a-de var mı demeden... İznisiz ve izsiz... Küçük bir an, çok küçük bir an yetiyor aynığa... Hani hayatın içindediniz? Su-suveri-yor hayat ansizin... Değil mi ki en çok konuşmak en çok susmakta vardır. Ve sükut ancak hayat kadardır... Harfle-re başlıyortek edis... Sonra kelimeler... Sonra cümleler... Ve hayatın bağına sap-lı ince bir keder... Hayat sessiz, siz çare-siz... Gerçek bu gerisi yersiz... Solu-veri-yor hayat ansizin en renkli yerinden... İçinden mevsimlergeçen resimler yitili-yor... Hatmı kırmızı, papatyası sansi-tur-kua-z mavisini bütün renklerlekarıyor... En neşeli maviler terk ediyor kıyılar... Yeşil-leri-nin soyunuyortüm açılıyor... Ve güneş alıca kararlılıkla doğuyor... Geriye renginiyitirmişrenkleri kalıyor... Yetmiyor elinizdeki geç renkleri geri getirmeye... Apansız soluyor hayat... Geç kalıyorsu-

nuz... Tual ve siz... Baharı bekli-yorsunuz... Dokunuyor hayat ansizin en ağırlıklı yerinize... Ellerinizde solu-yor güller... En savunmasız anlarda ya-ka-lıyor siz... Ve en zayıfyerinden vuruyor günlerinizi... Dokunulmazlığımıza do-ku-nuyor, yarıbaşınıza sokuluyor... Anne gi-bi, sevgili gibi... Hüzün damtan birşilin son mısırası gibi... Dokunuyor ve çekip gidiyor... Sizi kendinizle bırakıp, sizi ha-yatsız bırakıp bir ihanetdaha omuzlayıp gidiyor... Unutuyor hayat sizi an-si-zin... Bütün hatıralarına inat... Kapıla-nız ve pencereleriniz sonuna kadar açık, bağıyorsunuz... Ben buradayım, siz be-ni görmüyorsunuz... Haykırışlar ve yalva-rışlar... Nafise... Unutmak isteyince unu-tu-yor hayat bile... Küçük anları küçük-clikanlar. Sizin yaşadığınız ya da siziya-şayan... Bir bütüne ait parçalar... Sizin anladığınız ya da sizi anlatan... Topla-dığınız siz bile yapamayan ve bazen siz-den fazla çıkan... Yaşadığınızı zannedip aldandığınız, içinde olduğunuzu varsay-ıp, bir o kadar dışında kaldığınız, dün-leriniz, bugünleriniz, yarınlarınız... Bir tek kelmeye sığın onca yıllarınız... HAYAT... Bilmez misiniz ki ansizin...

Berfa Özkaya

Genç Eleştirmen 7. Kez Buluşuyor!

Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü'nün 2000'den bu yana düzenlediği Genç Eleştirmenler Sempozyumu bu yıl yedinci kez gerçekleşecek. 8-10 Mayıs tarihlerinde Ankara Adnan Ötügen İli Halk Kütüphanesi'nin konferans salonunda yapılacak etkinlikte bölü-mün yüksek lisans ve doktora öğrenci-leri Türk edebiyatının çeşitli dönemleri, türleri ve yapıtları hakkında toplam 33 bildiri sunacaklar. Etkinliğin şirle ilgili bölümünde Osmanlı edebiyatında ha-milik geleneği, Garip şiiri, Ahmet Ham-di Tanpınar'ın şiir eleştirisi, yeni Türk şiirinde vatan, memleket ve taşra so-runsalı tartışılacak; Nâzım Hikmet, Edip Cansever ve Sezal Karakoç'un şiirleri değerlendirilecek; Can Yücel'in Sha-kespeare çevirileri üstünde durulacak. Öyküyle ilgili çalışmalar arasında öykü-cülüğün 1950'live 1990'li yıllardaki ko-numunu değerlendiren, ayrıca Fünzan ve Vüsal'at O. Bener'in yapıtlarını ele alan bildiriler bulunuyor. Mizah edebi-yatı hakkındaki bir bildiride İl Bey'in mizah anlayışı yorumlanacak. Etkinli-ğin romanla ilgili kısmında ise ilk Türk-çe romanlardaki kadın imgesi ve Tan-zimat dönemi romanlarının yorumu hakkındabilirdiler yer alacak. Sempo-zyumun bu bölümünde Cumhuriyet ön-cesinde doğmuş olan romancıların Hüseyin Rahmi Gürpınar, Safvet Nizih, E. Mahmut Karakurt, Safvet Ziya ve Kerime Nadir'in bazı yapıtları tartışıl-cak. Yakındönem romanlarıyla ilgili çalış-malarda ise Cem Akaz, Erendiz Ata-sü, Oya Baydar, Veddi Çiracoğlu, Ha-kan Erdem, Atilla İlhan, Sema Kaygu-suz, Orhan Pamuk, Elif Şafak, Söle Yüksel Şentler, Ayfer Tunç, Vedat Tür-kalve Sadık Yemil'in bazı romanları ele alınacak. Her gün saat 10.00-17.00 arasında yapılacak olan etkinlik bütün edebiyatseverlere açık.

LeMan

Kıbrıs çıkarması

Mehmet Çağcağ

Tuncay Akgün

Güneri İçoğlu

Ahmet Yılmaz

Can Barslan

Kaan Ertem

Bahadır Boysal

1. KKTC ULUSLARARASI KİTAP FUARI

6 - 14 Mayıs 2006

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
CADIR FUAR ALANI

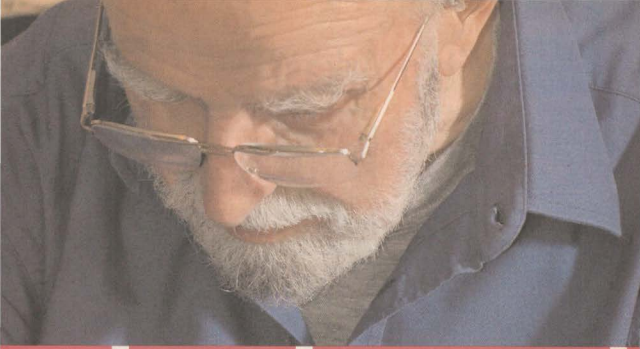

Yayın Konya Fuarına A.Ş.
www.knyap.com.tr

Konya Kitap Fuarı

www.knyakitapfuari.com

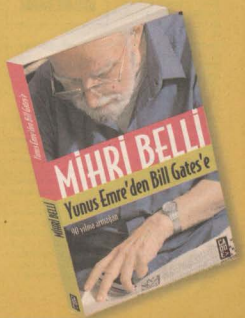
20 - 28 Mayıs 2006			
KTO - Konya			
Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.
Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.
Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.
Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.
Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.
Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.
Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.
Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.	Yayın Konya Fuarına A.Ş.

MIHİRİ BELLİ

Yunus Emre'den Bill Gates'e

90 yılına armağan

Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir-İstanbul
Tel: 0.212.292 95 65 • cadde@leman.com.tr
(Toplu sipariş alınır)

Kitap Arkası

KAKAKCI ŞAHAN BEKİR YILDIZ İSKELE YAYINLARI

Kakakçı Şahan "İnsanlığı eğiten kitaplar" arasında sayılmalı

Bu başlık çok büyük bir değer, edebiyat ölçütlerini de aşılıyor. Unesco bu başlıktaki daevrensel kitaplıklardan birini yapı; 100 kitaplık bir

listeyayınladı. Bu listede Bekir Yıldız'ın Kakakçı Şahan'ı görseydim benim için büyük bir sürpriz olmazdı, onu düşünürdüm. Bu sayının katlarında ise, neden yok, diye öfkeye kapılır, hüznülenirdim.

Kakakçı Şahan, özgün, başanlı bir öykü kitabı. "Memleket hikâyeciliği" ile başlanan çağdaş Anadolu hikâyeciliğinin kilometre taşlarından biri. Bunlar doğru ama bir şey ifade etmiyor, çok da genel. Sözü edebiyat ile sinema sanatına dayalı modern anlatım bir arada. O zaman da Bekir Yıldız'ın gerçekçiliği ayrı bir tarz olarak seçiliverdi ki. Kimin aklına gelir, cümle ve görüntü, böyle bir sinerji. Cümle ve görüntü: otantik olan ile modern teknik...

Yıllar önce okumuştum, otuz altı yıl olmuştun, beni eğiten kitaplardan biri.

Edebiyat niteliklerini hepimizin anlayabileceği öyküler var içinde. İyi edebiyat, ama herkes anlıyor, hatta herkes eleştirisini yapabilir. İşte bu büyük sanat, ve de zanaat.

Adnan Özer

TELEKİZ JEANNETTE ANGELL CAN YAYINLARI

Telekiz, birebir yaşıyan-telektan sonra yazılmış bir roman. Jeannette Angell,

üniversitede sosyoloji, tarih, antropoloji dersleri vermekteydi. Birlikte yaşadığı erkek arkadaşı, birikmiş tüm parasını alıp ortadan kaybolunca, yaşamı tümden değişti. Gündüzleri öğretim üyelliğini sürdürürken, geceleri telekizli yapılmaya başladı. Üç yıl sonra eski yaşamına geri döndüğünde, toplumun telekizli ile ilgili yargılarının tümden yanlış olduğunu düşünüyordu: "Telekizlerin da ahlak kuralları vardır. Aramızda Demokratlar, Cumhuriyetçiler, Bağımsızlar, Sosyalistler, Liberaller bulunur. Kimi kimi küçük hayvanları severiz. Ne seks manyağız, ne de nefmofan. Biz de ilişkiler yaşıyan, güven veririz, sır saklarız. Bizler de birilerinin kızı, kardeşi, annesi ya da eşidir" Bu roman- da anlatılanlar, 1990'ların ikinci yarısında Boston kentinde yaşandı. Yazarın adı dışında tüm adlar değiştirildi, ama

JEANNETTE ANGELL TELEKİZ

karakterlerin hepsi gerçek

AMA ÖYLE HAKAN KARAHAH ALFA YAYINLARI

Gemşikleyle yüzleşme cesaretini göstermiş olamıyız var mı? Bugün olduğunuz yerde bakınca yaşadığınız hayatı acısıyla tatlılıkla gözden geçirmek kolay mı? Bunu yaparken insan kendisi ne karşı ne kadardırüst olabilir?

21 yılını finans sektöründe geçirdikten sonra en tepedeyken herşeyini elinin tersiyle itip 'kendisi istediği gibi' yaşamayı seçen Hakan Karahan, hayatın onu getirdiği

yerden geçmişine, bugünüme, hayata, ölüme, işe, aşka, paraya, politika, evliliğe, sekse ve aldatmaya bakışını sorguluyor. Üstüne üstlük öykü tadında kaleme aldığı bu dört denemede kendi iç dünyasındaki hesaplaşmayı okurların gözleri önünde yapma cesaretini gösteriyor.

SU VE DÜŞLER GASTON BACHELARD YKY

"Çünkü suyun sesi, aşkın, ihtirasın sesinden kuvvetlidir. Karanlıkta su sesi insanın içindeki ölüm mayasının dilini konuşur."

A. Hamdi Tanpınar, Huzur.

Kimisi için bir beşik; fırtınalı bir gecede doğmuş kimisi ikizini dalgalarda buluyor; kimisi Opheleia, kimisi Narkissos... Gaston Bachelard suyun gizemine kulak vererek, okuru maddenin imgelemini düşünmeye çağırıyor. Bir düşünür, ozanların rehberliği içinde, düşlere dalyor. Kakak ingeler yaratan pırl pırl sular dan, sözlenleri doğurmuş karanlık sulara, suyun imgelemini dile getirmeyi deniyor. Aydınlık suların serapları, durgun sular,

karmaşık sular, anaç sular, gecenin suları, tatlı bir çatal dilli su, suyun sözü... Dinleyelim.

SABIRSIZ YÜREK STEFAN ZWEIG CAN YAYINLARI

Sabırsız Yürek, özellikle düşsel ve tarihsel karakterler üstüne yazıldığı yaşam öykülerini tanıdığımız Stefan Zweig'in tek romanıdır. Freud'un öğretilerine derin bir ilgi duyan Zweig'in bu psikolojik romanı, acıma duygusunun nelele yol açabileceğini, insanı nasıl çatışmadan çatışmaya sürükleyebileceğini anlatan bir başyapıttır. İki tür acıma duygusundan söz eder yazar: "Birincisi, duygusal ve zayıf olanı, başka birinin yaşadığı felaketlerden kaynaklanan acı ve hüznünden olabildiğince çabuk kurtulmak için çrpınan bir yüreğin sabırsızlığıdır. Diğer, tek gerçek acıma duygusu ise duygusal olmayan, ama yaratıcı

olan, ne istediğini bilen; sabırlı, gücü yettiğince, hatta gücünün bile ötesinde katlanmaya ve dayanmaya kararlı olunan acıma duygusudur." 20. yüzyılın kült kitaplarından biri olan Sabırsız Yürek, insanca duyguların savaşın deşeti karşısında allak bullak olusunun romanıdır. meylet paranın ıktıdarını sorgu-ya çeker.

ASK İMİŞ HER NE VAR ALEMDE ABDÜLHAK ŞİNASI H-SAR YKY

"Divan şiiri, edebiyatımızın bir has bahçesi gibidir. bu zaman ve bu iklim içinde her his ve her fikir, klasik bir zevkle duyulur, incelmis bir üsluba yazılır ve üstada bir eda ile söylenir. Öyle ki bu edebiyatı, vezin ve kafiyele içine gönüllerinin, ruhlarının

seslerini neylelere üfler gibi üfleyle üfleyle büyülmüşlerdir. İşte böyle her mısra, erişmek istedikleri kemal bulunca, onlar da "Eş-şu" böyle söyler söz söyleyince" derlerdi. Her mısraları bir icmal olan bu klasik şiirler hiçbir zaman acele ve ihmal ile değil de her zaman dikkat ve itina ile okunmak isterler".

BİR UZUN MEKTUP OKTAY TAFTALI CADDÖ YAYINLARI

Sanki, başka medeniyetlerin görünmeyen düşüşüne polisi bizi sağ ve sol ikilemine, yeşillere, liberele, "İlmî" İslam'a, vs. hapsedmiştir. Kısaca: evrensel sorunlara kendimizce yerli çözüm üretmemenin, kendi mazumiyetimize ecebe gözüyle bakmanın acizdir bu.

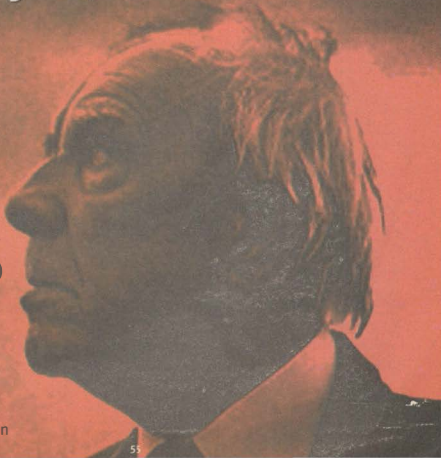
Bize, enternasyonelleşen, özgürleşen, değişen, dünya vatandaşları olun denilirken, tüm bunların gerçekleşme adresi olarak, sadece kendi kültür medeniyetinin gösterilmesi ne kadar ahlâkîdir. İşte ben bu sahtekarlığa direnmekten söz ediyorum.

“Doğduğum yıl 1899’dan beri,
dışbükey asmanın ve derin sarnıcın ardından
delik zaman, bellekte kısa olan
bu dünyanın görünür biçimlerini çalmakta benden.”

Sonsuzluğun Şairi

Jorge
Luis
Borges

KÖR ADAM

I

Değişken dünyayı sıyırdılar üzerinden,
yüzleri, geçmişteki gibi yerinde duran.
Yakın caddeleri, bugün birbirinden uzak.
Ve içbükey maviliği, geçmişte sonsuzca uzanan.
Kitaplardan ona kalan, belleğinin
izin verdiği bir unutuş biçimiyle
aklında kalan formül duygusu değil;
birtakım başlıkların yansıdığı.
İniş çıkış gözlüyor beni. Her adımım
düşüş olabilir. Ağır aksak
tutsağımı uyku dolu bir zamanın,
açığa çıkarmayın şafağını, seherini.
Gece. Yalnızım. Buna benzer dizelerle
yaratmalıyım yavan evrenimi.

II

Doğduğum yıl 1899'dan beri,
dışbükey asmanın ve derin sarmıcın ardından
delik zaman, bellekte kısa olan
bu dünyanın görünür biçimlerini çalmakta benden.
Günler ve geceler törpülediler profilini
insani harflerin ve sevilen yüzlerin;
boşuna soruşturacaklar bitkin gözlerim
bomboş kitaplıklarını ve okuma odalarını
Mavi ve kırmızı, şu anda bir bulut
ve bir çift yararsız ses. Bahçede içime çekiyorum
dostları, hüznülü bir gülünü karanlıkların.
Yalnızca sanı görüntülerle birliktayım şu an
ve yalnızca karabasanlarıma bakmak için görebiliyorum.

GÖZCÜ

Işık girer ve anımsarım kendimi; evet burada.
Adını, benim adımla (burası açık artık) bana söylemekle başlıyor.
Yedi ya da on yıldan daha fazla sürmüş olan
Köleliğe dönüyor.
Anılarını yüklüyor bana.
Her günkü sefaleti, insanlık durumunu yüklüyor.
Yaşlı hastabakıcısıyım onun; ayaklarını yıkamaya zorluyor beni.
Dükkân vitrinlerinde, maun eşyalarda, aynalarda gözlüyor beni.
Bir kadın ya da bir başkası tarafından itilmiştir; ve ben
Paylaşmak zorundayım derin sıkıntısını.
Bu şiiri yazdıyor bana şu anda, hiç de hoşuma gitmeyen.
İnatla Anglo-Sakson dilini öğrenmeye zorluyor beni.
Tek bir laf etmeyeceğim insanların, ölü askerlerin kahramanı yapıyor beni.
Merdivenin son basamağında yanımda olduğunu hissediyorum.
Adımlarımda, sesimde.
İyiden iyiye nefret ediyorum ondan.
Hemen hemen hiç görmediğini gözlemliyorum büyük bir sevinçle.
Yuvarlak bir hücredeyim, bitimsiz duvar daralıyor.
Kimse birbirini kıskanmıyor, ama yalan söylüyoruz her ikimiz de.
Yeterince tanışıyoruz ayrılmaz kardeşçesine.
Suyu kadehimden içiyor, ekmeğimi yutuyorsun.
İntihann kapılan açık, ama tıbbilimciler başka bir kuralığın
Uzak gölgesinde görüyorlar beni, kendimi beklemekle.

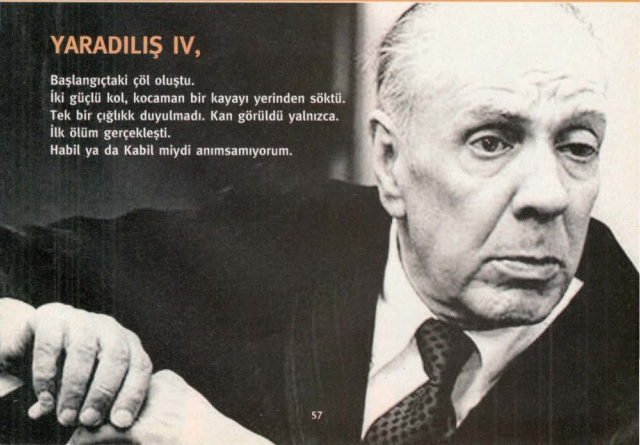
ŞEYLER

Düşmüş bir kitap, öbür ciltlerin
Rafin derinliğinde gizlediği.
Sonra, gündüz ve gecelerin
sessiz ve yavaş bir tozla kapladığı. Demiri
Sidon'un, İngiltere denizlerinin
yumuşak ve kör derinliklerinde ezdiği.
Hiç kimseyi tekrar vermeyen ayna,
ev yapayalnız kaldığında.
Tırnak törpüleri
Uzay ve zaman boyunca bıraktığımız.
Shakespeare'in çözülmez tozu.
Bulut değişimleri.
Anlık ama bakışık gül.
Talih sonucu, çocuksu kaleidoskopun
gizemli camlarında bir kez de olsa gözükten.
İlk gemi Argo'nun kürekleri.
Kumsaldaki ayak izleri, dalgın ve
ölümcül dalganın silip götürdüğü
Turner'in renkleri, görünen
ışıkları söndüğünde dümdüz dehlizin
Ve tek bir ayak sesi yankılanmadığında derin
gecede.
Gereksiz uzayan dünya haritasının öbür yüzü.
Örümcek ağı görünüşü piramidin.

Kör taş ve meraklı el.
tan ağarmadan gördüğüm düş
Sonra gün ışıırken unuttuğum.
Başlangıcı ve sonu Finsburh
destanının, bugüne kalan birkaç anlatılmış
dize, demirden, yüzyılların yıpratamadığı.
Kurutma kâğıdına düşen ters harf.
Sarnıcın dibindeki kaplumbağa.
Olunamayan şey. Tekboynuzlunun
öbür boynuzu. Üç ve Birdeki Varlık.
Üçgen teker. Asla yakalanamaz
anı, havada hareketsiz
elea okunan, olduğu yerde duran.
Becquer'in sayfaları arasında kurumuş çiçek.
Zamanın tutsak ettiği sarkaç.
Odin'in ağaca çıktığı çivi.
Henüz kesilmemiş yapraklar üzerindeki metin.
Junin'in yükündeki toynak patırtılarının
yankısı, sonsuz bir biçimde
asla durmayıp olayın örgüsünü oluşturan.
Kaldırımlarda Sarmiento'nun gölgesi.
Dağda çobanın duyduğu ses.
Çölde beyazlaşmış kemik yığını.
Francisco Borges'i öldüren kurşun.
Halinin öbür yüzü. Hiç kimsenin
Görmediği şeyler, Berkeley'in Tanrısı dışında.

YARADILIŞ IV,

Başlangıçtaki çöl oluştu.
İki güçlü kol, kocaman bir kayayı yerinden söktü.
Tek bir çıgıkk duyulmadı. Kan görüldü yalnızca.
İlk ölüm gerçekleşti.
Habil ya da Kabil miydi anımsamıyorum.

"TANKA" LAR

I.

Doruğun tepesinde
Tüm bahçe ayışığı
Altın sarısı.
Bundan da değerlisi
Gölgede titreyişi dudaklarının.

II.

Gölgenin gizlediği
kuşun sesi.
Dilsizleşti.
Geziyorsun bahçeni.
Biliyorum, bir şeyler eksik sende.

III.

Sahipsiz kadeh,
Bir başka elde
Taşınmış kılıç,
Caddedeki ayışığı,
Söyle bana, bunlar yetmez mi?

IV.

Ayın altında
Kara ve altını kaplan
Gözleri pençelerinde.
Bilmez ki, şafakta
Bir insanı parçaladı onlar.

V.

Hüzündür yağmur
Mermere düştüğünde,
Hüzündür toprak olmak.
Hüzündür şafağın, düşün,
insanın
Günleri olmamak.

VI.

Düştü sayılmaz
Kanımı taşıyanlar
Savaşta.
Biri var heceleri sayan
Bomboş gecede.

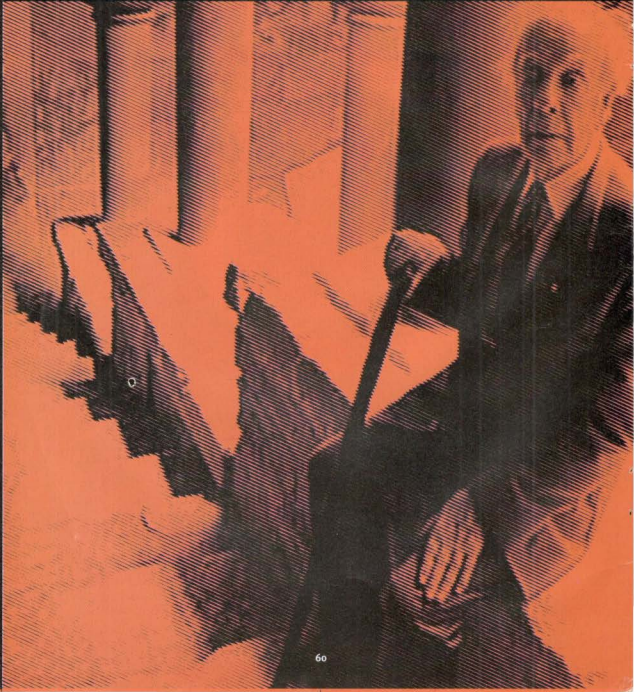
BEN Kİ

Ben ki, bilenim daha az boşunalığını
boşuna gözlemciliğinin cam ve
sessizlik aynasından izleyen yansısını
ya da bedenini (bu aynı şey) kardeşinin.
Ben ki, ağzı sıkı dostlar, bilenim,
unutuştan başka bir öğ alma ya da
af dileme olmadığını. Bir Tanrı bahşetti

insan nefretine bu tuhaf anahtarı.
Ben ki, bu denli parlak başıboşluklara
dayanamayan, asla çözümlenemeyenim
zaman labiretinin, tekil, çoğul
zorlu, değişik, birimize ve hepimize ait.
Ben ki hiç kimseyim, bir kılıç olamamış biriyim
savaşta. Yankıyım, unutuşum, hiçliğim ben.

KİTAPLARIM

Kitaplarım (varolduğumu bilmeyen)
öylesine benden ki, gri elmacık kemikli
ve gri gözlü şu yüz gibi
aynalarda boşuna arayıp durduğum,
sonra üzerinde elimi çepeçevre gezdirdiğim.
Şimdi düşünürüm beni ifadelendiren
asıl sözcüklerin bu yapraklarda olduğunu
nedensiz bir iç sızısı olmadan;
kim olduğumu bilmeyen, benim yazdıklarımda.
Böylesi daha iyi. Ölü sesleri
konuşacaklar benimle sonsuza değin.

AĞIT

Üç çok eski yüz uyanık tutar beni:
Biri Okyanus, Cladius'la konuşan,
öbürü çelikten duygusuz insanların Kuzey'i,
şafakta ve günbatımında tuhaf.
Üçüncüsü Ölüm; bu, başka bir adı
bizi kemiren durmak bilmez zamanın.
Ezer beni bir suçmuşcasına
dünlerin bugünkü yükü
düşlenmiş ya da yaşanmış tarihteki.
Utkulu gemiyi düşünürüm, denizleri
Scyld Sceaving'in bedenine dönüştüren
ve gökler altında Danimarka'ya hükmetmiş olan.
Uzun kurdu düşünürüm, önderi
yılanlar olan ve yanan gemiye
ölü ve görkemli Tanrının aklığını bahşeden.
Korsanları düşünürüm, ki sulardır onların serüvenleri,
bu suların derinliklerinde
kil olmuş dağılmış insan etleri.
Mezarlar düşünürüm denizcilerin
Odysseus kuzey kutuplarından görünen.
Kendi eksiksiz ölümümü düşünürüm;
ölüm vazosuz, gözyaşından tek bir damla akıtmaksızın.

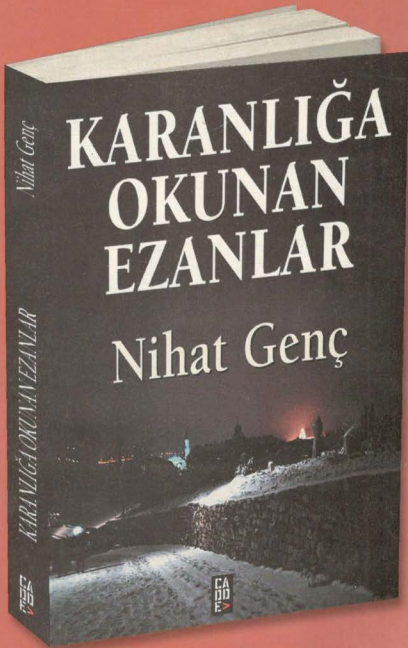
Boşuna mı Çığnedik?

Anılar Sevim Belli

Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir-Istanbul
Tel: 0.212.292 95 65 • cadde@leman.com.tr
(Toplu sipariş alınız)

CADDE
E>

*Globalizmin en çıplak sorgulamasını
yapan büyük bir “insanileşme” destanı!..*